

Maturini Corderii

Colloquiorum Scholasticorum,

LIBRI IV.

Diligenter Recogniti.

Protrepticon

Ad bene vivendi, rectèque loquendi
Studiofos.

*Calvinus didicit quo præceptore Latine
Grammaticèq; loqui, Quantus hic autor erat!
Hinc bene vivendi documenta aptèque loquendi,
O pueri, à teneris imbibite unguiculis?*

DUBLINII,

Excudebat *Samuel Fairbrother*, apud Officinam
in vico dicto *Skinner-Row*, prostantque venales
ab eo, & cæteris Bibliopolis, 1726.

MATURINI CORDERII

Colloquiorum suorum Libros

P R Æ F A T I O.

ANnus agitur minimum quinquagesimus, ex quo, susceptâ docendi pueros provinciâ in hanc cogitationem totus incubui, quâ possem ratione efficere, ut pueri pietatem bonosque mores cum humanarum literarum studiis conjungerent. Quamvis enim, cum Parisiis primum eo munere fungi capi, (cum in aliis Gymnasiis, tum in Rhemenſi, S. Barbaræ, Dexoviensi, Marchiano, Navarræo) nondum mihi verum Evangelii lumen illuxisset; sed in profundis superstitionum tenebris demersus jacerem: discipulos tamen meos bona fide semper, non solum ad humanitatis studia, sed etiam ad cultum divinum adhortabar: si tamen eo nomine appellare licet profanos illos falsæ Ecclesiæ ritus, quos ego pene ab incunabulis hauseram, & Deo acceptos esse mihi persuaſeram. Mo autem in illo instituto constanter perseverasse, satis idonei sunt testes libelli aliquot à me diversis temporibus editi, in quibus scribendis semper mihi consilium fuit ad utrumque horum simul pueros formare: idem testari possunt & mei discipuli è quorum ingenti numero cum supersint ad hunc usque diem plerique celeberrimi viri; unus tamen potissimum in præsentia mihi occurrit, ex iis quos Parisiis docui, præstantissimus ille vir, Johannes Calvinus, quem honoris causâ nomino. Ex quo autem misertus pater clementissimus mentem vera sui Evangelii cognitione illustravit, multo etiam ardentius id propositum persequutus sum. Quod & Navarnensis Schola, & aliquando post etiam Burdegalensis (ad quam, Lutetiâ profugus propter Evangelicæ doctrinæ professionem, me contuleram) per triennium experta est: sed cum & plenior Evangelii cognitio deinde accessisset, & liberior etiam, imo vero prorsus libera, mihi esset ejus professio; tum vero voti mei compos reddi vehementiori desiderio quam unquam antea concupivi. Atque id testari hæc Schola Genevensis, jampridem potuit in qua, relicta Burdegalensi, docui potuit & Neocomensis, cujus per annos circiter septem fui Moderator, (de Neocomo autem in Helvetiorum finibus sita loquor:) potuit & Laufannensis id testari ubi Gymnasiarchæ partes annos totos duodecim, magni-

gentis

P R Æ F A T I O.

centissimorum dominorum Bernatum auspiciis, sustinui: potuerant (inquam) una cum Genevensi hæc quoque schola id testari: sed & nunc eadem mihi testis esse potest; cum in eam me secundo Pater ille benignissimus, senectutis meæ misertus (quæ annum octogesium quintum attigit) tanquam in portum tutissimum, post infinitos labores & multa pericula receperit. Ex quo tempore sæpissime mecum cogitavi; quæ potissimum re inservire illi possem, qui me per totam vitam tanta benignitate prosecutus esset, meque tot laboribus & periculis liberasset. Cum autem Robertus Stephanus, amicorum meorum intimus, (quo primum doctore ad Evangelii cognitionem usus fueram) me, ut alias sæpe, ad scribendum aliquid puris vehementer hortaretur, & adminicula quæcunque necessaria essent polliceretur atque, adeo jam me benignissime suis sumptibus aterit; animum ad eam rem appellere cæpi. Sed pro dolor! Robertus ille meus haud multo post ex hac vita ad Christum, non sine maximo literarum detrimento, commigravit. Neque tamen ego incepto destiti, sed aliquot opuscula scribere sum aggressus, quibus me consulturum puerorum studiis sperabam, si quando mihi manum illis extremam imponere liceret. Verum enimvero ex quo tempore ad hanc docendi provinciam (Deo ita volente) sum revocatus, sic animum abjeci, ut vix sperare possum aliquid unquam edendi mihi datum iri spatium: propterea quod (ut semper antea feceram) me ad satisfaciendum discipulis ita dederam, ut nè successivas quidam horas mihi liberas relinquerem: & quamvis permulti sæpe mecum agerent, adeoque precibus efflagitarent, ut aliquid tandem ad puerorum utilitatem in lucem emitterem; nemo tamen persuadere poterat, ut mihi exiret è manibus, quæ iudicio meo nondum satis probarentur. Anno tamen superiore, cum docendi adjutor ex animi sententia mihi dono Dei obigisset; venit in mentem chartulas meas, præsertim vetustiores, diligentius excutere; inter quas occurrerunt hæc nostra Colloquia, (quæ jam fere triennium quasi sopita) in musæolo meo latuerant. Ea igitur, velut è somno excitata, cum in manus jussissem, placuit matutinis horis (id est, tempore mihi à docendi provincia vacuo) recognoscere, aliquot etiam angere colloquiis, & quantum res ipsa patiebatur exposcere. Peracta recognitione, visum est opusculum communicare cum quibusdam viris doctissimis, qui cum meum in eo consilium probassent, dignumque censuissent quod pueri cum Grammaticæ rudimentis haberent in manibus; ego, persuasus frequenti eorum hortatione, permisi ut in publicum ederetur. Sunt enim hæc nostra Colloquia

P R Æ F A T I O.

loquii ejusmodi, quæ (nisi me fallis animus) bonæ indolis pueros magnopere juvare possunt ad eas res consequendas, quas ego semper in votis habui, & in quibus ut pueri exercerentur, omni professionis meæ tempore patissimum laboravi : hoc est, (ut supra dixi) ad pietatem & bonos mores cum literarum elegantia conjungendos. Equidem fateor aliis opus esse ad eam rem adjumentis, præterquam his quæ puerilia sunt colloquia : sed tamen si pueri diligenti magistrorum exhortatione assidue incitati, in his lætissimis sese oblectant, futurum confido, ut non solum purius & honestius sermones inter se conferre assuescant, sed à pravis etiam colloquiis abstinere, quibus (ut ait Apostolus ex Menandro) mores boni corrumpuntur. Hic etiam, præter linguæ Latinæ simplicem puritatem, multa interfecta sunt modo ad pietatem & Dei timorem admonitiones, modo præcepta salutaria de moribus, passim verò documenta siue exempla ad rectè vivendum accommodata : ut interim taceam, quæ modis unâ & eadem operâ excitari & acui possit puerorum ingenium, & ad prudentiam & ad judicium comparandum ; ubi scilicet alter alterum hortatur, admonet, arguit, liberèque reprehendit : porro in his ipsis libellis sic induxi loquentes pueros, at etiam obiter, & quasi aliud agens parentes, pædagogos, præceptores quoque minus diligentes, de suo quemque in tractandis puerilibus ingeniis officio compluribus in locis commonefaciam. Sed de Colloquiorum usu atque utilitate hætenus. Reliquum est, ut illa pueri, in quorum usum conscripta sunt, eo quo scripsimus animo complectantur & legant ; iisque, quamdiu opus erit fruantur. Quod si quid fructus ex eorum lectione se percepissè intellexerint, ei gratias agant immortales, quia nobis ad ea scribenda & animum & facultatem suppeditavit. Interea quoque meminerint, preces ad ipsum Deum sæpe & ex animo pro hujus civitatis amplissimo Senatu & prudentissimis Magistratibus fundere : sub quorum felici administratione, Deo suâ gratiâ providente, tranquillam vitam agimus, studiaque nostra in ipsius gloriam feliciter prosequimur.

Datum G E N E V Æ, VIII. Idûs Februar.

Anno Christianæ Redemptionis. MD LXIII.

Ætatis autem nostræ LXXXV.

M A T U.

MATURINI CORDERII

Colloquiorum Scholasticorum

Libri Quatuor, ad Pueros in quotidiano sermone paulatim exercendos.

LIBER I.

COLLOQ. I. *Bernardus, Claudius.*

S Alve *Claudi*. C. Tu quoque sis saluus, *Bernarde*. B. Laudamus paulisper. C. Quid ais ineptule? Vix scholam ingressus es, & jam de ludo loqueris? B. Ne irascaris, quæso. C. Non irascor. B. Quid ergo sic exclamas? C. Accuso tuam stultitiam. B. Non licet igitur ludere? C. Imo licet? at cum tempus est. B. Vah! tu nimium sapis. C. Utinam tantum sapereim satis: sed mitte me, quæso, ut repetam quæ mox reddenda erunt præceptori. B. Equum dicis: volo ego quoque tecum repetere si tibi placet. C. Eho! quid hoc est? quid sibi vult ista tam subita mutatio? nonne tu modò loquebaris de lusu? loquebar quidem, sed non serio. C. Cur simulabas? B. Ut paucis tecum fabularer. C. Quid illud prodest? B. Etiam rogas? nunquam audivisti ex præceptore? C. Nunc mihi non occurrit: quid, inquam, prodest confabulari? B. Ad nos in *Latina* lingua exercendos. C. Profecto recte putas, & ego te nunc magis amo. B. Habeo tibi gratiam: age, repetamus præstationem: nam brevi præceptor aderit.

COLL. 2. *Stephanus, Præceptor.*

S Alve, Præceptor. Salvus sis, mi *Stephane*. Unde venis tam muldò manè? S. E cubiculo nostro. P. Quando furxisti? S. Paulo ante sextam, præceptor. P. Quid ais? S. Sic est, ut dico. P. Tu nimis es maturinus; quis te expregessit? S. Frater meus. P. An precatus es Deum? S. Cum primùm frater me pexuit, precatus sum. P. Quomodo, S.

Flexis genibus & conjunctis manibus, Dixi *precationem Dominicam* cum gratiarum actione. P. Quâ linguâ? S. *Anglica*. P. O factum bene! quiste misit ad me? S. Nemo. P. Quid ergo? S. Ulro veni. P. Mi animule, quàm pulchrum est sapere! Nonne est jentandi tempus? S. Nondum esurio. P. Quid vis igitur? S. Volo reddere nomina quotidiana si tibi placet audire me. P. Quidni placeret? Tenes igitur memoria? S. Teneo, gratias Deo. P. Age pronuncia. S. Sed mihi soles præire *Anglicè*: & ego *Latine* respondeo. P. Bene mones; fere istud oblitus eram: responde igitur. S. Expecto, ut proponas. P. *The Head*. S. *Caput*. P. *The top of the Head*. S. *Vertex*. P. *The forehead*. S. *Sinciput*. P. *The hinder part*. S. *Occiput*. P. Nunc responde *Anglicè*.

P. *Caput*. S. *The Head*.

P. *Vertex*. S. *The top of the Head*.

P. *Sinciput*. S. *The fore part*.

P. *Occiput*. S. *The hinder part*.

P. Quid si nunc solus dicas omnia? S. Facile dicam;

P. Ego vero te libenter audiam.

S. *Caput*. *The head*. *Vertex*, *the top of the head*.

Sinciput, *The fore part*. *Occiput*, *The hinder part*.

Nonne bene dixi præceptor? P. Quam optime. S. Laudetur Dominus Deus. P. O pulchrum verbum! Ito nunc petitem ab ancilla Jentaculum. S. Malim abs te accipere præceptor, si tibi non est molestum. P. O Quam te amo de isto verbo! agè sequere me: dabo tibi aliquid boni, quia tuum rectè fecisti officium. Quid est hoc? S. Panis candidus, *White Bread*. P. Quid hæc sunt? S. Ficus aridæ, *Dry Figs*. P. Numera. S. Una, duæ, tres, quatuor, quinque, sex. P. O lepidum capitulum! Jenta nunc otiose.

COLL. 3. A. B.

Vis jentare mecum? B. Non habeo jentaculum. A. Quid non attulisti? B. Ego domi jentaveram. A. Itane semper facis? B. Minimè, sed quia bene mane surrexeram, sic matri placuit me tractare. A. Profit tibi: ego igitur solus jentabo. B. Et ego interim studebo.

COLL. 4. Magister, Discipulus.

Esne paratus ad reddendum studui tui rationem? D. Paratus, ut mihi videor. M. Redde igitur, & esto præsentis animo.

mo. D. Hoc matutino tempore primum pronuntiavimus carmen ex *Catone* : deinde ejus interpretationem *Latine & Anglice* reddidimus : postremo bini tractavimus singulas partes orationis, cum attributis & significatione. M. Recte fecisti officium tuum ? D. Puto me satisfecisse præceptori magna ex parte. M. Vide ne mentiaris : nam ego illum percontabor. D. Ut voles, præceptor, nihil hac in re metuo. M. Agè, pergamus. Meridie quid habetis reddere ? D. Habemus declinare verbum *Possum Latine & Anglice*. M. Nihil præterea ? D. Nihil. M. Ego te istud aliàs docui : nonne tenes memorià. D. Non ausim affirmare, donec tentavero. M. Declina in primas personas : cætera tibi erunt facillima. D. *Indicativus*, *Possum*, *I can*, poteram, *I was able*, potui, *I have been able*, potueram, *I had been able*, potero, *I shall be able*. *Imperativus*, *deest*.

Optativus. Utinam possim, *God grant I can*. Utinam possem, *would to God I could*; utinam potuerim, *God grant I have been able*; utinam potuissem, *would to God I had been able*.

Subjunctivus. Ut possim, *that I may*. ut possem, *that I might*, quamvis potuerim, *although I have been able*, quamvis potuissem, *although I had been able*, cum potuero, *when I shall be able*. M. Declina totum *Infinitivum*.

D. Infinitivi modi præsens & præteritum imperfectum *Posse*, *to may or can*, perfectum & plusquamperfectum, *Potuisse*, *to have or had been able*, Cætera desunt. M. Cur hoc verbum *Possum* caret futuro infinito ? cur item participio in *rus* ? D. Quia non habet supinum. M. Quid tum ? D. Illæ enim voces à supino formari solent. M. Da exemplum in aliquo verbo integro. D. Ut à supino *Lectu* sit *Lecturus*, & à *Lecturus* sit *Lecturum esse*. M. Rectè sane. Sed cur prætermisisti participii præsens à verbo *Possum*, cum sit in usu *potens*, *potentia* ? D. Quia (ut sæpe nos docuisti) *Potens* non est participium, licet à *possum* veniat. D. Quid ergo est ? M. Nomen adjectivum. M. Probe meministi : utinam sic pergas semper ! D. Spero indies meliora per Dei gratiam. M. Ego quoque idem tecum spero. Nunc restat, ut dicas præteritum cum prole *Potui*, *potueram*, *potuerim*, *potuissem*, *potuero*, *potuisse*. M. Dic terminationes. D. *i*, *ram*, *rim*, *sem*, *ro*, *se*. M. Dic significationes. D. *Possum*, *I am able*, *posse*, *to be able*. M. Hæc hætenus : ecce ! ecce ! vocamur ad prandium.

COLL. 5. C. D.

Quando vis prandere? D. Ego jam prandi. C. Quota horâ? D. Sesquioctavâ. C. Tam mane igitur Prandetis? D. Sic fere solemus in æstate? Vos autem? C. Non prandemus ante sesquidecimam: interdum ab undecima. D. Papæ! cur non citius? C. Expectandus est pater, dum è curia redierit. D. Tu igitur non potes adesse aulæ in canticone *Psalmorum*. C. Rarò admodum, interdum. D. Quomodo excusaris? C. Exemptus sum illo munere. D. Quis te exemit? C. Didascalus, patris mei monitu. D. Ergone omnes Senatorium filii habent hujusmodi privilegium? C. Habent, modò patres jubeant. D. Nonne mater posset dare tibi prandium ante reditum patris è Senatu? C. Posset quidem, sed pater vult à me expectari. D. Quamobrem? C. Quia sic illi placet. D. Nunc mihi tacendum est: os enim mihi occlusisti. Cur tu es tam curiosus percontator? D. Puer sum; & *pueri semper cupiunt aliquid scire novi*. C. Fateor: sed est modus in rebus, ut præceptor nos sæpe docet. D. Ergo discedamus, ut te pransum conferas. C. Ignosce, quaeso, si qua in re te offenderim. D. Ego abs te idem peto: ego: inquam, potiùs, quò te offendere potui loquacitate mea, sed interim nihil mali cogitans.

COLL. 6. F. G.

Ubi hodie cibum cepisti? G. Apud hospitem meum. F. Quanti prandisti? G. Sex quadrantibus. F. Quid cæna, quanti constitit? G. Tantidem. Tu vero quanti aleris quotidie? F. Pluris quàm tu. G. Quanti igitur? F. Quatuor assibus.

COLL. 7. Choletus, Colloquerius.

Unde redis? Co. Foris. Ch. Cur prodieras? Co. Ut irem domum. Ch. Quid eò? Co. Petitum libros meos. Ch. Eho! cur non attuleras? Co. Oblitus eram. Ch. Siccine soles jentaculum aut merendam oblivisci? Co. Rarissimè. Ch. Profecto magna fuit negligentia. Co. Imò maxima: sed quid agas? pueri sumus. Ch. Quid si præceptor tuum factum sciret? Co. Fortasse pœnas darem. Ch. Ain' tu fortasse? proculdubio vapulares. Non te pudet sine libris in scholam venire? Co. Non solum, pudet sed piget etiam: veruntamen ne me accuses, obsecro. Ch. Nihil minus cogito; sed non possum dissimulare, quin ego te reprehendam. Co. Istud (credo equidem) amice facis: itaque boni consulo. Ch. Id satis est mihi: eamus intro

in auditorium. Co. Tempus est: jam doctrinæ exigunt scripturæ rationem.

COLL. 8. Puer, Pedagogus.

Præceptor licetne pauca? Pæ. Loquere audacter. Pu. Ego & condiscipuli mei hoc sere toto triduo libris affixi tuimus, licetne paulisper animum ludo relaxare. Pæ. Dic igitur aliquam sententiam.

Pu. *Interpone tuis interdum gaudia caris,
Ut possis animo quemvis sufferre laborem*

Pæ. Dic etiam vestros Anglicos, si memoria tenes.

Pu. *Mirth with thy labour sometimes put in ure,
That thou thy labour better may'st endure.*

Pæ. Quam recte dixisti omnia! Pu. Est deo gratia. Pæ. Adde-
dendum posthac erit aliquid. Pu. Quidnam præceptor? Pæ.
Qui dedit mihi ingenium & mentem bonam. Pu. Sed quis me
illa docebit verba? Pæ. Ea scribam tibi in commentariolo
tuo ut ediscas. Sed dic mihi quæso, Quis te docuit istam ora-
tionem, quam pronunciasti? Pæ. Campanus heri dederat mihi
scriptam, & ego memoriæ mandavi. Pæ. Profecto ego te anto
mi Daniel, ob istam diligentiam. Pu. Ago tibi gratias præcep-
tor. Permittisne igitur ut ludamus? Pæ. Sine abi, renuncta
condiscipulis tuis. Pu. Faciam. Pæ. Quid dices illis. Pu. Id,
quod me docuisti aliquando. Pæ. Sed volo prius ex te audire.
Pu. Gaudete pueri, en! affero vobis jucundum nuntium. Ego
vobis impetravi ludendi potestatem. Pæ. Euge, probe meministi,
Ico nunc jam.

COLL. 9. Conradus, Daniel.

Repetamus nomina quotidiana, ut certius reddamus ea
præceptori. D. Bene memos, præste mihi hesternæ. C.
Dic Latine, An eye. D. Oculus.
C. The right eye. D. Oculus dexter.
C. The left eye. D. Oculus sinister.
C. Both the eyes. D. Ambo oculi. C. Probè tenes.
D. Nunc audi an rectè solus dicam. C. Agè, audio.
D. An eye. C. Debes enumerare in digitis, ut docet præceptor.
D. Quid prodest istud? C. Ad memoriam juvandam.
D. Quid hoc sibi vult? C. Non audisti multoties? D. Ego
sum obliuiscus: quid agerem?
C. Esto diligentior ad ea retinenda quæ peracperis.

D. Quod

D. Quod me fideliter mones, pergratum facis.

C. Age, ad rem redi.

D. *An eye.* Oculus. *The right eye.* Oculus dexter.

The left eye. Oculus sinister. *Both the eyes,* Ambo oculi.

C. Quam recte omnia dixisti. **D.** Repetamus etiam hodierna.

C. Placet: at tu vicissim præito mihi.

D. *A hand.* **C.** Manus.

D. *The right hand.* **C.** Manus Dextra.

D. *The left hand.* **C.** Manus sinistra.

D. *Both the hands.* **C.** Ambæ manus. **D.** Restat, ut solus dicas.

C. *A hand,* Manus.

The right hand. Manus dextra.

The left hand. Manus sinistra.

Both the hands, Ambæ manus. **C.** O si tam benè diceremus coram præceptore! **C.** Quid obstat? **D.** Quia timemus. **C.**

Et tamen errata nostra satis humaniter corrigit. **D.** Nescio

quid hoc sibi velit: Ego semper sum timidus in principio. **C.**

Istud est quodammodo naturale omnibus, ut audivimus ex

præceptore. **D.** Nunc repetendum esset *Latine & Anglice*, seu

præceptorem venientem video. **C.** Ingre diamur.

COLL. 10. A. B.

Dic *Latine*, Let us say our Lesson together. **B.** Repetamus una prælectionem. **A.** Hæc oratio quot habet partes?

B. Tres. **A.** Discerne singulas nominatim. **B.** Repetamus, est

verbum: *Unà*, adverbium: *Prælectionem*, nomen. **A.** Declara

paulò planiùs. **B.** Tu igitur præito mihi, ut solet præceptor.

A. Repetamus. **B.** Repeto, repetis, repetere, conjugationis tertiæ,

sicut *Lego, legis, legere*. Præteritum, repetivi: Supinum, repeti-

tum; Participia, repetens, & repetiturus. **A.** Una. **B.** Non de-

clinatur, quia est adverbium hoc in loco; Anglice, *Together*.

A. *Prælectionem*. **B.** *Prælectio, prælectionis*; i. g. *The Lesson, or*

Lecture.

COLL. 11. A. B.

EAmus una repetitum. **B.** Quid ego repeterem? Nonne

satis est, quod solus repetiverim? **A.** Si tantum semel

aut bis repetiveris, id parum est ad ediscendum. **B.** Imò circi-

ter decies repetivi. **A.** Id quidem sufficit. **B.** Quid igitur vis

ampliùs? **A.** Si vis certissimè reddere coram præceptore, o-

pus est cum aliquo repetivisse. **B.** Istud ego Nesciebam:

sed

sed tibi libenter assentior. A. Faciamus ergo quod ego te monebam. B. Equidem non resuso, incipe.

COLL. 12. Gentilis, Isaacus.

Tenesne memoria prælectionem? I. Propemodum. G. Visne repetamus unà? I. Maxime velim. G. Incipe igitur. I. Faciam libenter: sed tu attentè audi, ut me corrigas, si quid erravero. G. Agedum. I. *Fac sumptum prope.* G. Errasti: incipiendum fuit ab hesternà? I. Bene admones: nunc incipiamus. *Iratus de re incerta contendere noli: Impedis ira.* G. Peccas accentu ira. I. *Impedit ira animum, nè.* G. Distingue post animum. I. *Impedit ira animum, nè possis cernere verum. Fac sumptum prope, cum res desiderat ipsa: Dandum etenim.* G. Iterum peccas accentu: Repete. I. *Dandum etenim est aliquid, cum tempus postulat aut res.* G. Videsne te erravisse quater? I. Video. G. Et observasti locos? I. Observavi. G. Sic tibi facilius cavebis. I. Me miserum! putabam me rectè tenere. G. Sic mihi quoque solet accidere quoties memoria non est bene confirmata. I. Felix qui memoriam bonam habet. G. Magnum dei beneficium. Sed tempus abit; audi nunc me. I. Audio, pronuncia. G. *Iratus de re incerta contendere noli.* I. Hem! præceptor adest, tace, ut illum salutemus.

COLL. 13. Clemens, Felix.

Nihilne est quod reddamus hodie præceptorì? F. Nihil nisi de Grammaticæ rudimentis. C. Quidnam? F. Inspice librum tuum, invenies notas in quinque lectiones, quas præceptor nobis præscripsit. C. Quando istud fuit? F. Die Veneris, horà quartà. C. At ego tunc non interfui. F. Ergo plagas meruisti. C. Siccine iudicas severe iudex? occupatus eram domi, nec abieram injussu præceptoris. F. Est; sed tamen debuisti postridie quærere quid pridie actum esset. C. Meam culpam confiteor: sed cedò librum tuum, quæso, ut videam quid nobis reddendum sit. F. Accipe, & eadem operà signato quæ à præceptore nobis præscripta sunt. C. Faciam diligenter: neque posthac (ut spero) me accusabis negligentiae.

COLL. 14. Comes, Olivenius.

Quid actum est in auditorio horà tertià? O. Tractatae sunt orationis partes ex prælectione. C. Nihilne amplius? O. Dixissem nisi me interpellàsses. C. Erravi? perge. O. Postea dictavit præceptor argumentum Anglicum hodie

vertendum? C. Quando reddendum? O. Cras meridie. C. Jamne verristi? O. Uteunque. C. Dicta mihi, quæso, vernaculam. G. Accipe, festina, nam habeo aliquid scribere.

COLL. 15. *Silvius, Gervasius.*

Quid agis? G. Repeto mecum. S. Quid repetis? G. Præscriptum hodiernum præceptoris. S. Teneſne memoriâ? G. Sic opinor. S. Repetamus una: sic uterque nostrum rectius pronuntiabit coram præceptore. G. Tu igitur incipe, qui me provocasti. S. Ago, attentus esto ne me ſinas aberrare. G. Sum promptior ad audiendum, quam tu ad pronuntiandum.

COLL. 16. *Accorinus, Corrinus.*

Visne mecum repetere prælectionem? C. Volo. A. Teneſne? C. Non ſatis rectè fortasse. A. Age, facimus periculum. C. Quid igitur expectamus? A. Ubi voles, incipe. C. Atqui enim est potius incipere. A. Quid ita? C. Quia me invitasti. A. Æquum dicis, attende igitur. C. Isthic ſum.

COLL. 17. *Crispus, Sandrotus.*

Jamne tenes quæ reddenda ſunt horâ terciâ? S. Teneo. C. Ego quoque. S. Ergo confabulemur paulisper. C. Sed ſi intervenerit obſervator, putabit nos garrere. S. Quid times, ubi nihil timendum eſt? Si venerit, non deprehendet nos in otio aut in re mala. Audiatur, ſi velit, noſtrum colloquium. C. Optimè loqueris: ſecedemus aliquo in angulum, ne quis nos impediat.

COLL. 18. *Trimundus, Meſſor.*

Non decet hic otari aut garrere; dum præceptor expectatur. M. Quid ais? Non decet; Imò verò non licet, niſi volumus vapulare. T. Tu igitur audi me, dum prælectionem pronuncio: ego deinde te audiam. M. Age, pronuncia.

COLL. 19. *E. F.*

Cur non ſcribis? F. Jam ſcripſi meam paginam: tu verò? E. Eo ſcriptum in arca. F. Quid ita? E. Quia ſerenum eſt cælum. F. Feſtina, tempusabit: & mox exigetur ratio.

COLL. 20. *Titus, Valerius.*

Cur non ſcribis? V. Quia non libet. T. Atqui præceptor juſſerat. V. Scio? ſed eſt mihi aliquid legendum prius; præterea nihil habeo, quod nunc ſcribam. T. O ſi velles mihi ſcribere! V. Quidnam? T. Habeo deſcribenda dictata præceptoris,

ceptoris. V. Quæ dictata? T. In Ciceronis Epistolas. V. Libenter describam tibi: sed expecta feriarium diem proximum. T. Expectabo igitur: sed ne fallas, quæso. V. Nec sciens, nec volens, fallam.

COLL. 21. *Damen, Audax.*

Visne mihi describere prælectionem? A. Cur non habes? D. Quia hesterno die fui occupatus. Accipe librum meum, & describe. D. Non ignoras me lentius scribere: & tu citius totum descriperis, quam ego quatuor aut quinque versiculos. A. Quare tibi alium scriptorem; nunc ego tibi non possum dare operam. D. Cur non? A. Est mihi aliud negotium idemque per necessarium. D. Nolo te urgere, nec possum quidem: sed saltem commoda tuum codicem: A. Accipe; utere ut liber, modo nè abutare. D. Nihil est quod hic verearis.

COLL. 22. *Augustinus; Observator domesticus.*

Licetne ire cubicum, condiscipule? O. Cur ante horam? A. Quia tertiâ est mihi surgendum. O. Quamobrem? A. Scribendi causâ. O. Quid habis scribere? A. Literas ad patrem. O. Cur non petis à præceptore veniam? A. Bene mones, cæne in musæolo? O. Puto esse: vise.

COLL. 23. *Pedagogus, Puer.*

Unde venis? Pu. Venio inferne. P. Quod erat tibi negotium infra? Pu. Iveram redditum usinam. P. Sæde nunc ad mensam, & mane in cubiculo donec reddideris. Pu. Quid agam interea? P. Edisce prælectionem in diem crastinum, ut eam mihi reddas ante cœnam. Pu. Jam addidici, præceptor. P. Lude igitur. Pu. Sed nullos habeo collutores. P. Satis multos invenies in hac vicina, ex tuis etiam condiscipulis. Pu. Nihil id curo nunc, malim (si tibi placet) ediscere de Catechismo in diem Dominicum. P. Ut liber. Pu. Si quis te querat, quid illi dicam? P. Dic me prodiisse, sed mox reversurum.

COLL. 24. *Pedagogus, Abrahamus, Puer.*

Hecus Abrahame. A. Hem, præceptor. P. Pone libros, jam satis toto die studuisti: para te, ut eamus ambulatum. A. Nonne à cœna præstaret? P. Salubrior est ante cibum exercitatio corporis. A. Memini ex te audire. P. Narra Socratis dictum in eam sententiam. A. Cum Socrates usque

ad vesperam contentius ambularet, interrogatus quare id faceret, respondet, Se, quo melius cenaret, obsonare famem ambulando.
 P. Probe meministi: quis auctor? A. Cicero. Sed quò prodibimus, præceptor? P. Extra urbem. A. Mutabone calceos? P. Muta ne illos, novos, pulvere conspergas: sume etiam umbellam, ne Solis ardor intuscet tibi faciem. A. Jam paratus adsum. P. Nunc sane prodeamus. A. Vocabone ex vicina unum aut alterum comitem. P. Rectè admones? sic enim jucundior erit deambulatio: nam per viam sermones inter vos conferetis, & in umbra colludetis alicubi. A. Sic etiam excitabitur, cibi appetentia. P. Ego lento gradu præcedam, ubi nactus eris comites, vos me per *portam Ripariam* sequimini. A. Nos igitur illic expectabis? P. Certò. A. Quid si nullos invenero? P. Nihilominus sequere me: audistine! A. Audivi præceptor.

C O L L. 25. *Hersenius, Gimardus.*

A Quo emisisti istam chartam? G. A *Fatino*. H. Estne bona? G. Melior quàm ista tua, ut opinor. H. Nihil miror. G. Cur istud dicis? H. Quia fortasse carior. G. Nescio. H. Quanti emisisti scapum? G. Solido & semisse: tu verò quanti? H. Solido & pluris. G. Quanti igitur. H. Quinque quadrantibus. G. Non male profectò emisisti. H. Quinetiam mercator dedit mihi auctarium. G. Quodnam quæso? H. Schedam chartæ bibulæ. G. O me imprudentem, qui oblitus sum petere! H. Ego nè petivi quidem, sed ultro ille dedit. *Et hoc*, inquit, *addo tibi ut me revisas*. G. Sic solent emptores allicere. H. Nec mirum: suum quisque commodum quærit. G. Sed quid agimus, hodierni pensu immemores? H. Exiguum est: satis temporis nobis restat.

C O L L. 26. *Anicellus, Fontanus.*

M Eministi? me tibi nuper dedisse chartam mutuo? F. Quidni meminerim! non adeo sum obliviosus. A. Quot erant schedæ. F. Quatuor. A. Cur non reddisti? F. Expectavi dum haberem codicem. A. Habuistine tandem? F. Tantum hodie. A. Unde nactus es? F. Petivi à præceptore. A. Ubi? F. In bibliotheca ejus. A. Quid ille? Deditne libenter? F. Misit me ad hypodidasalum, qui statim dedit codicem. A. Non ante in suum codicem retulit? F. Nihil dare solet, quin prius inscribat. A. Audivi ex patre id esse viri prudentis. F. Præsertim

Præsertim si reddenda est ratio, A. Sed quibus iudiciis dare tibi ausus est? F. Ostendi illi manu meâ scriptum in libello meo: sic enim, ut scis, facere solemus. A. Reddes ergò mihi mutuum? F. A prandio statim ne dubites.

COLL. 27. *Francus, Marcus.*

Pennæ istæ, quas circumfers, suntne venales? M. Etiam si se emptor obtulerit. F. Ostende: vah, quàm sunt molles! M. Tales deciderunt ex alis nostrorum anserum: sed tenta diligenter; sunt aliæ aliis firmiores. F. Satis video quales sint; quot vis dare pro quadrante? M. Tantùm sex. F. Quid ais? sex? mallem emere à mercatoribus, qui *Lutetia* & *Lugdunum* huc adferunt. M. Quasi nesciam quanti vendantur. Audi ex fratre, qui dat operam scribæ hujus civitatis, se emisisse *Lutetiæ*, singulis assibus. F. Aliter *Lutetiæ*; aliter *Genevæ* vivitur: sed non opus est tot verbis, vis dare duodecim? M. Hui; duodecim! quasi ego furatus sim! F. Istud non dico; sed vide num tibi placet conditio. M. Vis uno verbo dicam? F. Dic, quæso satis jam garritum est. M. Dabo tibi novem, modo promiscuè de mea manu accipeas. F. Nugas agis, ego sine delectu nollem accipere quiddecim: Vale: alibi inveniam satis. M. Per me licet: heus! heus! redi? F. Cur me revocas? M. Accipe si vis, octo, nec à me plures expecta. F. Cede totum fasciculum, ut deligam arbitrato meo. M. Tene, delige ut voles. F. Vide nunc, & si libet, numera. M. Sunt viginti quatuor: constat numerus. Sed miror te nullas accepisse ex ala extrema: sunt enim firmiores. F. Scio; sed habent caulem breviorē. Accipe pretium. M. Bene vertat Deus utrique nostrum. F. Idem tecum opto, atque precor. Sed quando afferes meliores pennas? M. Nescio an meliores possim, sed ut spero, brevi plures afferam, cùm ad vos domum proficiscar. F. Suntne vobis multi anseres? M. Triginta & ampliùs. F. Pape! quantus grex anserum! ubi pascuntur? M. Scies aliàs, non licet mihi diutiùs hic morari. Vale *France*. F. Cura, ut valeas *Marce*.

COLL. 28. *Othomanus, Philobertus.*

Visne mihi dare unicam pennam? P. Non sic dantur mihi! O. Hem! rem tantillam mihi negas? quid, si magnum quid rogarem? P. Fortasse repulsam feries.
 ●. Credo equidem: age, non peto dono, saltem commodabis?
 P. Non

P. Non recuso, modo ne abutere. O. Non abutar. P. Cave, ne hinc pedem moveas. O. Nusquam moveo.

COLL. 29. *Mercator, Bertrandus.*

Accusastine pennam meam? B. Jamdudum. M. Quam formam scripturæ? B. Medioeri. M. Maluissimam ad minutas litteras. B. Debuiisti prædicere. M. Oblicus eram. B. Parum refert, nuclonem facile mutabo: I peritum. M. Sed ubi reliquisti? B. Super mensam hypocausti. M. In qua parte? B. Ubi studere solent.

COLL. 30. *Pisconus, Jeshua.*

Habesne duas aut tres pennas? J. Sunt mihi tantum duæ. P. Da mihi unam commodatò. J. Non faciam. P. Cur non? J. Ne abutaris. P. Memineris; fortasse aliquando me frustra rogabis aliquid. J. Atqui jubet *Christus* malam bono compensandum. P. Nondum istud didici. J. Tamen discas oportet, si cupis esse *Christi* discipulus. P. Quid cupes magis? J. Discere igitur magistrum imitari. P. Discam progressu temporis. J. Prestaret nunc incipere, dum per tempus licet. P. Nimis urges, nondum complevi annum octavum, ut ait mater. J. Semper est bene agendi tempus; sed interim ne mihi quæso succenceas: jocabar enim ut te ad colloquendum invitarem tantisper, dum sumus otiosi. Ecce, tibi penna, eique non omnino pessima. P. Reddam tibi statim, cum aliquid descripsero. J. Nolo mihi reddas. P. Quid igitur faciam? J. Quicquid voles: à me enim tibi dono datur. P. Gratiam habeo maximam.

COLL. 31. *Henricus, Gualterius.*

Unde redis tam anhelus? G. A foro. H. Quid illinc affers? G. Scalpellum. H. Quanti emisti? G. Duobus assibus. H. Estne bonum? G. Est à *Germania*, ut dixit mercator: vide notam. H. Ego minime novi: sed non satis prudenter facis, qui fidam cuilibet mercatori. G. Quid facerem? H. Debuiisti aliquem peritum adhibere, qui tibi optimum diligeret. G. Hic erravi fateor: sed hoc me consolatur, quod mercator habetur vir bonus, utpote professionis Evangelicæ. H. Quasi nulli sunt falaces ejusmodi. G. Puto esse plurimos. Sed hæc omittamus? quin potius experiamur ipsum scalpellum. H. Experientia docebit nos. G. Accipe & tenta obsecro. Non enim probavi, nisi levissimè, idque inter

ter emendum. H. Papæ! quis te docuit tam prudenter eligere? G. Rogas? non meministi præceptorem nobis dicere tam sæpe, Deum esse solum, qui bona doceat? H. Profecto hic optime te docuit. G. Ago illi ex animo gratias: & Precor, ut me semper doceat parere suæ voluntati. H. Ego quoque idem precor; nec solum vobis, sed etiam piis omnibus. G. Facis, ut pium decet puerum. Sed estne tempus, ut conferamus nos in auditorium? H. Sic est; Sume libros, & eamus una.

C O L L. 32. Michael, Renatus.

Habesne scalpellum? R. Habeo. M. Oro te, commoda mihi parumper. R. Quando reddes? M. Cum primum duas pennas exacuero. R. Accipe; sed ea lege ut integrum reddas. M. Ea conditione acceptum intelligo, etiamsi nihil addidisses. R. *Intelligenti* (ut vulgò dicitur) *pauca sufficiunt.*

C O L L. 33. Sordetes, Manasses.

EMissine scalpellum, ut nuper volebas? M. Non emi. S. Quid obstitit? dixeras enim mihi empturum te hodie. M. Dixeram quidem; sed mihi postea in mentem venit, præstaret ut expectem mercatum proxime futurum in hac ipsa urbe. S. Quid facies lucri? M. Et minoris emam, & melioris notæ, nempe ex *Germaniæ* officinis. S. Quis tibi istud concilium dedit? M. *Hieronimus* noster. S. Bene facit. Debemus enim amicis bonum concilium semper dare. M. Tantùmne igitur amicis? S. Imò & inimicis, fateor: quia sic jubet *Christus* præceptor noster optimus. M. Utinam doctrinam ejus bene infixam memoriæ conservemus, eamque perpetuò sequamur! S. Faxit ille spiritus bonus, cujus unius instinctu animi nostri ad bene agendum accendantur. M. Bene precaris.

C O L L. 34. Campanus, Languinus.

Habesne multos libros? L. Non admodum. C. Sed quos habes? L. *Rudimenta Grammaticæ, Colloquia Scholastica, Terentium, Epistolas Ciceronis, cum Gallica interpretatione Catonem, Dictionarium, Testamentum Anglicum, Psalmos cum Catechismo, præterea librum chartaceum ad scribendum dictata præceptoris.* Tu verò quos habes? C. Omnes habeo quos enumerasti, præter *Catonem, Terentium, & Cice-*

ronis Epistolas. Cur enim libros haberem; qui non perlegantur in classe nostra? L. At ego, dum sumus otiosi, lego interdum illos; ut semper aliquid addiscam novi, præsertim in lingua *Latina*, & honestis moribus. C. Prudenter facis, mi *Languine*. O me miserum, qui nunquam didici quid sit studiosum esse! L. Disce igitur, *Præstat enim serò quam nunquam discere.*

C O L L. 35. *Simeon, Haggau.*

Commoda mihi *Virgilium* tuum in duos dies, si nullo incommodo tuo id fieri potest. H. Profecto non possum. S. Cur non? H. Quia *Gerardus*, qui his diebus à me commodatò acceperat, pignori apposuit. S. Ain tu? pignori? H. Sic est, ut dico. S. Quanti oppignoravit? H. Tribus (ut ait) assibus. S. O hominem ingratum! H. Tantumne ingratum? S. Imò verò & ingratum & malum. Sed nunquid ille rem tuam oppignorare potuit, te inconsulto? H. Potuit, ut factum vides. S. Non tamen debuit. H. Rem acu tetigisti: sed quid facerem? S. Rogas? defer eum ad præceptorem, H. Malo istam pati injuriam, quam committere, ut miser vapulet. S. Bene facis, dummodo tuum reddat? H. Redder, spero. S. Unde redderet? H. Ait se brevi accepturum a patre pecuniam. S. Quid si te fallat? H. Fieri potest: sed tamen aliquot dies expectabo, quid postea sit futurum, deinde concilium capiam. S. *Concilio recto nihil est tutius.* H. Meministi probe; sic enim præceptor dicitavit nobis: sed nunquid vis aliud? S. Ut bene tibi sit. H. Et tibi optime.

C O L L. 36. *Granatus, Forellus.*

Visne mihi commodare tuum *Terentium*? F. Volo equidem modò illum repetas à *Conrado*, cui utendum dedi. G. Quo signo vis repetam? F. Nempe hoc, quod ejus habeo *Epistolas*. G. Id mihi satis est. F. Sed quando reddes? G. Cum descripsero contextum in tres aut quatuor prælectiones. F. Matura igitur, ne meo studio incommodes. G. Maturabo. F. Sed, heus tu, cave ne macules: alioquin ægre commodabo posthac. G. Nempe indignus essem beneficio.

C O L L. 37. *Augustinus, Rodigus.*

Quis iste novus liber deauratus, quem tam magnificè ostentas? R. *Terentius*. A. Ubi impressus? R. *Lutetia*.

nia. A. Quis tibi dedit eum. R. Emi pecuniâ meâ. A. Unde nactus eras pecuniam? R. Stulte, istud quæras? quasi vero furatus sim? A. Absit a me id cogitare: sed animi causâ id rogabam. R. Nec ego serîo dictum tuum reprehendi: sed eo more joculari solemus cum familiaribus. A. Nihil joculari prohibet, modo ne Deus offendatur. Sed age, ad propositum revertamur: de quo emisisti *Terentium* istum? R. De *Clemente*. A. Illone Bibliopola circumforeano? R. Maxime. A. Quanti constitit? R. Decem assibus. A. Nihilne amplius? R. Nihil omnino. A. Profecto satis vile pretium. R. Præsertim cum auratus, adeoque eleganter compactus sit. A. Erantne codices alii similes? R. Duo vel tres. A. Deduc me quæso ad illum. R. Eamus.

C O L L. 38. *Edwardus, Baldus.*

Nonne hic liber est tuus? B. Ostende mihi: agnosco meum, ubi invenisti? E. In auditorio nostro. B. Age tibi gratias, quod eum collegeris. E. Atqui nunc notandus es, si summo jure vellem tecum agere. B. Quid ita? E. Nescis leges nostras Scholasticas? B. *Ipsæ etiam leges cupiunt, ut jure rogentur.* E. Quo jure reguntur leges nostræ? B. *Æquitate, & præceptoris arbitrio, nempe qui nobis eas privatim condiderit: præterea, non solet tam severus esse in eo, quod vel negligentia vel oblivione peccatum est.* E. Sic sæpe expertus sum. Sed quoquo modo peccaveris, dicenda erit causa coram observatore. B. Non timeo causam dicere, ubi nihil est periculi. E. Taceo. B. Sed quæso, quid opus est ut id sciat observator? hic enim Deus nihil offensus est. E. Age, celabo. B. Bene facis. E. Sed heus? memento par pari referre, si fortè mihi acciderit aliquod delictum ejusmodi. B. *Æquum & bonum dicis: meminero.*

C O L L. 39. *Calliatus, Germanus.*

Cur non reddis mihi librum? G. Expecta in crastinum diem? Nondum satis usus sum. C. Libenter expectabo. G. Referam tibi gratiam, Deo volente. G. Pro tanto beneficio nullam expectabo gratiam. G. Temen est meum agnoscere.

C O L L. 40. *Neaus, Capellus.*

Vidistine librum meum? C. Quem librum quæris? N. *Ciceronis Epistolas.* C. Ubi reliqueras? N. Obli-

eram in auditorio. C. Tua fuit negligentia: N. Fateor: sed interim indica, si quem scias accepisse. C. Cur non adis præceptorem? solet enim (ut scis) quæ à nobis relicta sunt aut ferre in musæolum, aut alicui dare qui reddat. N. Bene mones. O me obliviosum, cui id in mentem non venit!

COLL. 41. *Ezekiel, Beatus.*

VIS à me magnam inire gratiam? B. Nihil libentius fecerim, si quidem penes me res ipsa est. Sed quid est in quo tibi commodare possim. E. Da mihi mutuò asses decem. B. Non tantum nunc habeo, sed majorem partem. E. Quantum, quæso? B. Nescio, nisi crumenam inspexero; ecce tibi octo asses cum semisse. E. Solos septem accipio, non enim te vacuare prorsus volo. B. Parùm refert, totum si vis, accipe. E. Ago tibi gratias, credo hoc pecuniæ satis fore negotio meo; cum aliquantula, quam ipse habeo. B. Ut libet. E. Amo te de ista tam exprompta benignitate. B. Si quid aliud possim, nè parcas. E. Reddam totum, Deo volente, cum primùm pater ed me miserit. B. Ne sis magnopere sollicitus, nondum est opus mihi.

COLL. 42. *David, Nicholas.*

Potesne mihi mutuò dare aliquantulum pecuniæ? N. Quantum petis? D. Quinque asses, si tibi est commodum. N. Non tot habeo. D. Quot igitur? N. Tantùm quatuor. D. Bene sanè, Da mihi istos quatuor. N. Dabo (si vis) dimidium. D. Cur non totum? N. Quia sunt mihi opus duo. D. Da igitur duos quæso. N. Sed tibi non sufficient. D. Petam ab aliquo alio. N. Accipe igitur hos duos: quando reddes? D. Die (ut spero) *Sabbati*, cum pater ad forum venerit. N. Esto igitur memor. D. Ne timeas.

COLL. 43. *Pasquentus, Custos.*

DA mihi duos asses mutuò. C. Nunc mihi non est promptum dare. P. Quid obstat? nam scio te his diebus accepisse pecuniam. C. Acepi quidem: sed emendi sunt libri, & alia mihi necessaria. P. Nolo tuum commodum remorari. C. Ubi emero quæ mihi sunt opus, si quid supersit, faciam te libenter participem. P. Interea igitur sperans expectabo: sed quid si nihil tibi superfuerit? C. Sta-
tim

tim dicam tibi, nè frustra diutius expectes. P. Quando emes ea quæ decrevistī? C. Cras (ut spero) aut ad summum perendie. P. Bene habet, tempus est brevissimum.

C O L L. 44. *Morelius, Borussardus.*

Abiitne pater tuus? B. Abiit. M. Quotà horà? B. Primà pomeridianà. M. Quid dixit tibi? B. Multis verbis monuit me, ut diligenter studerem. M. Utinam sic facias! B. Faciam, Deo juvante. M. Ecquid pecuniæ dedit tibi? B. Dedit, ut fere solet. M. Quantum? B. Nihil ad te. M. Fateor: sed tamen quid facies istà pecunia. B. Emam chartam, & alia quæ sunt mihi usui. M. Quid si amiseris? B. Æquo animo ferendum erit. M. quid si fortè eguero? dabisne mutuò? B. Dabo, & quidem libenter. M. Habeo tibi gratiam.

C O L L. 45. *Columbanus, Fontanus.*

Satisne usus es scalpello meo? F. Satis. C. Redde igitur. F. Accipe: ago tibi gratias. C. Nihil est quòd agas. F. Sed ignosce, quod non ultrò & citiùs reddiderim. C. Ea de re nihil sum offensus: non enim debemus offendi, nisi cum Deum offendi videmus. F. Recte sentis.

C O L L. 46. *Bergerius, Nepos.*

Commoda mihi parumper cultellum tuum. N. Semper aliquid commodatò petis: accipe quin tu emeris potius. B. Non habeo pecuniam. N. Cur non peris. B. Unde peterem? N. A patre. B. Non est in hac urbe. N. Ubi igitur? B. Peregrè profectus est. N. Quo? B. Bernam. N. Quo die? B. Nudiustertius. N. Quando est reversurus? B. Cras, ut speramus: sic enim dixit proficiscens. N. Bene vertat Deus.

C O L L. 47. *Columbirijs, Simo.*

Restarne tibi multum panis? S. Satis, gratia Deo. C. Visæ dare mihi mutuò? S. Libenter. C. Sed fortasse tibi non sufficiet. S. Imò, ut spero. C. Ad quod usque tempus? S. Ad diem Veneris. C. Unde habebis postea? S. Domo. C. Quis afferet? S. Egomet ibo petitum. C. Quando? S. Ipso die Veneris. C. Da mihi mutuò seiquilibram. S. Quis appendet? C. Uxor præceptoris, aut ancilla. S. Eamus petitum ex arca mea. C. Quin ito solus, ego te in culinà expectabo.

COLL. 48. I. T.

ORo te, da mihi ex pane tuo. T. Mihi non habeo
 nimis; tamen volo tibi impertire: accipe. I. Gratias
 ago tibi. T. Non est quod agas ob rem tantillam, sed dic
 quæso: cur non attulisti? I. Quia nemo erat domi nostræ
 qui mihi daret. T. Tu vero cur non accipis? I. Non
 audeo, nisi dat mater. T. Bene facis; sed audi bonum
 concilium. I. Ausculto, ut audiam: dic quæso. T. Cum
 prandio finito, tollantur mensæ reliquæ, petito merendam
 tuam, eamque in peram statim recondito: ita fiet, ut nun-
 quam inanis venias. I. De jentaculo autem quid suades?
 T. Ut petas in exitu cœnæ: & idem facias, quod dixi tibi
 de merenda. I. Nunquam vidi melius Concilium dari. T.
 Fac igitur ut memineris: cum voles, utere. I. Ego verò
 utar, quoties opus erit.

COLL. 49. A. B.

DA mihi frustum panis. B. Nonne habes? A. Si habe-
 rem, non peterem. B. Cur non attulisti? A. Dicam
 postea; sed da interim, quæso: nam esurio vehementer. B.
 Cape. A. Hui tantillum? B. Etiam quereris? A. Non im-
 meritò, das parcè nimis. B. Vide quantulum restat? dedi
 fere dimidium. A. Ago tibi gratias; dedisti abundè, sed
 iocabar. B. Nunc responde: cur non attulisti panem domo?
 A. Nemo erat qui daret. B. Nemo. A. Prorsus nemo. B.
 Quid mater? A. Aberat domo. B. Quid ceteri? A. Omnes
 erant occupati. B. Cur tute non accipiebas? A. Nunquam
 auderem tale quidpiam. B. Cur non? A. Mater perpetuò
 vetat, ne quid attingam sine permisso ejus. B. Dura ma-
 ter. A. Tuo quidem iudicio, qui indulgentiorem habes. B.
 Non dico indulgentem; sed certe Liberalem. A. Quomo-
 do te tractat? B. Suavissimè, omninòque ex animi senten-
 tia. A. Fortasse in tuam perniciem. B. Avertat Deus Opti-
 mus Maximus. A. Non equidem invideo. B. Cur ergo
 istud dicis? A. Ut interim te moneam. *Omnes licentiâ dete-
 riores fieri.* B. Bene facis: sed quid centes: Nonne uti li-
 cet parentum bonitate? A. Certe licet, modò ne abutaris.
 B. Quomodo abutimur? A. Rogas? eùm aut patris aut
 matris indulgentiam in malum vertimus. B. Rectè di-
 cis: sed quotusquisque id facit? A. Imò, fere omnes, nisi
 qui

qui a Domino Deo prohibentur. B. Quis potest bonus esse, nisi per Dei gratiam? A. Ergò (ut sæpe monemur a præceptore) precandus est, ut Spiritu suo nos bonos & sanctos efficiat. B. Gaudeo te non attulisse jentaculum. A. Quamobrem? B. Quia hoc nostro colloquio mihi videor multùm proficisse. A. Ego quoque non parùm. B. Tuâ operâ id factum est. A. Imò, beneficio Dei, qui quidem ita voluit. B. Credo equidem. A. Et hîc igitur, & in cæteris agnoscamus bonitatem ejus. B. Valde id æquum est. A. Imò valde necessarium, si quidem volumus ingrati animi, crimen effugere. B. O sermonem jucundissimum! A. Gratia Deo immortales, per Jesum Christum. B. Ita velim.

C O L L. 50.

Discipulus primus ex victoribus, Præceptor, Nomenclator.

PRæceptor, visne dare præmiolum? P. Quamobrem? D. Victoriæ causâ. P. Ubi sunt compares tui? D. Adhuc Hugo & Audax. P. Heus, Nomenclator, suntne hi victores hac hebdomade? N. Habent notas omnium paucissimas. P. Ergo sunt victores, quid aliud ex te quero? Vos igitur quod præmium petitis? D. Quod tibi placuerit. P. Quo tandem jure debeo. D. Ex promisso. P. Equum dicitis. D. Quicquid enim rectè promissum est, præstari debet. Sic ex te didicimus. P. Ecce vobis pennæ singulæ ad scribendum, at ne putetis vulgares esse, ex earum sunt genere, quæ vulgo *Hollandine* appellantur. D. Gratias agimus, præceptor. P. Quin potius agite Deo omnium bonorum auctori, qui dat studiis vestris successus prosperos: vos autem in literarum studio pergite diligenter. D. Dabimus operam, quantum juvabit ille pater optimus. P. Sine ejus ope vana sunt nostra omnia.

C O L L. 51. *Observator, Capparonus.*

UNde venis, Capparone? C. Domo. O. Quid affers illic? C. Merendam. O. Quis tibi permiserat exire? C. Præceptor ipse. O. Unde istud probabis? C. Adeamus illum ut consulamus. O. At vide quid aga! C. Hac in re nihil timeo. O. Adeone securus es? C. Qui verum dicit, nihil timere debet. O. Vera quidem ista est sententia, sed quotusquisque non mentitur? C. Certus sum me nihil mentiri nunc. O. Propemodum persuades mihi. Abi, credo tibi

tibi quia in mendatio nunquam te deprehendi. C. Est Deo gratia: Quem precor ut me integrum & purum custodiat. O. Utinam ex animo omnes precarentur! recipe nunc te, ut edas merendam tuam.

C O L L. 52 *Giraldus, Eliel.*

Qui sunt victores hac hebdomade? E. Ubi eras, cum rationes redderentur? G. Accersitus a patre fueram: sed qui sunt victores? dic sodes. E. Ego & *Puteanus*. G. Jamine habuistis præmium? E. Habuimus. G. Quodnam? E. Duodenas juglandes. G. Hui! quale præmium? E. Eho inepte, æstimas ergo præmium ex rei pretio? G. Hic nihil aliud video æstimandum. E. Sordidus es, qui lucro sic inbias. Non meministi verbum præceptoris? G. Quod verbum? E. *Non lucri sed honoris causâ datur præmium*. G. Nunc reminiscor, quasi per nebulam. Posthac ero diligentior. E. Sic tandem sapiēs.

C O L L. 53. *Galatinus, Buchardus.*

Euge dimissi sumus ad ludum, audustine. B. Quidni audirem, cum egomet adfuerim. G. Placetne pauisper confabulari? deinde ludemus unâ. B. Mallem ego prius ludere. G. Atqui difficile est ludum abrumpere. B. Planè verum dicis, & ego in me sic experior. G. Queniam igitur placet tibi mea ratio, da nobis aliquid argumenti ad confabulandum. A. Imò tuum est dare, ut qui me laccessiveris. G. Æquum dicis; redde nomina *Latine*, quæ tibi *Anglicè* proponam. B. Qua de re propones? G. De supellectili. B. Tentabo respondere; modò ne plura quam decem proponas. G. Enumerabo in digitis, ne forte numerum excedam. Audi igitur. B. Istic sum. G. *A cup-board*. B. Abacus. G. *A bench*. B. Sella. G. *A candle-stick*. B. Candelabrum. G. *A caldron*. B. Ahenum. G. *A pair of bellows*. B. Follis. G. *A pillow*. B. Pulvinar. G. *A bolster*. B. Cervical. G. *Linnen-cloth*. B. Linteum. G. *A pot of earth*. B. Olla. G. *A flagon of wine*. B. Oenophorum. G. Errasti semel. B. Ubi? G. Dixisti *lintheum* pro *lodice*. B. Fateor: debeo tibi semel victoriam. G. Nunc vicissim propone ut redimas, si potes. B. Vis respondere de eduliis? G. Ut libet. B. *Fresh-meat*. G. Caro recens. B. *Pork*. G. Suilla. B. *Venison*. G. Ferina. B. *Venison of a wild Boar*. G. Aprugna.

G. Aprugna. B. *Sod milk*. G. Lac decoctum. B. *Whey*. G. Serum, *vel* serum lactis. B. *New cheese*. G. Caseus recens. B. *Pottage*. G. Jus carniū. B. *Fish sod*. G. Pisces elixus. B. *Pickle*. G. Condimentum. B. *Falleris*. G. Quid ergo est? B. *Intinctus*. G. Condimentum volo. B. At ego nolo contendere. G. Quis contendit? consulamus. B. Quin prius ludamus; illud fiet posterius. G. Age, fiet, ne amittamus ludendi occasionem.

COLL. 54. *Moses, Olevitanus.*

J Amdudum tædet me toties repetere lusus Scholasticos. O. Quid facies igitur? M. Eamus in hortum nostrum. O. Quid agemus? M. Ambulabimus, colloquemur, Dei beneficia in ejus operibus commemorabimus. O. Nihil sane jucundius, sed interim petenda est a præceptore venia. M. Jam impetravi mihi, & item uni, quem vellem ducere. O. Bene res habet; eamus, ducente Deo. M. Precor, ut nos custodiat. O. Ego quoque idem precor tecum.

COLL. 55. *Sulpitius, Munchius.*

Impetrastis ludendi facultatem? M. Impetravimus. S. Ad quod usque tempus? M. Ad cœnam usque. S. Qui dederunt versus? M. Primi & secundi. S. Quid cæteræ classes? M. Primus quisque decurio trium proximarum classium pronuntiavit unam e sacris literis sententiam. S. Nonne precati estis, ut solemus. M. Precati, & quidem presente ludimagistro: tu verò ubi eras? S. Iveram domum, à matre accersitus. M. Nunc igitur quid agere cogitas? S. Ludere sesquihoram; deinde ad studium me recipere. M. Vin' tu, ut tibi sim collusor? S. Quidni velim? M. Quo lusu nos exercebimus? S. Nullus est mihi jucundior pilâ palmariâ. M. Nec mihi quidem. S. Visamus igitur, an cæteri partes sortiti sint: nam si soli ledèremus, minus esset voluptatis. M. Visamus sanè.

COLL. 56. *M. R.*

Visne ire mecum? R. Quò properas? M. Ad lacum. R. Quid eò? M. Lotum pedes. R. I sane; nunc latione mihi opus non est. M. Sed interim parùm fabulabimur. R. Ne fabulari quidem nunc velim. M. Atqui utilis est Confabulatio; duntaxat de honestis rebus. R. At mihi utilior est ad valetudinem exercitatio corporis. M. Quid si mansero tecum? R. Prudenter facies, & nos pilâ palmariâ

col-

colludemus. *M.* Bene vertat Deus: maneo. *R.* Aliàs lotum unà tecum ibo: cùm scilicet longius erit temporis spatium. *M.* Ad ludum igitur nos accingamus. *R.* Nulla est in me mora.

COLL. 57. *Vincentius, Bonus.*

CUR hodie non lusisti nobiscum? *B.* Non erat mihi ludendi spatium. *V.* Quid habes negotii? *B.* Non absolverem pensum meum. *V.* Quod pensum? *B.* Dimidium exemplaris restabat mihi prescribendum. *V.* Perfecistine? *B.* Perfeci. *V.* Laudo tuam diligentiam: ludes alias otiosè. *B.* Cùm voluerit Deus. *V.* Recte dicis: nam absque voluntate ejus fieri nihil potest.

COLL. 58. *Primus puer, praeceptor, secundus puer, & tertius.*

SALVE praeceptor. *Præ.* Sit vobis salus à Christo. *Pueri.* Amen. *P.* Jamne repetivistis? *Pri.* Etiam praeceptor. *P.* Quis docuit vos? *Pri.* Subdoctor. *P.* Quid nunc vultis? *Sec.* Ut per te liceat nobis parumper ludere. *Præ.* Non est ludendi tempus. *Ter.* Non perimus omnibus, sed nobis parvulis tantum. *Præ.* Atqui pluit, ut videtis. *Sec.* Ludemus in pergula. *P.* Quo lusu? *Sec.* Aciculis, vel juglandibus. *P.* Quid mihi dabitis? *Pri.* Dicemus nomina. *P.* Quot dicetis singuli? *Sec.* Duo. *P.* Dicite igitur. *Pri.* *Paper*, Charta; *Ink*, Atramentum. *Dixi.* *Sec.* *A Book*, Liber; *A little Book*, Libellus. *Dixi.* *Ter.* *A Cherry*, Cerasum; *Walnuts*, Juglandes. *Diximus.* *P.* Quàm belli essis homunculi? Ludite ad cœnam usque. *Pueri.* Gratias agimus, praeceptor.

COLL. 59. *A. B.*

UBI nunc est pater tuus? *B.* Puto eum esse *Lugduni*. *A.* Quid illic agit? *B.* Negotiatur. *A.* Ex quo tempore? *B.* Ab ipso initio mercatûs. *A.* Valde miror, qui audeat illîc commorari tot dies, cum pestilentia tanta sit per totam urbem. *B.* Non est adeo mirandum. *A.* Itâne tibi videtur? *B.* Ità professio: fuit enim alias in majore periculo: sed Dominus Deus semper eum custodivit. *A.* Credo equidem, & adduc custodiet. Sed quando est reversurus? *B.* Nescio; in horas expectamus. *A.* Reducat illum Deus. *B.* Ità precor.

COLL. 60. *Elizius, Delphinus.*

QUA de re sic elatus es lætitiâ? *D.* Pater meus modo advenit. *E.* Quid mea refert? *D.* Imò plurimam, quia nobis impetravit ludendi veniam. *E.* Ain? tu? *D.* Vidè pueros jam

jam ludentes in area. E. Ludant sanè alii: ego studere malim quam ludere. D. Nec minùs ego, sed in tempore: (nam ut est in proverbio) *Omnia tempus habent*. Unde & nos rectè monet Cato noster,

*Interpone tuis interdum gaudia curis;
Ut possis animo quemvis sufferre laborem.*

E. Vera sunt, quæ dicis, fateor: sed interim omitte me, ut seriò studeam. D. Per me studeas licet: nihil impendio; ac ego hac utar occasione. D. Utere sanè.

COLL. 61. *Nomenclator, Quidam puer ex turba, item Alius.*

Heus pueri, heus, heus, heus! Q. Quid clamitas? N. Delistendum est à lusu. Q. Eho inepte, nondum quarta exacta est. N. Imo fere semihora post quartam. Q. Cur non dedisti signum? N. Quia tintinabuli funis fractus est. A. Clama iterum; sed attolle vocem. N. Heus pueri, recipite vos omnes? Festinate, festinate, inquam; urget præceptor. A. Define clamare, accurrunt omnes.

COLL. 62. *Orozius, Quintus.*

Quid ità lætus es? Q. Quia venit pater. O. Ain' tu? Unde venit? Q. Lutetiâ. O. Quando advenit? Q. Modo. O. Jamne salutasti? Q. Salutavi, cùm ex equo descenderet. O. Quid ampliùs illi fecisti? Q. Calcarea detraxi & ocreas. O. Miror te non mansisse domi, propter ejus adventum. Q. Nec ille permisisset, nec ego vellem; præsertim nunc, cùm audienda est prælectio. O. Bene tibi consulis, qui temporis rationem habeas. Sed quid pater, valetne? Q. Rectè, Dei beneficio. O. Equidem gaudeo plurimùm tuâ & ejus causâ, quòd salvus peregre redierit. Q. Facis, ut amicum decet: sed cras pluribus verbis colloquemur. Vide præceptorem, qui jam ingreditur auditorium. O. Eamus auditum prælectionem.

COLL. 63. *Marcus, Aaron.*

Miseret me tui. A. Quid ita? M. Quòd pennâ tuâ tam miserè abutaris. A. Quomodo abutor? M. Quia pessime tractas eam in acuendo. A. Non est culpa mea, nè quid erres. M. Cujusigitur? A. Scalpelli mei cujus acies obtusa est. M. Scalpellum in culpa non est, sed tu ipse. A. Cur istud dicis? M. Quia debuisti vel scalpellum tuum acuere, vel aliud alicunde rogare commodatò, saltem ad præsens negotium. A. Non audeo petere. M. Quid times?

A. Nè

A. Nè mihi denegetur. *M.* Ecce tibi meum. *A.* Gratias ago. *M.* Utere quantum voles, sed rectè. *A.* Sciens non abutar. *M.* Nec sis posthac tam verecundus in petendo. *A.* Sic est ingenium meum; soleo libentiùs dare quam petere. *M.* Utinam multi essent tui similes? sed tamen *qui libenter dat beneficium, is petere quoque liberè potest.* Sed ego te nimis detineo; perface quòd cæperas.

COLL. 64. *A. B.*

C Ur non venit *Petrus* in scholam? *B.* Est occupatus. *A.* In quo negotio? *B.* In ligno struendo. *A.* Quî scis? *B.* Didum est mihi. *A.* A quo? A patre ejus. *A.* Ubi eum vidisti? *B.* Fuit mihi obviùs, cùm venirein. *A.* Vide nè mentiaris? nam ex illo quæram, si forte occurrat mihi per vicos. *B.* Reperies sic, ut dico.

COLL. 65. *Sulpitius, Rogerus.*

C Ur hodie manè abfuiſti? *R.* Occupatus eram. *S.* In quo negotio? *R.* In scribendis ad matrem literis. *S.* Quid opus erat illi scribere? *R.* Quia ad me scripserat. *S.* Ergò rescripisti. *R.* Propriè loqueris. *S.* Unde tibi miserat literas? *R.* Rure; nempe ex villà nostrà. *S.* Quando rus profecta est? *R.* Superioribus diebus. *S.* Quid agit ruri? *R.* Curat nostra negotia rustica. *S.* Quid potissimùm? *R.* Præparat ea, quæ sunt opus ad proximam vindemiam. *S.* Prudenter agit. *R.* Unde istud probares? *S.* Nam *omnibus in rebus adhibenda est præparatio diligens.* *R.* Quis te istud docuit? *S.* Quidnam pædagogus dictavit è *Cicerone.* *R.* Quà occasione? *S.* Cùm admoneret, ut me diligenter pararem ad reddendam hebdomadam postero die. *R.* Profectò rectè monebar. *S.* Sed ad propositum revertamur. Non habetis villicum, qui curet ruri negotia vestra? *R.* Imo & villicum habemus, & famulos, & ancillas. *S.* Quid opus est illiæ matris operâ? *R.* Quia melius novit providere rebus omnibus, quam isti imperiti ruricolæ. *S.* Nihilne ampliùs? *R.* Sine me finire propositum. *S.* Putabam te absolvisse, perge. *R.* Etiam (ut ex patre audivi) *Præcipua cura domini requiritur in re familiari administrandâ.* *S.* Ergo pater tuus nunc potius deberet ad villam esse. *R.* Non potest. *S.* Quid prohibet? *S.* Quia totus est in arte sua occupatus. *S.* Majorem, ut opinor, ex ea re fructum percipit. *R.* Quis dabitur?

dabitat? S. Inde igitur fit, ut relinquat uxori omnem curam rei domesticæ. R. Omnino sic est. S. Sed mater quando est reversura? R. Vix ante perfectam vindemiam. S. Quid tu non ibis vindemiatum? R. A matre (ut spero) brevi accersar. Sed, quæso te, quid cogitamus? Jam omnes in auditorium currunt. S. Bene res habet; curramus & nos, ne postremi simus.

C O L L. 66. *Riparius, Amadeus.*

AUdivistine horologium? A. Dudum sonuit. R. Dinumerasti horas? A. Dinumeravi. R. Quota est? A. Fere susquiprima. R. Instat igitur prælectionis tempus: fac ut paratus sis. A. Ubi merendam peredero, ecce paratum! R. Cur meridie non adtuisti nobiscum? A. Prodieram cum bona venia præceptoris. R. Sed interim sum tibi impedimento. A. Nihil impedis, nè bolum quidem perdidisti interpellatione tuâ. R. Bene habet; perge, sed matura.

C O L L. 67. *Ligorius, Saracinus.*

Fecistine officium tuum? S. Qua in re? L. In repetenda prælectione. S. Nihil adhuc repetivi. L. Quid causæ fuit? S. Expectabam dum rediret compar meus. L. Quò ille ivit? S. Domum. L. Quid eo? S. Petitum merendam. L. Quid si redibit ferius? S. Nescio; fieri potest. L. Vis interea mecum repetere? S. Equidem non recuso. L. Secedamus igitur, ne quis molestus sit nobis. S. Profecto bene mones; nemo studere potest in tanto ambulatorum strepitu, & clamore. L. Aspice illic locum remotissimum, ubi nulli sunt ambulantes. S. Eamus illuc.

C O L L. 68. *D. E.*

QUò properas? E. Eo cœnatum; quid tu? D. Jam cœnavi. E. Quotâ horâ? D. Quintâ, ut ferè solemus. E. Quid nunc ages? D. Repetam aliquid eorum, quæ redere habemus crastino die. E. Ego didici ex Pædagogo meo, Non esse tam citò à cibo studendum. D. Istud ego quoque didici; sed volo nunc ediscere. E. Quid ergò facies? D. Ego, quasi animi causâ, prælectionem particulatim aliquoties legam & perlegam. E. Quid tum? D. Ita paulatim fiet, ut sine cura, sine tadio, sine molestia, bonam partem prælectionis ediscam. E. Ista non satis intelligo, & certe videris mihi supra ætatem sapere. D. Non est res adeo difficilis, quin te docere possim,

nisi

nisi ad cœnam properares. E. De cœna in tempore admones, ego igitur ejus causâ me domum recipio. Vale. D. Ducat te Deus, & reducat.

PRÆFATIUNCULA, quæ septem proximis Colloquiis præfixa erat.

NE pueri nihil agendo discant malè agere, præsertim otioso sermone, pravique aut ineptis colloquiis sese invicem corrumpentes; omnibus modis incitandi sunt, ut in schola dum præceptoris ingressum expectant, assuescant interea bini ternive, id quod ab eo præscriptum fuerit, simul repetere. Plurimum proderit hæc illis jucunda exercitatio, eosque interim ab otio, lascivia, multisque aliis rebus malis, quibus offenditur Deus avertere poterit. Sed quia, sine puerili colloquio, ejusmodi repetitiones tractari non solent; pueri autem ipsi, nisi instituti fuerint, nihil aliud quàm barbarè loquuntur: idcirco ut Latine inter se loqui paulatim discant, hæc de re hîc aliquot breves colloquendi formulas proposuimus. Cæterum in præceptoris diligentia situm erit, ut hæc ipsa Colloquia discipulis aliquoties interpretetur, doceatque quomodo, in his & aliis ejus generis (quæ tradere ipse poterit) sese & domi & in schola debent exercere, ad idque illos identidem cohortare. Ita fiet, progressu temporis, ut promptiores semper & alacriores eos habiturus sit, ad ea maturè reddenda, quæ præscripserit: hinc etiam consequetur, ut minore cum labore ac molestia docendi munus exequatur.

COLL. 69. A. B.

Visne repetamus unâ? B. Quidnam? A. Id quod nobis præscriptum est. B. Equidem volo, sed quo genere repetendi utemur? A. Audiamus nos vicissim. B. Sic præceptor nos monet sæpe. A. Recte monet: sed male paremus. B. Uter incipiet? A. Ego, si ita tibi placet. B. Maxime placet; incipe igitur. A. Secundæ declinationis nomina his exemplis Latine declinantur:

Magister, Puer, Dominus, Lanius, Antonius, Regnum.

B. Quæ sunt hodie declinanda? A. Hesternum quidem est Lanius, hodiernum verò Antonius. B. Cur nos id repetimus quotidie, quod pridie reddidimus? A. Quia sic præceptor jubet. B. Id satis scio: sed cur jubet? A. Ad confirmandam memoriam. B. Age, declina Lanius.

A. Nom. Sing. Hic Lanius, Gen. *kujus lanii*, &c. ad finem usque. B. Verte

E. Verte Anglicè. A. Lanus, lanii g. m. A. Butcher.

B. Declina Antonius.

A. Nom. Sing. Hic Antonius, Gen. hujus Antonii, Dat. huic Antonio, &c. ad finem usque.

B. Verte Anglicè. A. Antonius, Antonii. g. m. est nomen viri. It is the proper name of a Man, Anglicè Antony B. Cur dicis nomen viri, tu nondum, es vir. A. Fateor: sed sunt alii Antonii, qui viri sunt. B. Utinam aliquando vir evadas! A. Evadam, Deo juvante.

B. Attende nunc: ut vicissim audias me. A. Isthic sum, dic audacter.

B. Secundæ declinationis nomina. A. Define, Præceptor adest. B. Audiotullientem; definamus, ne putet nos garrere.

COLL. 70. C. D.

MOx aderit præceptor: repetamus. D. Quid opus est mihi repetitione? solus reperivi fatis: omnia teneo memoriâ. C. Quid tum? *Quanto sæpius repetes, tanto melius tenebis.* D. Bene mones: habeo tibi gratiam.

C. Incipe: tempus abit.

D. Quartæ declinationis. C. Erras Daniel: incipiendum est ab exemplo hesterni. D. Erravi, fateor. C. Dic igitur nunc recte. D. Nom. Sing. Hoc sedile. Gen. hujus sedilis, &c. ad finem usque.

Quartæ declinationis nomina hoc exemplo declinantur.

Nom. Sing. Hic sensus Gen. hujus sensûs. Dat. huic sensui. C. Hæc hæctenus; audio præceptorem.

COLL. 71. E. F. G.

QUId agis, *Francisce*? instat præceptoris adventus. E. Scilicet instat? nondum est semihora post secundam. E. Tamen non debemus interim tempore sic abuti: repetamus. F. Non stabit per me: ego enim sum paratus. E. Incipe igitur. G. Expectate parumper, quaeso, ego sum vestræ decuriæ. E. Matura. F. Dicamus suum quisque casum ordine, ut interdum nos docet præceptor. E. Satis est verborum, attendite. F. Quid aliud agimus?

E. Tertiæ declinationis nomina his exemplis Latinè declinantur: Pater, Lumen, Rupes, Messis, Pars, Sedes, Vestigal. Lequear.

Nom. Sing. Hæc Rupes. Gen. hujus rupis. Dat. huic rupi. E. Acc. hanc rupem. G. Voc. ô rupe, Abl. ab hac rupe.

F. Nom.

F. Nom. Pl. *Hæ rupes*. G. Gen. *Harum rupum*. E. Errasti *Gabriel*, corrige erratum. G. Gen. *harum rupium*. E. Dat. *his rupibus*. Acc. *has rupes*. G. Voc. *o rupes*. Abl. *ab his rupibus*.

E. Verte *Anglice*. G. *Rupes, rupis*. g. f. *a Rock*.

E. Pone in oratione. F. Non est in libro nostro. E. Sed præceptor docuit. F. Alta rupes, *an high Rock*. E. More patrio dicis, aspira fortiter. *high*. F. *An high rock*.

E. Nom. Sing. *Hæ Messis*. G. Gen. *hujus Messis*. E. Dat. *huic Messis*, &c. usque ad finem hujus uominis, deinde sic pergunt colloqui.

E. Ambo errastis. F. Erravi, fateor. G. Ego quoque: sed uter erit victus? P. Præceptor judicabit. F. Æquum dicis. F. Vultisne dicamus iterum, ad memoriam confirmandam? F. Quidni? G. Quid si præceptor interveniat? E. Quid tum, laudabit nos ore pleno.

G. Sed mutandus est ordo. E. Non est dubium; incipe *Francisce*. F. *Tertiæ declinationis nomina*, &c.

COLL. 72. H. I.

Visne repetere mecum? I. Cur tam citò? H. Ne observator nos deprehendat garrientes, aut otiosos.

I. Agè repetamus; sed uter incipiet? H. Ego, quia victor sum. I. Dic igitur.

H. *Prudens*, nomen adjectivum, sic declinatur in genera. *Hic prudens*, gen. m. *hæc prudens*, gen. f. *hoc prudens*, gen. n.

Idem nomen sic declinatur in casus.

Nom. Sing. *Hic, hæc & hoc prudens*.

I. Gen. *Prudentis*. H. Dat. *Prudenti*.

I. Acc. *Prudentem*, & *prudens* &c. ad finem usque.

COLL. 73. L. M.

Cur tu es otiosus? M. Non sum omninò. L. Quid agis igitur? M. Cogito de lectione reddenda. L. Ego quoque id ago; repetamus una. M. Fiat; sed quam rationem tenebimus? L. Age tu præceptoris partes, ego discipuli. M. Valde placet mihi conditio. L. Sed ne sis mihi austerior. M. Ne timeas, nōsti me satis. L. Novi. M. Declina *lego* in modo infinitivo.

L. Infiniti modi tempus presens & præteritum imperfectum, *Legere*. Præteritum perfectum & plusquam perfectum, *Legisse*. M. Perge. L. Sine me paulisper respirare, quæso præceptor. M. Age, sino, satisne respirasti? L. Satis. M. Perge nunc.

nunc. L. Futurum indefinitum, *Lecturum esse*. Gerundium, *Legendi*, &c. ad finem usque.

M. Gaudeo te rectè fecisse officium tuum. L. Ego verò mihi gratulor. Sed est Deo gratia. M. Rectè dicis, utinam ex animo ! L. Ex animo certe. M. Bene habet : desinamus, sentio præceptoris adventum. L. Ecce ! adest.

C O L L. 74. N. O. P. Q. R.

HEus pueri, nos hic sumus quinque : repetamus hodiernum verbum ; ut solemus coram præceptore. O. Nemo (ut opinor) contradicet. P. Quis contradiceret ? nostra omnium res agitur. Q. Incipe igitur, *Nicholae*, qui primus sedes.

N. Optativi & Subjunctivi modi præsens. *Audiam*. O. *Audias*. P. *Audiat*. Q. *Audiamus*. R. *Audiatis*. N. *Audiant*. O. Præteritum imperfectum, *Audirem*. P. *Audires*. Q. *Audiret*. R. *Audiremus*. N. *Audiretis*. O. *Audirent*. P. Præteritum perfectum, *Audiverim*. Q. *Audiveris*. R. *Audiverit*. N. *Audiverimus*, &c. usque ad finem verbi, pergunt ordine.

C O L L. 75. S. T. V.

Hic dies est nobis feriatuſ, & jam satis lufimus. T. Satis opinor. S. Vultis ergo ut animi gratiâ conferamus de ſtudiis noſtris ? T. Sane mihi gratum feceris. V. Mihi vere gratiſſimum. T. Sed quid tractabimus ? S. Tentemus declinare aliquot verbum *Latine* ſimul & *Anglice*. V. Incipe igitur, qui nos provocâſti. S. Faciam, quando ita placet vobis. T. Audiamus.

Indicativi modi præſens tempus.

S. Doceo, *I teach* : doces, *thou teacheſt* : docet, *he teacheth* : Pl. Docemus, *we teach* : docetis, *ye teach* : docent, *they teach*.

T. Præteritum imperfectum, *Docebam*, *I did teach* : docebas, *thou didſt teach* : docebat, *he did teach*.

Pl. *Docebamus*, *we did teach* : docebatis, *ye did teach* : docebant, *they did teach*.

S. Præteritum perfectum, *Docui*, *I have taught* : docuiſti, *thou haſt taught* : docuit, *he hath taught*.

V. Pl. *Docuimus* *we have taught* : docuiſtis, *ye have taught* : docuerunt vel docuere, *they have taught*.

S. Aliter *Anglice*, *I have taught*, *thou haſt taught*, *he hath taught*, *we have taught*, *ye have taught*, *they have taught*.

T. Præteritum plusquam perfectum. S. Docueram, *I had taught: docueras, thou hadst taught, &c.* Sic pergunt quatenus placet.

Libri primi finis.

Colloquiorum Scholasticorum.

LIBER II.

COLL. I. Cornelius, Martialis.

Quid legis? M. Literas. C. A quo? M. A patre. C. Quando accepisti? M. Heri vespere. C. Quis attulit? M. Nescio. C. Nescis? Quis tibi redidit eas? M. Ancilla quædam à capone. C. Unde sunt datæ? M. Luteriâ credo. C. Quo die? M. Nondum licuit inspicere. C. Nempe ego te interpellavi. M. Parum, refert, non adeo sum occupatus. C. Age, perlege tuam epistolam, ego interea studebo. M. Ego quoque mox idem faciam.

COLL. 2. Muscus, Heraldus.

Quo in statu sunt res vestræ Lugdunenses? H. Nescio, jam pridem nihil audivimus. M. Nihilne scripsit frater tuus? H. Post menses duos nihil literarum misit, quod viderit pater. M. Fortasse ægrotat. H. Minime verò, nam tabellarii sæpe nobis salutem nunciant verbis ejus. M. Libenter audio illud recte valere: valde enim diligo, quia fuit mihi suavissimus condiscipulus. H. Ille (ut opinor) te vicissim diligit. M. Id verò mihi non est dubium. Sed nos hora vocat; eamus in auditorium. H. Maturamus. Jam recitatur Catalogus.

COLL. 3. Observator, Briscantellus.

Desinite, ô pueri, garrere absente magistro,
Verba quibus summè lædiur illo pater.
De studiis potius tractate & rebus honestis:
Discite sermones aptaque verba loqui.
Discite & inter vos readenda revolvere sæpe:
Doctus enim pueris semper adesse nequit.
Discite sectari vestigia certa bonorum:
Omni vos fallant blanda, cavete, precor.

En! ego pramoneo, vos nè delectet abuti
Tempore, ne tergum verbera dura premant;

Ecce iterum vobis morum prædico magister :

Si quis erit casus, nè mihi det vitio.

B. Desine plura loqui, nemo parire recusat ;

Est monitor nobis optimus ille Pater.

Illiusque Patris natus, cui nomen Jesus ;

Et qui nos renovans spiritus intus alit.

Ob. Quem mihi sperassem tam respondere paratum ?

Quis puer Angelicos mittit ab ore sonos ?

O quam te memorem, nostræ doctissimæ classis ?

Nam tibi divinum carmen ab ore fluit,

Non sum tam felix, ut fundam ex tempore versus :

Sed modo quæ dixi, præmeditatus eram.

B. Si meditatus eras, qui nunc tam fundis apertè

Castalios latices, quis furor iste novus ?

Ob. Nam tua me tantis moverunt carmina flammis :

Ut mihi nunc videar posse movere feras.

B. Sed cur immeritum tantis me laudibus effers :

Est tribuenda uni gloria summa Deo.

Atque utinam eloquium nobis spatiumque daretur,

Et nostra in laudes solveret ore suas.

Sed quia tempus adest, ut voce & mente precemur,

Idque jubet doctor, desino plura loqui.

C O L L. 4. Observator, Puer.

Quid agis ? P. Scribo. O. Quid scribis ? P. Sententias. O.

Quas ? P. E novo Testamento. O. Bene facis, unde habu-

isti ? P. Hypodidasclus dictavit nobis. O. Quando ? P. Heri.

O. Quotâ horâ ? P. Meridie. O. Ubi ? P. In area. O. Qui

aderant ? P. Omnes domestici, præter primos & secundos. O.

Ubi erant illi ? P. In aula communi. O. Quid agebant ? P.

Disputabant. O. Vale, & perge scribere.

C Q L L. 5. Observator, Pueri Garrientes.

Quid vos hic agitis pueri ? mihi videmini garrire, & nu-

gas agere. Quidam puer. Longe falleris : nam repetimus

una. Ob. Qua de re ? P. De verbis anomalis ? id quod reddend-

um est horâ tertiâ. Ob. Bene facitis : P. Vis audire nostrum

colloquium ? Ob. Imò, pergite ; magis opus moveo ; volo

tendere laqueos Picis & Graculis. P. In area multos ad solem invenies. *Ob. Retibus est illis præda parata meis.*

COLL. 6. *Observator, Pueri garrientes.*

ATat! ecce, nunc capti estis, non fatemini? *Quidam puer,*
 Certè fatemur ingenuè: sed non dicebamus mala
 verba. Quæso te, mi *Nicholae*, ne velis notare nos. *Ob.* Quid
 garriebas? audiivi nescio quid de jentaculo. P. Illud est;
 loquebamur de jentaculo matutino, quia famulus non dederat
 nobis in tempore. *Ob.* Puto id fuisse; nec certe est valde
 magnum malum, nisi quod sunt otiosa verba. P. Sed *Latine*
 loquebamur. *Ob.* Audiivi; sed non erat fabulandi locus. Nam
 (ut scitis) hoc pusillum tempus à merenda debet vobis esse
 valde pretiosum, cum sit dicatum studio; scilicet ut se dili-
 genter quisque præparet ad reddenda magistris, ea, quæ præ-
 scripserint: nonne verum dico? P. Certe verum dicis;
 debuissimus legere simul de *Testamento* quæ mox oportebit
 reddere: sed ignosce, precor, suavissime *Nicholae*; posthac
 erimus prudentiores, & Officium nostrum diligenter facie-
 mus. *Ob.* Si sic feceritis, Præceptor vos amabit, tanquam mi-
 nuta sua infestina. Nonne videtis quemadmodum diligit
 bonos pueros & studiosos? nec amat solum, sed etiam laudat;
 & præmiolis afficit. P. Ista scimus, & quotidie experimur.
 O. Ergò mementote & promissa facite. P. Tacebis igitur hanc
 culpam? O. Tacebo: sed ea lege ut caveatis recidere. P.
 Cavebimus, *Christo* favente.

COLL. 7. *Nomenclator, Puer.*

UBi est frater tuus? P. Modò ivit domum. N. Quid eò?
 P. Petikum nobis obsonium. N. Quid nunc opus est ob-
 sonio? P. In merendam. N. Annon habetis in arca vestra?
 P. Non. N. Quid ita non? P. Quia mater non solet nobis
 dare obsonium, nisi in præsens tempus. N. Nempe quia novit
 vos esse gulosos. P. Quomodo gulosi sumus? N. Quia fortasse
 uno convivio devoratis, quod in tres datum fuerit. P. Tace,
 ego dicam fratri, te vocare nos gulosos. N. Ego dicam præ-
 ceptori, fratrem tuum nihil aliud quàm discurrere. P. Atqui
 prodire non solet, nisi cum bona venia præceptoris. N. Atqui
 præceptorem fallit. P. Quomodo fallit eam? N. Non enim
 meus est præceptoris, ut ter quotidie prodeat. P. Sine illum
 venire, videbis quid tibi respondeat. N. Imò videat, quid
 præceptori respondeat.

COLL. 8. Pastor, Languinus.

FRater tuus venitne *Lugduno*? L. Jam venit heri ante meridie. P. Nihilne literarum tibi attulit? L. Nihil. P. Quid igitur nunciavit? L. Prospera omnia. P. De patre quid narrat potissimum? L. Ait illum Dei beneficio jam plane febri carere, & paulatim convalescere. P. Gaudeo sane; Deumque precor, ut pristinam valetudinem brevi recuperet; sed cur ille (ut solet) nihil ad te scripat? L. Negat frater eum potuisse scribere. P. Quamobrem? L. Quia nondum satis erat confirmatus. P. Nihil mirum, cum tamdiu tam graviter agrotavit: sed ille nihil ad te misit? L. Imo pecuniam. P. Euge, nullus est jucundior nuncius. L. Ita aiunt. P. Tu verò sic respondes, quasi fabulam audias. L. Quin pejus audio. P. Quidnam? L. Merum mendacium. P. Egone mentitus sum? L. Non dico te esse mentitum: sed falsum dixisti. P. Ego quid dicas, non intelligo. L. Dabo operam ut intelligas. P. Obsecro te. L. Si nullus est jucundior nuncius quam de allata nobis pecunia, quid èrgo est *Evangelium Christi*? quis est jucundior nuncius quàm *Gratia Dei*, quam *Christus* attulit nobis per *Evangelium*? P. Fateor nihil esse jucundius *Evangelio*, iis duntaxat, qui credunt ei, & ex animo amplectuntur. L. Equidem sic intelligo. P. At ego loquebar de humanis & terrestribus rebus, tu verò ad cœlum statim ascendisti. L. Ita solent boni concionatores. P. Non putabam te esse Theologum tam maturum. L. Nihil dixi, nisi quod est tritum & in medio positum. P. Utinam illud adeò vulgare & portritum foret, ut omnes in *Christo* crederent! L. Nunquam credent omnes. P. Quid prohibet? L. Quia *Multi sunt vocati, pauci vero electi*, sicut *Christus* ipse testatur. P. Sed ne te diutius teneam, potesne facere ut fratrem tuum paucis conveniam? L. Vix possum. P. Quid ita? L. Nam habet à patre nostro mandata plurima, in quibus curandis totus est occupatus. P. Nonne cœnabit domi apud vos? L. Cœnabit, opinor. P. Ibo igitur sub horam cœna. L. Veni, precor, & eadem operâ nobiscum cœnabis. P. Non recuso. L. Interim vale, sed fac memineris adesse tempore. P. Quotâ horâ? L. Ante sextam. P. Hora est mihi commodissima.

COLL. 9. Vignolus, Angelinus.

ROgo te *Angeline*, compinge mihi hanc chartam. A. Quid me rogas? Non est ars mea. V. Et tamen sæpe compin-

gis aliis. A. Quot habes schedas? V. Octo: sed jam sunt complicatae, tantum restat insuere membranae. A. Quid dabis si tibi compingero? V. Nihil habeo, quod possum dare? nam pecunia nulla mihi est. A. Ergo quæres tibi alium opificem? non enim gratis faciam. V. Mi *Angeline*, tu es tam bonus, denegabis mihi rem tantillam. A. Scin'tu quid habet proverbium? V. Quod proverbium dicis? A. *Manus manum fricat*. V. Quid hoc sibi vult? A. De aliquid si velis accipere. V. Si quid haberem, certe libenter darem. A. Cedò merendam tuam. V. Merendam? ah me miserum! quid ederem? malim dare pileum, si auderem. A. Merenda tua parva res est. V. Sed vehementer esurio. A. Quid causæ est? Quia nihil mandi, nisi frustum panis & tres aut quatuor juglandes. A. Eho, quid causæ fuit? V. Quia mater domi aberat. A. Quis ergo dedit tibi merendam? V. Ipsa. A. Atqui dicebas eam abfuisse. V. Verum est, aberat enim tempore prandii, ne crediet, nisi paulo ante merendam. A. Nihilne edisti domi, antequam in ludum venires? V. Nihil. A. Cur non? V. Quia timebam non adesse in tempore. A. Tintinabuli sonitus te satis admonere debet. V. Sed rarò audimus à nostris ædibus. A. Quid ita? V. Quia longe nimis ab hac schola distant. A. Suntne vera ista omnia, quæ mihi narras? V. Vera profecto, *Angeline*. A. Age, da mihi tuam chartam; ego tibi compingam elegantem libellum: tu interim ede merendam tuam. V. Ego petam à matre sextantem; quem dabo tibi. A. Cave, petas, nihil volo: quin potiùs darem tibi, si egeres. V. Ago tibi gratias. A. Nonne putabas me seriò petere abs te merendam? Profecto sic putabam. A. Atqui dicebam joco. V. Quamobrem? A. Ut paulisper audirem te *Latine* fabulari; nam quod bene discas gaudeo. Quanti emisti chartam hanc? V. Dedì pro codice assem cum semisse. A. Non emisti male, bona est, sed non rectè complicasti. Habes membranum? V. Ecce tibi! A. Bene res habet; ego citiùs confecero, quam tu merendam perederis. V. Habeo tibi maximam gratiam, mi *Angeline*. A. Honestè loqueris: sed memento, fili, ut semper vivas in timore Dei, diligenter obedias matri, sis frequens in schola, diligens in studio, ne versaris cum pravis ac dissolutis; deuique, quibus poteris bene facito, quomodo vides me fecisse tibi; intellexistin? V. Optime. A. Fac igitur ut sæpe recorderis. V. Faciam, Deo volente. A. Ede nunc otiose.

COLL. 10. *Divinus, Albus.*

Quid tibi dedit mater in merendam? A. Vides, D. Caro est; sed quænam? A. Bubula. D. Utrum recens, an falsa? A. Bubula salita. D. Utrum pinguis, an macra? A. Eho inepte, non vides macram esse? D. Annon malles esse vitulinam, aut vervecinam? Utraque bona est: sed in omni genere sapit mihi hœdina, præsertim assa. D. Hem! delicatule, jamne palatum tam doctum habes? A. Dico, ut sentio: nec enim est mentiendum. D. Absint à nobis mēdacia; sumus enim filii Dei, & Christi fratres, qui est ipsa Veritas, ut ipse de se loquens testatur. A. Sed ad rem. Suillâ quoque vescor libenter, modico false aspersâ, & bene cocta. D. O mirificam Dei gratiam; qui dat nobis tot obsoniorum genera, & tam bona! A. Quot putas esse hac in urbe pauperes, qui solo pane hordeaceo viſſitant, neque tamen ad saturitatem? D. Non dubito multos esse, tanta præsertim annonæ caritate. A. Itaque nos, in tantâ bonarum rerum copia, quantas Deo gratias agere debemus, quas laudes illi dicere! D. Ejus igitur beneficia magnifice ubique prædicemus: atque interim precemur, ut pauperum suorum misereatur inopiæ. A. Utinam ipse corda nostra suo spiritu ad eam rem penitus afficiat! D. Ita precor.

COLL. 11. *Erasmus, Bessonus.*

Quid rides? B. Nescio. E. Nescis: magnum signum stultitiæ. B. Me igitur stultum vocas? E. Mimine verò, sed dico tibi argumentum esse stultitiæ cum quis ridet & ridendi causam nescit. B. Quid est stultitia? E. Si diligenter evolvas *Catonem* tuum, istud quod quæris invenies. B. Nunc non habeo meum *Catonem*, & volo aliam rem agere. E. Quod habes negotium? B. Habeo ediscere aliquid de Rudimentis. E. Interim quæris fabulari, ineptule? B. Dic mihi (quasi) de stultitia in *Catone*. E. *Stultitiam simulare loco, prudentia summa est.* Annon hæc didicisti? B. Imo, sed non recordabar. E. Cum domi eris; inspicere librum tuum. B. O quantas gratias ago tibi! Ego proponam alicui istam quæstionem, qui non poterit mihi respondere, & sic erit victus. E. Tace, puer, tace & stude, ne vapules. B. Non multum curo; ego fere teneo prælectionem. E. Nisi taceas, dicam observatori, qui te statim notabit. B. Mane, mane: nihil dicam amplius. E. Sed memento id quod dixi tibi. B. Quid est? E. Ne rideas unquam.

sine causa. B. Sed ridere non est malum? E. Non dico istud. B. Quid igitur? E. Stultum est, sine causa ridere, B. Nunc intelligo. E. Recordare sæpe.

COLL. 12. *Cleophilus, Melchisedech.*

ECquid habes novi? M. Accepi literas à patre, qui *Lugduni* habitat. C. Quando accepisti? M. Heri sub noctem. C. Quis attulit? M. Piscarius. C. Quidnam intellexisti ex istis literis? M. Omnia bene illic habere, quod ad Evangelium pertinet. C. Verane prædicas? M. Expecta, literas ipsas ostendam tibi à prandio. C. Est protectio quod nostris fratribus gratulemur, M. Scilicet, quodque Deo nostro gratias maximas agamus. C. Id quidem præstare debemus omni tempore; sed nunc maxime, cum audimus ea quæ ad gloriam ejus præcipue pertinent. M. Utinam hoc semper habeamus in memoria? C. Communicabis igitur mecum tuas literas? M. Ut promisi. C. Ergo post prandium. M. Etiam dubitas? C. Interea vale. M. Vale, & salve, *Cleophile*.

COLL. 13. *Israel, Matthæus.*

Estne domi frater tuus? M. Cur istud rogas? I. Pater meus volebat eum convenire. M. Non est in hac urbe. I. Ubi igitur? M. Peregre profectus est. I. Quando? M. Nudiustertius. I. Quonam ivit? M. *Lusitiam*. I. Quà iter facturus? M. *Lugduno*. I. Utrum pedes an eques ivit? M. Ivit in equo. I. Quando est rediturus? M. Nescio. I. Sed quem terminum constituit illi pater? M. Jussit, ut hic adesset ad vicissimum hujus mensis diem. I. Ducat illum Deus, ac reducat. M. Ita precor.

COLL. 14. *Duæus, Ballinus.*

Quando profecturus es domum? B. Cras, Deo juvante. D. Quis jussit? B. Pater. D. Quando autem jussit? B. Ad me scripsit superiore hebdomade. D. Quo die literas accepisti? B. *Die Veneris*. D. Quid continebant præterea literæ? B. Omnes rectè valere, proximis diebus initium fore vindemiæ. D. O fortunatum, qui vindemiatum properas? B. Vis dicam fratri meo, ut te accersat? D. Quam gratum mihi faceras? Sed vereor ut nolit. B. Imo gaudebit, cum propter nostram conjunctionem, tum vero quia & *Latine* colloquendo nos exercebimus, & de studio unà interdum conferemus. D. Oh! gaudeo totus exilio! Amabo te, id cura, mi animule. B. *Septies*!

Senties: interim Deum precemur, ut dicta & consilia nostra vertat in gloriam sui nominis. D. Bene mones, & certè ita expedit facere.

C O L L. 15. *Aurelius, Lambertus.*

Siste parumper gradium *Lamberte*, quò properas? L. Reſe domum. A. Quid eo? L. Mater me vult paucis convenire. A. Nescis quamobrem? L. Nescio, nisi fortè ut vestimenta hyberna mihi facienda curet. A. Istud est verisimile; jam enim instat hyems. L. Jam visa sunt gelicidia, & glacies etiam alicubi. A. His diebus vidi in foro montanos quosdam, qui dicebant magnam vim nivium decidisse superiore hebdomade, cum hic interea lentas pluvias tantùm videremus. L. Ego quoque id ipsum audiui domi nostræ ex rusticis, qui criticum nobis advexerant. Sed cogor abrumpere sermonem, ne mihi irascatur mater. A. Sed heustu, mi *Lamberte*, adfer mihi domo aliquot uvas: nam amplissima fuit vobis vindemia. L. Adferam (ut spero) utrique nostram affatim, nisi siquid fortè mater irata est mihi. A. Istud avertat Deus.

C O L L. 16. *Pelignus, Bartholomæus.*

Quoniam is tam celeriter? B. Ad tonsorem? P. Ego quoque una tecum. B. Rogasti veniam? P. Non rogavi; sed tantisper expecta me, dum eo rogatum. B. Festina igitur. P. Mox rediero. Redii: eamus nunc jam. B. Quo vultu te præceptor excepit? P. Hilari sane. B. Eodem me quoque exceperat. P. Non solet irasci nobis, nisi illum adeamus in tempestivè. B. Quotusquisque id non ægre fert? P. Etiam nos, qui pueri sumus, sæpius irascimur condiscipulis cum studia nostra, quantulacunque sunt, interpellant: sed jam desinamus; optimè tonsorem ante officinam video. B. Euge, nulli sunt igitur expectantes: ita fiet, ut minùs diu moremur.

C O L L. 17. *A. B.*

Quo nunc solus abis? B. Semper à versibus aliquid auspiciaris. A. Facile est carmen incipere, deducere non item. Sed dic, quo nunc is? B. Rectà in portum. A. Quid in portu habes negotii? B. Viso ecquid alimenta mihi advectum sit. A. Vis me tibi comitem? B. Imo etiam ducem, si tibi ita videtur. A. Nunquam dux esse didici, sed sæpe egi comitem. B. Nihil ad rem pertinet pluribus verbis hic fabulari; eamus prout. A. Eamus sanè: confabulari licebit ampliùs ambulando

in ripa lacus. si navis nondum appulsa sit. B. Quid si jam appulsa? A. Tamen deambulare satis diu poterimus, dum exonerabitur.

COLL. 18. *Nomenclator, Puer.*

Ubi est Petrus? P. Ivit foras. N. Quo? P. Abiit rus. N. Quicum? P. Cum patre. N. Quis venerat accersitum? P. Patris famulus. N. Quando est in urbem rediturus? P. Hinc (ut dixit) ad octavam diem. N. A quo petivit abeundi veniam? P. Ab hypodidascalo. N. Cur non potius à ludimagistro? P. Ad negotia prodierat. N. Sat habeo.

COLL. 19. *Richardus, Niger.*

Quò ascendis? In cubiculum nostrum. R. Quid eo? N. Petitem thesauri scriptoriam. R. Adfer mihi cingulum eadem operâ. N. Ubi est? R. Super arcam meam. N. Adferam: sed tu me hic expecta. R. Nusquam moveo.

COLL. 20. *Lenimus, Gerardus.*

Heus? Gerarde. G. Quid vis? L. Accerceria. G. Quis me vocat. L. Frater tuus. G. Ubi est? L. Præ foribus te expectat. G. Certò scis esse fratrem meum. L. Quid ni sciam? vidi illum, & tum aliquotus. G. Viso sane quid sit.

COLL. 21. *Putaneus, Vilactus.*

Nescis vetitum esse ne submisso loquamur inter nos? V. Quidni scirem, cum præceptor tam sæpe nobis inculcet ejus rei causas? P. Cur igitur modo faciebas contra? V. Quia Isaias ita me coeperat alloqui. P. Quid tum? debuisti illum admonere, non imitari. V. Debui; sed tunc mihi non venit in mentem. P. Sed interim notandus es. V. Minime verò: nisi vis esse ipso præceptore severior. P. Dic mihi causam. V. Quia præceptor vetat quempiam notari, qui sponte delictum agnoverit modòne tale sit factum, quod verbo Dei interdictum sit. P. Nonne à Deo præceptum est, ut parentibus obediamus? V. Illud est quintum decalogi præceptum. P. Atqui (habemus in Catechismo) præceptum illud patet latius; Nam parentum nomine præceptoris complectitur, & magistratus, & denique mones, quibus Deus ipse nos subiecit. V. Non equidem nego vera esse quæ narras: sed malo præceptorem consulere, quam tecum disputare; alioquin in majus malum me induceres, quod est contentionis vitium, multò magis à præceptore vetitum. P. Equum dicit, memineris igitur præcep-

præceptorem admonere, cum rationes à nobis exiget. V. Ne putes me obliturum, præsertim cum res mea agatur.

C O L L. 22. *Resetus, Ferrerius.*

Unde venis? F. E foro. R. Quid illic audisti novi? F. Nihil. R. Nihilne? F. Profus. R. Mirum est te nihil audisse de bello, aut de ceteris rebus *Anglicis*. F. De illis quæ nihil ad me pertinent, non soleo percontari. R. Esto, sed tamen aliquid vel in transitu audiri solet. F. Ne mentiar, intellexi nonnihil in transitu. R. Narra quæso. F. Nunc non est narrandi spatium. R. Cur non? F. Est mihi aliò prosequendum. R. Quoniam? F. Nihil ad te. R. Quando igitur revises nos, ut ex te istud audiamus? F. A prandio, si licebit per otium. R. Amabo te, facliceat. F. Dabo operam: sed ne me detines diutius. Vale.

C O L L. 23. A. B.

Unde venis? B. A foro. A. Quis te illuc miserat? B. Mater. A. Quid egisti in foro. B. Emi pyra. A. Nescis nobis veritum esse emere fructus aliquos? B. Quis istud ignorat? nam dictum est palam in aula. A. Qui igitur ausus es emere pyra? B. Mater dederat mihi sextantem, ut mihi emerem in merendam. Quid mali feci? si parvi matri?

C O L L. 24. *Franciscus, Dionysius.*

Ubi fuisti his diebus? D. Rure. F. Quo in loco? D. In villa nostra. F. Quid agebas illic? D. Ministrabam patri. F. Quid vero ille? D. Pastinabat vites nostras. F. Quando illinc rediisti? D. Heri tantum. F. Quid pater? D. Una mecum reversus est. F. Bene factum: Sed quo nunc is? D. Rectà domum. F. Sed quando repetes ludum literarum? D. Cras, juvante Deo, aut ad summum perendie. F. Ergo, interim vale. D. Et tu vale. mi *Francisce*.

C O L L. 25. *Fontetius, Curteus.*

Quando rediturus est *Blasius*? C. Non certo scio; fortasse die crastino: Sed cur istud rogas? F. Quia secum abstulit catalogum, & præceptor mactetur, si nemo sit, qui recitet. C. Relinque mihi istam curam: habeo catalogi exemplum. F. Recitabis igitur? C. Recitabo. F. Bene facies, & noster *Blasius* refert gratiam, si qua se offeret occasio.

C O L L.

COLL. 26. *Garbinus, Furnarius.*

Quod est tibi domicilium? F. Paterna domus. G. Unde nunc venis? F. Domo. G. Ubi prandisti? F. Domi. G. Ubi coenabis? F. Domo, vestrae, ut spero. G. Quis scis? F. Pater ipse tuus hodie me invitavit. G. Ubi illum vidisti? F. Domi *Varronis*. G. Quod illic erat tibi negotium? F. Pater me miserat nunciatum aliquid. G. Scire etiam velim ubi sis cubiturus. F. Domi fratris. G. Quid habes negotii cum fratre tuo? F. Dixi sorori nostrae, se velle convenire me otiosè. G. In qua domo habitat? F. In quadam conductitia. G. Eho, nullamne habet propriam domum? F. Habet quidem, sed eam locat quibusdam inquilinis. G. Locat igitur domum propriam & conducit alienam? F. Scilicet, ut ex me audis. G. Quanti locat? F. Ostodecim aureis *Italicis*, quos nunc *Pistoteles* vocant. G. Cur illum non potius habitat? F. Quia sua non est in loco satis commodo, sive (ut ita loquar) mercatorio. G. Sed illam alienam quanti conducit? F. Longè plus. G. Quanti igitur? F. Quinque & viginti. G. Cara est habitatio. F. Carissima; sed quid agat: loci commoditas id facit. G. Agè, (ut aliquando tandem finiamus) dic precor scisne ubi cras futurus sis? F. Domum revertar, ut inde in scholam me conferam, siquidem permiserat Dominus. G. Cur addis, *Si Dominus permiserit*? F. Quia, nisi permissu Dei, ne domo quidem exire possumus. G. Istud audiui saepe ex praeceptore. B. Cur ergo rogabas? G. Quia nunquam nimis dicitur quod bene dictum fuerit, praesertim ubi de rebus divinis agitur. F. Istud quoque ex praeceptore didicimus. G. Verum, sed utile est talia saepe repetere ad memoriam exercendam. F. Vide quò nos sensim adduxerit tua prima interrogatio. G. Tantum volebam paucis verbis tecum joculari. F. Agè quoniam nunc satis animum exercuimus, non vis etiam corpus exercere valetudinis causà? G. Quidni velim? F. Eamus igitur lulum pilà palmarià: nam eo lusu scio te delectari. G. Delector sane, sed nunc pilam non habeo. F. Ecce tibi, sequere me. G. Ego te sequor libens, tu me bene ducito.

COLL. 27. *Creditor. Debitor.*

Quoad patris reditum expectas? D. Hinc ad diem octavum. C. Qui scis diem? D. Ipse pater ad me scripsit. C. Adventus ejus (ut spero) te ditabit. D. *Grasso* ditior ero, si bene

bene nummatus venerit. C. Tunc mihi mutuum reddes? D. Non est quod dubites, quin, si tibi opus erit amplius, non modo reddam mutuum, sed etiam referam gratiam. C. Quomodo? D. Pecuniam mutuam vicissim dabo. C. Nihil opus erit, spero. D. At nescis quid possit accedere. C. Tempus est brevissimum. D. Non eò dico quod tibi vellem ominari malum. C. Quicquid ominentur homines, Deus clavum tenet. D. Sed quid cessamus recipere nos in auditorium? C. Oppertunè admones.

COLL. 28. *Picus, Micuardus.*

QUando rediisti domo? M. Tantùm redeo. P. Ubi est frater tuus. M. Mansit domi. P. Cur mansit? M. Ut pranderet cum matre. P. Tu verò, cur etiam non mansisti? M. Jam pranderem cum patre. P. Quis vobis ministrabat? M. Ancilla. P. Quid mater? ubi erat? M. Etiam domi sed occupata. P. Qua in re? M. In recipiendo tritico, quod nobis advectum fuerat. P. Quando redibis domum? M. Cum accersar à patre. P. Quo die istud erit? M. Fortasse hinc ad quatuor dies. P. Cur vos tam sæpe commeatis? M. Sic volunt parentes. P. Quid agitis domi? M. Quod jubemur à parentibus. P. Sed interim perit vobis studiorum tempus. M. Non omnino perit. P. Quid igitur? M. Quoties pater non est necessario occupatus, omnibus horis exercet nos, mane, ante & post prandium; ante cœnam, à cœna satis diu, postremo etiam antequam cubitum eamus. P. Quibus rebus vos exercet? M. Exigit à nobis ea potissimum, quæ tota hebdomade in schola didiscimus; themata nostra inspicit, ac de iis nos interrogat; sæpe dat nobis aliquid modò *Latine* modò *Anglicè* describendum; interdum etiam nobis proponit brevem sententiam vernaculo sermone, quam *Latine* vertamus; interdum contra jubet aliquid Latinum *Anglicè* reddere; postremo, ante cibum & post, semper ex Bibliis Anglicis aliquid legimus, idque tota presente familiâ. P. Nihilne de Catechismo interrogat? M. Id facit omni die Dominico, nisi forte domo absit. P. Mira narras, si modò vera. M. Imo sunt longe plura quam tibi narraui: sum enim oblitus morem civilitatem de qua etiam admonere nos solet in mensa. P. Cur pater vester tantum sumit laborem in vobis docendis? M. Ut sic intelligat num in schola operam ludamus, & tempore abutamur. P. Mira hominis diligentia atque adeo prudentia! O quam de-

vindi

vinci essis Patri cœlesti qui talem patrem in terra dedit vobis! M. Faxit ille, ut hoc & cœtera ejus beneficia nunquam obliviscamur. P. Bonum & pium est istud optatum; cura, ut habeas non modò in ore sed in animo etiam magis. M. Quod me tam fideliter mones, habeo tibi gratiam. P. Bene monendi officium debemus omnibus, sed maxime fratribus. M. Fratribusne igitur solis? P. Eos potissimum fratres hic dico, qui ex fide in Christum nobis conjuncti sunt. M. Recte judicas: sed viso num frater domo tandem reverterit; nam ad cessandum promptus est plus satis.

C O L L. 29. *Mychonius, Petellus.*

Serione scribis, an tu ineptis? P. Equidem scribo seriò? Cur enim tempore abuterer? Tu verò cur istud rogas? M. Quia vidi aliquando cum bene scriberes. P. Scribo interdum melius. M. Qui fit igitur, ut nunc tam scribis male? P. Desunt mihi bene scribendi adjumenta. M. Quæ tandem? P. Bona charta, bonum atramentum, bona penna: nam hæc mea charta (ut vides) misere perfluit, atramentum est aquosum & subalbidum, penna mollis & male parata. M. Cur ista omnia mature non providisti? P. Pecunia mihi deerat, & nunc etiam deest. M. Incidisti in illud vulgare proverbium, *Cui deest pecunia, huic desunt omnia*. P. Sic agitur mecum. M. Sed quando te speras accepturum? P. In mercatu proximo pater ad me misurus est ut ipsemet venturus. M. Ego te interea jurare volo. P. Siquidem id potes magno beneficio me affeceris. M. Accipe hos sex asses mutuo ad chartam & cœtera comparanda. P. Quam verè dictum est illud, *Amicus certus in re incerta cernitur*! Sed quid te impellit, ut mihi ultro tam benignè facias? M. Charitas illa Dei, quæ (ut *Paulus* ait) effusa est in cordibus nostris. P. Mira est vis Divini Spiritûs, qui ejus auctor est charitatis. Sed mihi interim cogitandum, quomodo tibi referam gratiam. M. Parva res est; omitte istam cogitationem, ne te impediat quò minùs in utramvis aurem dormias: tantum redde mutuum, quum tibi commodum fuerit. P. Reddam (ut spero) propediem. M. Eamus ad precationem, ne notemur. P. Adde unum si placet. M. Quid est? P. Ne hodie in cœnati mittamur cubitum. M. Ha, ha, he!

COLL. 30. *Velusamus, Stephanus.*

QUorà horà surrexisti hodie? S. Paulo ante quintam. V. Quis te expergefecit? S. Nemo. V. An careri jam surrexerunt? S. Nondum. V. Non ivisti illos excitatum? S. Non ivi. V. Quamobrem? S. Nescio, nisi quia non putabam illud ad me pertinere. V. An non te illi excitant interdum? S. Imo sæpissime. V. Debuiisti igitur similiter facere. S. Debui, fateor. V. Memento igitur ut posthac facias. S. Meminero, Deo juvante. V. Sed tu quid fecisti ex quo surrexisti è lecto? S. Primum, flexis genibus precatus sum Patrem cœlestem in nomine Filii ejus, Domini nostri *Jesu Christi*. V. Factum bene: quid postea? S. Deinde ornavi me, & curavi corpus mediocriter, ut *Christianum* decet: postremò ad quotidiana studia me reruli. V. Si perges sic facere, ne dubites quin Deus tua juvabit studia. S. Adhuc me semper juvat, quæ est ejus benignitas, nec me (ut spero) derelinquet. V. Rectè loqueris; nec ille spem tuam frustrabit. S. Anno superiori didici in *Catone*: *Spem rerine, spes una hominem nec morte relinquit*. V. Quod retinueris, benetecisti; est enim egregia sententia & homine *Christiano* digna. S. Atqui autor ejus libri non fuit *Christianus*. V. Non fuit, certa res est. S. Unde igitur sumpsit tot pulchras sententias? V. Maximè ex Philosophis *Ethnicis*. Nam & ipsi (Divino Spiritu illuminati) plurima dixerunt, quæ sunt verbo Dei consentanea: quod tu quoque videre aliquando poteris, si literarum studium proficere. S. Ego proficuar (ut spero) dummodo ipse Deus dat patri meo vitam longiorem. V. Precare diligenter, & ex animo ut illud contingat. S. Quotidie id precor sæpe. V. Det tibi Dominus Deus in omni opere bono perseverantiam. S. Quod mihi optas, idem tibi Precor; & gratias ago, quòd me tam fraternè monueris.

COLL. 31. *Dominicus, Barasius.*

Ubi sunt juglandes tuæ? B. De quibus loqueris juglandibus? D. Quas hodie ex præmio accepisti. B. Ubi sint rogas? quasi verò tibi servare debuerim. D. Non sic intelligo: sed quæro quid feceris? B. Edi in merendam. D. Edisti miser? cur potius non servabas ad ludendum? B. Edere malui, quam perdere. D. Non poteras perdere nisi duodecim. B. Fateor. D. Quòd si fors tulisset, potuisses ducentos
ant

aut fortasse plures lucrifacere. B. *Dubius est* (ut vulgò dicitur) *ludi eventus*. D. Quid tum? ubique parati esse debemus in utramque partem, & boni consulere quicquid nobis evenierit. B. Istud ego scio, sed non sum admodum ludendi peritus in eo genere. D. Abi, nunquam rem facies. B. Nemo rem facit, nisi Deo volente: nec ego ditari ex ludo velim. D. Ergò (ut video) quærendus est mihi collusor alius. B. Nihil sane impedio. Sed mane parumper. D. Quid vis? B. Quid tu vocas sortem, de qua hic mihi mentionem fecisti? D. Ipsam fortunam. B. Quid autem est fortuna? D. Stultorum opinio. B. De fortuna quid opinantur stulti? D. Nunc mihi non vacat de hoc tibi respondere: sed vide annotationem præceptoris in *Catonem*. B. In quem locum? D. In illum versiculum, *Indulget fortuna malis, ut ledere possit*. B. Ut video non ignoras quid sit fortuna. D. Satis scio fortuna nihil esse. B. Cui ergo dixisti, Quod si fors tulisset? D. Excidit mihi sic loqui, Ethnicorum more: nam eorum libri (ut sæpe docet præceptor) pleni sunt ejusmodi impia doctrina. B. Nihil mirum, nempe illi veram Dei cognitionem non habuerunt. D. Sed audi, mi *Barras*, si vis amplius disputare, quære tibi alios disputatores? nam mihi nunc seriò ludendum est: volo tamen priùs te vicissim admonere. B. O quam gratum mihi feceris! D. Nonne tu dixisti hæc verba, *Dubius est ludi eventus*? B. Fateor me dixisse, sed præmunivi. D. Quomodo istud intelligis? B. Addidi enim hæc tria verba, *Ut vulgò dicitur*. D. O astutam vulpeculam! Os occultasti mihi. Sed hæc inter nos sine odio aut malevolentia dicta sint. B. Novit Deus utriusque animum. D. Est enim solus cordium scrutator: sed quid tu, vis hîc solus otio torpescere? B. Cogito quo lusu me exerceam. D. Quasi verò sit diutius cogitandum. Age, sequere me, dabo tibi mutèò juglandes. B. Amicè nunc loqueris: sed quando reddam? D. Ad calendas Gracas, si non potes citius. B. O festivum caput! eamus.

COLL. 32. H. F.

Jacobe! F. Quid vis? H. Repetamus unà prælectionem. J. Non est mihi otium. H. Quid habes negotii? J. Volo scribere. H. Quid scribere paras? J. Dictata præceptoris. H. Cui heri non scripisti? J. Quo tempore scripisssem? H. Cùm luderetur. J. At ego volebam admittere ludendi occasionem. H. Ah! piger, nihil aliud quam lusiones meditaris?

Nonne

Nonne diebus Mercurii & Sabbati ternæ sunt horæ liberæ? J. Liberæ quidem sunt, sed ad lufum destinatæ, deputatæ, attributæ, assignatæ. H. Imo partim lufibus, aut alicui honestæ remissioni, partim studio literario sunt dicatæ. J. Fateor duntaxat iis qui volunt immori studiis. H. Non poteras heri sesquihoram detrahere ludo tuo aut faltem horam unicam? J. Tu stude quantum voles: ego verò ludam quamdiu licebit. H. Per me quidem licebit: sed interim parum promovebis in literis. J. Nonne præceptori satisfacio? H. Utcunque. J. Tu igitur studiose vis esse præceptore ipso severior? Omitte me tandem, age tuum negotium, ego meum. H. Age, age, ut libet.

COLL. 33. Rufus, Castrensis.

Quando repetes ludum literarium? C. Nescio. R. Cur de hac re patrem non admones? C. Quid putas me curare? R. Parum admodum ut credo. C. Profecto verum dicis. R. Satis est signi te non amare literas. C. Scio legere, scribere, Latine loqui faltem mediocriter: quid opus est mihi tantâ scientiâ? Ego plura scio, quam tres sacerdotes Papistici. R. O miserum adolescentem! ficcine rem contempnis inæstimabilem? G. Quid tu sic exclamas? Unde tibi videor miser? R. Amice, nullatibi à me orta est injuria. Quod enim tibi dixi, non est convitium; ne tu in malam partem accipias: sed misereor tui, quia id contempnis, quod felicitatem parit. C. Lucrum, divitiæ, & voluptas, felicitatem pariunt. R. Imo ista multis fuerunt exitio? tametsi divitiæ sunt donum Dei; nec nocent, nisi iis qui abutuntur: verum enimvero nulla est homini pretiosior possessio quam virtus, & rerum honestarum cognitio. C. Vis igitur conscionari, ut video. R. Utinam divinas consciones audivisses diligenter! C. Hem obtundis me, nunquid vis? R. Ut bonam mentem det tibi Deus. C. Ea fortasse tibi magis est opus, quam mihi. Vale.

COLL. 34. A. B.

Miror ego quid tibi velis; tu fere semper es otiosus, aut garris, aut ineptis. B. Quid vis faciam? A. Ut studias diligenter. B. Cur me istud mones? A. Pro meo in te amore, tuaque utilitate. B. Frustra mones. A. Quid ita? B. Quia non est mihi animus in literis. A. Quid ergo velles? B. Discere aliquam artem aptam ingenio meo. A. Jamne cogi-

cogitasti quænam ars tibi placeat potissimum? B. Jampridem. A. Cur ergo patrem non admones? B. Nunquam ausus sum. A. Cur non? B. Vereor ut mihi irascatur. A. Roga præceptorem, ut illi dicat. B. Imo te oro, dic tu ipse præceptori meis verbis: nam verecundia me impedit. Faciesne quod rogo? A. Faciam certè idque libentissime. Valde enim tædet me videre te adeo remissum. B. O quam mihi gratum feceris! A. Sed præceptor te appellabit. B. Quid tum? Oblata occasio me audacem reddet ad mentem meam libere apperendam. A. Recte judicas. B. Tu igitur fac promissi memineris: deinde renuncia mihi quid ille responderit. A. Alioquin essem tibi nuncius inutilis.

C O L L. 35. *Michael, Frisus.*

SAlve *Frisi*. F. Tu quoque salvus sis, *Michael*. Quota est hora? M. Mox audies sonum semihoræ post quintam. F. Bene habet, mature satis aderimus. M. Gaudeo me tibi occurrisset, ut euntes *Latine* tantisper colloquamur? F. Ea sanè est utilis & jucunda exercitatio. M. Quoties incido in aliquem ex istis disolutis nebulonibus, mallem rhedarium offendisse. Non enim per eos mihi licet aliquid in via meditari, adeo mihi sunt eorum mores odiosi. F. Nihil mirum; nam ferè sunt ejusmodi, ut neque loqui velint quidquam boni neque audire sustineant. M. Quid cum illis agas, quibus nihil est curæ, nisi ut suas libidines expleant? F. Nihil aliud crepant nisi suas cupedias, & meras computationes in secretis cauponulis. M. Etiam nos irrident plenis buccis, quòd *Latine* per vicos loquamur. Illud verò est omnium pessimum, quòd nusquam se patientur admoneri. F. Quia scilicet (ut ait propheta) *Non est timor Dei ante oculos eorum*. M. Si quid acceperis amicè commonere, statim audjes. Tace conscionator, obtundis me. Quòd si dixeris, Deferam te ad præceptorem, aut ad observatorem: Ob, egone curo? inquirunt: tu non auderes; nam si me accusares, non feres impune. F. Imo vero te continuò verberabunt, si locus erit semotus ab arbitriis. M. Profectò, cum quidam eorum me nuper offendisset in quodam recessu, impegit mihi in utramque malam duos ingentes colophos, & aufugit continuò. F. Quid tu quæso interea? M. Quid istud quæris? tam istud subitum fit, ut vix hominem aspicere potuerim. F. Sed qui tam cito & sensim ad scholam pervenimus? M. Sic ferè contabulantibus usu venire solet,

solet. F. Age, ingrediamur sine murmure & strepitu, ne studentes offendamus.

C O L L. 36. *Probus, Amiculus.*

UNde adfers istam tuniculam? A. A domo. P. Quid vis facere? A. Volo induere. P. Nunc non est mutandi tempus. A. Quando igitur? P. Cras mane, quum surges a lecto. A. Bene mones, expectabo.

C O L L. 37. *Antonius, Daniel.*

Euge, audiui sororem tuam nupsisse. D. Verum audisti? A. Quis est maritus ejus? D. Quidam civis *Lugdunensis*, honestis parentibus progenitus. A. Estne dives? E. Sic habetur, sed tamen pater meus hæc longè pluris facit: primum quod ille sit bene moratus adolescens: deinde, quod non solum doctissimus, sed etiam bonarum literarum amantissimus: denique, quod verus Dei cultor, & *Christiana* religionis summus observator. A. Mihi narras egregios adolescentis titulos. O felicem sororem tuam quæ Dei beneficio talem virum nacta est! D. Felicem sane non abs te dixeris, siquidem bonum illum perpetuo sic agnoscat, ut semper meminerit ex Dei bonitate profectum esse ob idque immortales agat eidem gratias. A. Credo id facturam. D. Ità spero quidem: sic enim à parentibus semper instituta est in doctrinâ *Christianâ*. Sed me jam alio revocant domestica negotia. Ergo vale, mi *Antonius*. A. Tu quoque bene vale suavissime *Daniel*. D. Nunquid vis? A. Ut verbis meis dicas salutem plurimam tuis omnibus, præcipuè patri matrique & ipsi novæ nuptæ, meque illi gratulari faustum illud conjugium. D. Ego vero id faciam, & quidem libentissime.

C O L L. 38. *Henricus, Gerardus.*

Hodie te non vidi in concione, quid id sibi vult? G. Quid sibi velit nescio, ego tamen interfui. H. Narra mihi quæ mandasti memoriæ. G. Non est tuum à me rationem exigere. H. Ego quidem non exigo, verum id rogo, ut memoriæ causâ conferamus una. G. Malim nunc solus recordari. Audies me (si voles) cum præceptor ante prandium nos interrogabit. H. Quid mali esset, si nunc inter nos ea de re conferemus? G. Nihil mali esset fateor; sed nunc mihi non libet. H. Tua igitur te libido regit. G. Omitte me; cur molestus es? H. Omitto sane; sed audi unum verbum. Non decet

puerum esse tam morosum. G. Nec puerum decet esse tam molustum.

COLL. 39. *Rublius, Lepusculus.*

Quid fecisti de regula mea? L. Reliqui in pergula superiore. R. Cur eam reliquisti. L. Oblitus sum. R. Non recte factum; sed tu sic fere soles, si quid tibi fuerit commodatum. L. Piget me negligentiae meae. R. Non satis est dolere, nisi mores mutare velis. L. Deum precabor, ut mihi mutare velit. R. Si sapias alioqui nemo tibi posthac commodare volet. L. Habeo gratiam quod me tam amice monueris. R. I nunc peticum meam regulam; est enim ea mihi opus ad ducendas in charta lineas. L. Nunc eo. R. Refer ad me in cubiculum. L. Mox habebis.

COLL. 40. *Emericus, Baldus.*

Cur solus rides? B. Quid tua? E. Quia fortasse rides me. B. Unde tibi orta est ista suspicio? E. Quia malus es. B. Omnes quidem mali sumus; at ego te peior non sum. Nemo igitur ridet nisi aliquem irrideat? E. Non sic intelligo; sed qui solus ridet (ut saepe audiui) aut stultus est, aut aliquid mali cogitat. B. Ista sententia cuius sit nescio; sed cuiuscunque sit, non est perpetuo vera: tamen admonitionem tuam in bonam partem accipio, teque moneo vicissim, ut caveas suspiciosus esse: Nam timidis & suspectis aptissima mors est, ut est in morali nostro carmine. E. Memini: boni tamen consulo admonitionem tuam.

COLL. 41. *Nathanael, Mercurius.*

Unde veni? M. Domo. N. Quid agitur domi vestrae? M. Nihil tua refert. N. Fateor; sed familiares sic rogare fere solemus, perinde quasi rogemus, *Ut valeatis? Quomodo se vestrae res habent?* M. De re aliena nimium percontari non decet. N. Taceo: sed videris mihi pro aetate nimis sapere. M. Nihil meum dico, id audiui saepe. N. Ego quoque non semel audiui. M. Cur ergo non uteris? N. Quia non semper in mentem venis. M. Imò, quia tu es percontator; quæ res non sine causa datur vitio. N. Habeo gratiam, quod me ad eam amice moneas; posthac, adjuvante Deo, cavebo ineptus esse. M. Ita paulatim sapias.

COLL.

COLL. 42. Humbertus, Plautinus.

Hec tu præceptor adest. P. Quid tum? H. Respice ad illum. P. Quamobrem? H. Ut ei caput aperias, & venientem salutes. P. Ita decet facere; sed aliud cogitabam. H. Tace.

COLL. 43. Portanus, Marcus.

Unde redis? M. Foris. P. Cur exieras? M. Redditum urinam. P. Qualis est cœli facies? M. Nebulosa. P. An regelat? M. Sic resolvitur gelu, ut nives omnino liquecant. P. Etiamne pluit? M. Sensi aliquid supernè distillare. P. Fortasse in transitu, è stillicideo tecti. M. Imò è nubibus, scio; quod si non credis, vide tu ipse. P. Quasi ego tibi non credam in re tantilla. M. Cur igitur dubitare videbaris? P. Ut pluribus verbis tecum fabularer. M. Quorsum id pertinet? P. Ad *Latinum* sermonem exercendum. M. Sed interim sæpe otiosa verba dicimus; à quibus omnino abstinendum *Christus* præcepit. P. Totà erras vià in præcepti intellectu. M. Cur istud dicis. P. Quia *Non est otiosus sermo, qui ad aliquam institutionem refertur*, præsertim ubi agitur de bonis & honestis, qualia sunt Dei opera in rebus naturalibus. M. Videris mihi recte sentire; proinde facile tibi assentior. P. Sed hæc hæc, nus, instat nobis aliud negotium. M. Age, desinamus.

COLL. 44. Trolleanus, Bolanus.

Scin' tu quota sit hora? B. Non certum scio: sed video instare cœnæ tempus. T. Me miserum! oblitus sum adire matrem, quæ jusserat. B. Curre, curre, opportunè venies ut cœnes domi. T. Rectè mones, eo rogatum veniam. B. Ecce, hypodidasculum. T. Optime adest.

COLL. 45. Rolandus, Languinus.

Quid ais de scalpello, quod emeram tibi nudius tertius? estne satis bonum? L. Imò verò est optimum? sed (me miserum) parùm abfuit quin perdideram. R. Eho, quid ais? quomodo id accidit? L. Cùm redirem foris, exciderat mihi in vico. S. Unde exciderat? L. E thecâ meâ quam imprudenter apertam reliqueram. R. Quomodo recuperasti? L. Affixeram statim chartulam valvis januæ: post prandium quidam puer sextæ classis mihi retulit. R. Utinam omnes tam fideles essent, qui res amissas reperiunt! L. Profectò pauci sunt, qui restituent, si modò sit res alicujus pretii. R. Et tamen

id verbo Dei nominatim præcipitur. L. Quidni? Est enim furti species, si quis rem alienam inventam retineat, modo sciat cui reddenda sit. R. At, plerique putant se jure possidere quicquid amissum invenerint. L. Errant illi quidem gravissimè. R. Verùm (ut redeamus ad inceptum sermonem) quid dedisti puero, qui scalpellum tuum invenerat? L. Dedi sextantem, & nuces aliquot juglandes; laudavi præterea, & paucis admonui idem semper esse faciendum. R. Recte fecisti, sic enim libentius reddet aliàs si quid repererit. Sed quid si perdidisses? A quo animo tulisses, & mihi emissem aliud. R. Itane æquo tulisses animo? L. Certè non sine aliqua molestia. R. Non igitur æquo animo; sed nolo te arctius urgere. L. Non sumus Theologi. R. Quid ergò? L. Grammaticuli. R. Et quidem imperiti. L. Tantò diligentius Deum precari debemus, ut per *Evangelium* suum nos liberat ab ignorantia tenebris; in quibus versari sumus & adhuc versamur. R. Id vero faciemus, si sanctis admonitionibus pareamus, quas audimus quotidie à præceptore, & sæpe à concionatoribus, divini verbi ministris. L. Vide quantum profuerit nobis scalpelli mei amissio. R. Ob eam rem tibi dupliciter gratulor: primum quod tibi rectè evenim, deinde quod amissum recuperaveris. L. Habeo tibi gratiam, mi *Rolande*. R. Quin patri nostri cœlesti felix laus, & gratiarum actio. L. *Amen*.

COLL. 46. *Mercurius, Calvinus*

Mihi non videris nimis occupatus. C. Mediocriter. M. Quid si mihi ex acuas duas aut tres pennas? C. Satis sit tibi, si unam accuero in præsentia. Suntne novæ? M. Novæ quidem; sed para te usque dum accuantur: Jam enim lævigavi, caudam rescidi, detraxi plumulas. C. Ostende: profecto sunt optimæ, & ad scribendum aptissimæ. M. Unde istud nôsti? C. Quia sunt caule amplo, firmo, & nitido: nam molles, & quæ caulem breviorē habent, parum sunt ad scribendi usum habiles. M. Gaudeo me utiliter emissee. C. Non abs re, sed quanti? M. Pro his tribus dedi quadrantes duos. C. Singulas igitur binis emisisti denariolis. M. Res apparet. C. Est vile pretium, pro rei bonitate: de quo emisisti? M. De quodam circumforaneo. C. Apud hujas oppidi mercatores singulæ, & quidem minùs bonæ, venduntur sextantibus. M. Et tamen audent interdum dicere, pluris sibi constare *Londini*. C. Ea fere est mercatorum consuetudo, *Nihil enim proficiunt*

proficiunt, nisi admodum mentiantur; ut ait Cicero. M. Sed age, ne te diutius remoret, agamus quod instat. C. Cito, expediero, aspice me diligenter, ut discas aliquando. M. *A-*spicio intentis oculis, sed mihi opus esset spatium paulo longiore. C. *I*stud ergo fiet in cubiculo, si quando me velis invisere. M. Quo tempore? C. Post scholæ missionem, hoc est, horâ nonâ matutinâ, vel quartâ pomeridianâ. Nunc habes pennas duas, recte (ni fallor) in usum tuum accommodatas. Hanc tertiam in aliud tempus tibi integram servabis. M. *A-*ccepe tibi, si placet. C. Quin tibi serva; domo adferuntur mihi satis multæ. M. Ago tibi quantas possum gratias? vale. *I*ncolumen te conservet Deus. Sed heus, ne parcas unquam labori meo. M. Tu quoque & me & rebus meis vicissim utere, si quid opus fuerit. Iterum vale.

C O L L. 47. *Puteanus, Bue la.*

Unde veniebas modo? B. E. culinâ. P. Quid illuc iveras? B. Ut me calefacerem. P. Tu, credo libentius es in culina, quam in schola, nonne? B. Nihil mirum; in schola non est ignis, sicut in culina. P. Abi, sapis. B. Utinam tam sapierem in divinis rebus quam in cura corporis! P. Fac sapias. B. Quomodo? P. Studio curâ, labore, & diligentia. B. Non parco labori. P. Recte facis; sed est tempus expectandum cujus progressu fiunt omnia: interea precandus est Deus assidue. B. Bene mones, Utinam ille studia nostra promoveat in gloriam sui nominis. P. Id faciet, si pergamus eum colere diligenter.

C O L L. 48. *Puteanus, Capusius.*

Quid tecum cogitas, *Capusi*? C. Libenter irem domum. P. Quid id? C. Ut me his diebus parumper recrearem cum matre. P. Quid obstat quò minus eas? C. Præceptor non vult permittere. P. Melius tibi consulit quam ipse putas. C. Quomodo? Nam interea perderes multum temporis, & cum redisses tibi doleret. Nonne verum dico? C. Profecto sic est. P. Mane igitur, si sapias. P. Parebo tuo consilio, quia mihi rectum videtur. P. Nollem sciens malum tibi consilium dare. Atque utinam quod suadeo succedat tibi prospere. C. Spero ita fore, Deo volente.

C O L L. 49. *Martialis, Blancus.*

Quamtu habes pecuniæ? B. Assem cum semisse: tu verò?
 M. Non tantum. B. Quantum igitur. M. Unicum assem.
 B. Vis mihi dare mutuò? M. Est mihi opus. B. In quem
 usum? M. Ad emendam chartam. B. Hodie reddam tibi.
 M. Addendum fuit, Deo juvante. B. Sic docet præceptor ex
 verbo Dei, sed non possum assuescere. M. Fac assuescas. B.
 Quomodo id fiet? M. Si sæpe cogites nos à Deo sic pendere
 ut nihil possumus sine ejus auxilio. B. Bonum mihi das con-
 silium. M. Quale mihi dare velim. B. Sed (ut ad propo-
 situm redeamus) dabis mutuò istum assem? M. Miror te
 mutuò petere, qui plus habeas quam ego. B. Est quidem
 Scholasticus hâc transiens, qui librum venalem ostentat. M.
 Quid tum? B. Cupiebam emere, quia vilius indicat quam
 noster bibliopola. M. Accipe; sed quæso unde tam citò red-
 des? B. A cœna ibo domum, ut à matre petam. M. Quid si
 dare nolet? B. Nihil cunctabitur, cùm librum ostendero.

C O L L. 50. *Montaneus, Eusebius.*

Quot annos habes? E. Tredecim à matre accepi: tu
 verò? M. Equidem non tot habeo. E. Quot igitur.
 M. Deest unus. E. Sunt ergò duodecim. M. In promp-
 tu est ratio. E. Sed frater tuus quotum agit annum? M. Quin-
 tum. E. Quid vis? jam *Latine* loquitur. M. Quid mirari?
 semper habemus domi pædagogum & doctum & diligentem:
 is semper nos *Latine* loqui docet: nihil *Anglicum* effert, nisi
 aliquid declarandi causâ, quin etiam patrem, non audemus
 nisi *Latine* alloqui. E. Nunquam igitur *Anglice* loquimini?
 M. Solum cum matre, idque certâ quadam horâ, cùm illa
 nos ad se vocari jubet. E. Quid agitis cum familia? M. Cum
 familia rarus est nobis sermo, & quidem tantum in transitu,
 & tamen famuli ipsi nos *Latine* alloquuntur. E. Quid ancilla?
 M. Si quando usus postulat ut eas alloquamur, utimur ser-
 mone vernaculo, ut solemus cum ipsa matre. E. O vos feli-
 ces qui tam diligenter docemini! M. Est Deo gratia, cujus
 dono patrem habemus, qui curet nos tam accurate erudian-
 dos. E. Certe ejus rei laus & honor unico cœlesti patri debe-
 tur. M. Sed quid agimus? jam audio recitari catalogus. E.
 Ergò festinemus.

C O L L.

COLL. 51. *Sylvius, Ludovicus.*

Quid tristis es, *Ludovice*? L. *Ægroto*. S. Quid morbi est? L. Nescio. S. Sed tamen estne gravis morbus? L. Non admodum gratia Deo. S. Quidnam tibi dolet? L. Caput. S. Quid? totumne caput? L. Non certe. S. Quid ergo? utrum sinciput an occipus? L. Hæc pars anterior. S. Est ergo sinciput. L. Quid igitur faciam? S. Quiesce, bene mox sanus eris. Sic enim à matre accepi, Nullum esse præsentius remedium capitis doloribus, quam quietem. L. Atqui sunt varii morbi capitis. S. Et varia fortasse remedia: sed quid est facilius quam id tentare, quod dixi tibi? L. Experiri quidem nihil (ut spero) nocebit: sed ubi quiescam? S. Domi vestræ; in lecto. L. Mater non finet. S. Imo, si dixeris te ægrotare. L. Atqui me putabat simulare. S. Fieri potest: sed quid dubitas periculum facere? L. Bonum consilium. S. Utere si vis. L. Faciam profectò. S. Enimverò, si sapias. L. Sed unam restat. S. Quid est? L. Impetranda è præceptore venia. S. Adi, & pete. L. Quid si nolit dare? S. Imò facillimè. L. Quis scis istud? S. Quia satis est credulus nobis, nisi quæ aliquoties illum fefellerunt. L. Nonquam sciens illum fefelli. S. Ito igitur fidenter. L. Nunc eo. Sed heus, prius meditare quid sis dicturus, ne forte loquendo hereas. L. Bene mones; non accedam imparatus.

COLL. 52 *Paulus, Timotheus, Solomon iudex.*

Optatus mihi ades, *Timothee*; quærebam, qui mecum certare vellent; sed omnes ad lusus certamen currunt: tu verò quid ais? T. Quid ego malim, quàm tecum de nostris studiis pacificè contendere? F. Sed quod petis certandi argumentum? An de repetendis *Ciceronis Epistolis*? T. Malo de *Catone*. P. Quamobrem? T. Quia restant mihi ediscendæ aliquot prælectiones de *Cicerone*. Scis enim me ægrotasse fere duas hebdomadas. P. Memini. Vis igitur dicamus secundum librum *Moralium distichorum*? T. Est longus nimis in hanc horam. P. Quid ita? T. Quia nobis aliquamdiu ludendum est ut corpus exerceamus ad valetudinem conservandum. P. Dicamus ergo librum tertium qui est brevissimus. T. Sed iudicem volo. P. Præsto est *Solomon*, qui me ob eam rem sequitur. T. Vis igitur, *Solomon*, audire nos? S. Quid dicturi estis? P. Tertium librum *Distichorum Moralium*. S. Nonne alternis

alternis dicetis? T. Scilicet suum uterque Distichum. S. At pueri (ne erretis) nolo vos audire tanquam iudex. P. Cur non? S. Ne forte mea sententia alteruter amicorum offendatur. T. In quo igitur nobis eris adjutor? S. Notabo in chartula diligenter utriusque lapsus, deinde referetis ad præceptorem. T. Quid tum fiet? S. Ille, utri videbitur, & victoriam & præmium adjudicabit. P. Eris igitur nobis tantum testis? S. Sic intelligo. T. Optima sane videtur mihi ratio. P. Mihi quoque valde probatur. S. Sed unum restat. T. Quid est? S. Vultisne præter lapsus manifestos hæitationes etiam notari? T. Sic volunt præceptoris leges super hac re. S. Date mihi librum in manum, ut certiùs observare possim. P. Tene meum. T. Incipiamne? P. Æquum est, quia tu a me provocatus es. T. Audi (quæso) Solomon, sed diligenter. S. Tu vero cave dicas negligenter.

T. Hoc quicunque cupis carmen cognoscere Lector,

Hæc præcepta feres, quæ sunt gratissima vitæ.

P. Instrue præceptis animum, nec discere cessis:

Nam sine doctrina vita est quasi mortis imago.

T. Commoda multa feres: sin autem spreveris illud

Non me scriptorem, sed te neglexeris ipse.

P. Cum rectè vivas, nè cures verba malorum:

Arbitrii nostri, &c.

Sic pergunt ad finem usque libri tertii

C O L L. 53. *Dionysius, Gulielmus.*

G Ratulor tibi reditum, *Gulielme*: quandorediisti rure? G. Heri post meridiem. D. Quid mater? G. Quemadmodum illa me secum duxerat, ita reduxit. D. Nonne venit in equo? G. Et quidem tolutario. D. Tu vero? G. Quid rogas eram illi à pedibus. D. Non tibi fuit molestus labor itineris? G. Nulla mihi fuit via difficilis, adeo erat jucunda in urbem reditio. Quid quæris? noluisseme eques venire. D. Quantum distat hinc villa vestra? G. Quatuor milliariibus, iisque non admodum longis. D. Sed jam satis de redditu: nunc aliud agamus. Fastidne memor promissi tui? numrediisti vacuus? G. Attuli uvarum quantum potui. D. Quantum igitur? G. Quasillum. D. Hui! quasillum? tibi igitur uni. G. Imò nobis duobus. D. Quid duobus tantillum? G. Non poteram fecere amplius pro viribus corpuseuli mei. Quòd

si ro-

si robustus essem, asini onus asportassem; mater enim facile permittebat. D. Quam vellem adfuisse! G. Ego & mater te plurimum desideravimus. Sed esto animo bono, ea reliquit famulum ruri, qui amplissima corbe onustus veniet: tum illa tibi dabit affatim. D. Aha, nunc optata loqueris, mi *Gulielme*. G. Eamus domum ad nos, videbis quasillum nostrum adhuc (ut spero) integrum. D. O lepidum caput! nam & cupiebam ire salutatum matrem tuam mihi charissimam. G. Profecto illi gratissimum feceris. D. Eamus igitur.

C O L L. 54. *Antonius, Bernardus.*

Quid hinc solus cogitas? B. Meam deploro miseriam. A. Quenam te afficit miseria? B. Heu me miserum! ecce mutavimus classem, nec est mihi pecunia unde libros emam. A. An non tibi dat pater? B. Dat quidem interdum, sed parce nimis. A. Est igitur avarus? B. Non sequitur. A. Quid igitur impedit quò minus tibi pecuniam suppeditat? B. Paupertas; præterea cum peto, miratur tot nobis opus esse libris. A. Nihil mirum præsertim cum sit pauper, sed interim esto animo bono, ne te affliges; quæso. Dabo operam ut te juvet pater meus: libenter enim largitur pauperibus, præsertim iis quos novit bonarum literarum studiosos esse. B. O me felicem, si tuâ operâ me Deus adjuverit! A. Juvabit, spero: sed tu interim precare illum diligenter, ut mei patris animum erga te affectum reddat. B. Bene mones; nam (ut sæpe audi vi è sacris concionibus) *solus est Deus, qui hominum corda gubernat ac dirigit.* A. Ita res habet. B. Vale, mi *Antoni*, qui mihi animum reddidisti. A. Tu quoque *Bernarde*, vale. Sed dic mihi, quæso, quantum nummorum tibi opus est? B. Si duos haberem decusses, abunde mihi esset in præsentia. A. Tace; cras (ut spero) divinum auxilium senties.

C O L L. 55. *Philippus, Vultherius.*

Quò nunc is? V. In hypocaustum? P. Quid eo? V. Hoc cine rogandum est? non frigus sentis? P. Quotusquisque nunc non sentiat, cum sit adeo acerbum? Sed ego malim me in culina calefacere. V. Atqui præceptor vetuit. P. Non ignoro: Sed rogabo veniam. V. Cur non vis in hypocausto calefieri. P. Vapores clibani tentant mihi Caput, quod alioquin infirmum satis habeo: Unde fit, ut facile ex Capite laborem. V. Ego quoque sic aliquando fui; sed paulatim assue-

feci

feci me adferenda hypocausti incommoda. P. Et ego (ut spero) me assuefaciam : Verum præstat id fieri horis pomeridianis, ubi tantus æstus deferbuerit. V. Sed nunc tempus non est hic philosophandi diutiùs : jam mihi dentes frigore crepitant.

C O L L. 56. *Stratanus, Theobaldus.*

Quæ sunt arbores in horto vestro? T. Hortum habemus suburbanum, in quo sunt olera quibus vescimur quotidie : præterea sunt in fundo nostro bini horti variis arboribus consiti. S. In horto quæ sunt olera? T. De hoc mater melius respondere posset. Nam illic sæpe versatur aut serendi causâ, aut sarriendi, aut aliquid colligendi. S. Sed tamen dic mihi aliquot olerum nomina. T. Parùm prodesset nomina tibi recensere, nisi res ipsas videres : qu'nam eamus in rem presentem. S. Potes ire quando libet? T. Possum quidem matre permittente. S. Fac amabo permittat, sed eâ lege ut me tibi comitem assumas. T. Id facillime fiet ; tantùm hic me expectes : mox rediero. S. Quid si ea domi non est? T. Tamen hoc tibi renunciabo. S. Bene vertat Deus.

C O L L. 57. *Præpositus, Caulonius.*

Hodie pecuniam à patre accepi, si tibi forte est opus, C. Nihil nunc opus est mihi, sed tamen gratiam habeo maximam, quod pro tua liberalitate ultro mihi offers beneficium. Quotus enim quisque id faciat? P. Credo esse paucissimos : tu me tamen non semel beneficiis provocasti. C. Adeo parva illa fuerunt, ut non sint commemoratione digna. P. Non est parvum beneficium, quod ab optima voluntate profectum est. C. Utinam Dei ergà nos beneficia tam expenderemus, quam solemus Hominum? P. Faxit ille ut in ea cogitatione nos exerceamus & sæpiùs & diligentius. C. Illud profecto necesse est, si volumus ejus Benignitatem sæpius experiri.

C O L L. 58. *Eatonus, Barbarus.*

Quid agis? B. Scribo. F. Quid scribis? B. Describo dictata præceptoris. F. Quznam? B. Hesterna. F. Quid non aderas? B. Imo aderam : sed non poteram magistrum dictantem assequi. F. Quæ res te impediabat? B. Quod satis commode non sederem. F. Veneras ergò seriùs? B. Istud est. F. Credo commentarium tuum ; egomet tibi scribam. B. Quid faciam huius? F. Ego citius quam tu describere ; post ludè-

mus una ut concessit præceptor. Da (inquam) libellum tuum. B. Libenter id quidem facerem; sed non audeo. F. Quid times? B. Edictum præceptoris. F. Quod mihi Edictum narras? B. Nescis eum vetuisse, nè quis sine permittu ejus alteri scribat? F. Id ego probe memini: sed unde hoc sciret? B. Rogas cum emendandi causâ scripturæ rationem exiget: tum captus ero: novit enim manum meam. Præterea neque fallendum est, neque mentiendum. F. Verbo Dei utrumque vetamur. B. Quid ergo responderem præceptor, cum ille negaret me ista scripsisse? F. Non eo res evadet, spero. B. Nolo tua spe tantum subire periculum. F. Vah, nimium timidus es, nunquam rem facies. B. At tu forctan audacior. F. Tu igitur scribe quantum voles; ego ad ludendum me confero. B. Abi, quæso; jam unam paginam descripsissem, nisi me interpellasses. F. At interim aliquid proficimus, dum Latine fabulamur.

COLL. 59. *Quirinus, Romulus.*

Venitne pater ad mercatum hodiernum? R. Hodie manè convenit me, cum adhuc è lecto surgerem. Q. Nihil ab eo petisti? R. Imo pecuniam. Q. Et numeravit? R. In præsentia. Q. Quantum, obsecro? R. Viginti asses. Q. Pape! asses viginti? quâ sit ut audeat tibi tantum pecuniæ committere? R. Quia novit me dispensatorem frugis. Siquidem semper illi reddo rationem usque ad teruncium. Q. Sed ægrè fortasse impetrasti. R. Imo facillimè, atque adeo cum gratia. Q. O mitem parentem! R. Certe mitissimum. Q. Sed (ut ad rem) quid facies istâ pecuniâ? R. Emam libros, & alia mihi necessaria. Q. Potestne mihi aliquid mutuum dare? R. Possum; si modo eges. Q. Nisi egerem, non peterem. R. Quantum vis à me accipere? Q. Quinque asses. R. Accipe. Q. O vere amicum animum! R. Amicus verus non est, nisi qui amicum juvat in tempore, si tamen habet unde juvet. Q. Amicus certus (ut est in Proverbio) in re incerta cernitur. R. Quando reddes mutuum? Q. Ubi primum pater in hanc urbem venerit. R. Quando venturum speras? Q. In mercatu proximo, nempe ad octavam diem *Octobris*.

COLL. 60. *Padagogus, Puer.*

Hodie manè quotâ horâ expergefactus es. P. Ante læcem; quotâ hora nescio. P. Quis te expergefecit? P. Venit excitatur hebdomodarius cum laterna sua, pulsavit acriter

acriter ostium cubiculi; quidam aperuit; excitator accendit nostram lucernam; clara voce inclamavit. Experrecti sunt omnes. *Pæ.* Narra mihi ordine quid egeris ex illo tempore usque ad finitum jentaculum. Vos pueri auribus arque animis diligenter attendite, ut discatis hunc vestrum condiscipulum imitari. *Pu.* Experrectus sum; surrexi è lecto, indui tunicam cum thorace, sedi in scabello, accepi femoralia & tibialia, utraque indui, calceos calceavi, femoralia ligulis astrinxi, thoraci tibialia periscelide ligavi super crura, cingulo me præcinxi, caput diligenter pexui, aptavi capiti pilioſum, togam indui; deinde egressus cubiculo, descendi intra, urinam in area reddidi ad parietem, accepi aquam frigidam è ficala, manus & faciem lavi, os & dentes colui, deterſi mantili manus & faciem. Interea signum ad precationem datur minore tintinnabulo: in aulam privatam convenitur, precamur una, accipimus ordine jentaculum à famulo cultuario, jentamus in triclinio sedentes quieti, sine murmure & strepitu; quos audivi inneptè garrientes, aut verba loquentes otiosa, aut etiam lascivientes vidi, amice admonui: qui non paruerunt admonitioni, detuli ad observatorem, ut eos notaret. *Pæ.* Nemone vobis præerat dum jentaretis? *Pu.* Imo hypodidascalus. *Pæ.* Quid agebat interea? *Pu.* Ille per mediam aulam ambulabat tenens librum in manibus, & identidem monens observatorem ut notaret inepte garrientes. *Pæ.* Nullumne igitur verbum tunc licet emittere? *Pu.* Imo licet, verum ii demum, notari solent, qui diu & multis verbis inepte & sine ullo fructu confabulantur. Ceterum licet omnibus jucundos inter se tractare sermones de bonis & honestis rebus, dum tamen id modeste fiat, citra clamorem & contentionem. *Pæ.* Hactenus satisfacisti mihi: cætera narrabis à prandio, nisi aliquod negotium intervenerit. Eamus nunc in aulam ad prandium, ne magistro in mora ſimus. *Pu.* Audivi modo signum dari. *Pæ.* Opportune datum.

C O L L. 61. *Magister, Discipulus.*

Ubi finivisti narrationem ante prandium? *D.* Cùm vellem finem imponere de jentaculo, tu me interpellasti præceptor. *M.* Perge igitur narrare ordine reliqua. *D.* Dum jentandi finem facimus, datur publicum signum posterius; sumit quisque libros; imus in aulam communem; recitantur de

A
tore,
nis in
Pu. Sa
ster.
Ego i
tibi ef
& inge

de more catalogi singularum classium; qui adsunt, ad nomen respondent; ego quoque respondeo; absentes notantur in catalogo ab ipsis nomenclatoribus. Finita catalogorum recitatione, ludimagister pulpitem ascendit, ut precetur; jubet nos attentos esse, tumque publice precatur; ubi precatus est, recipite inquit vos in suum quisque auditorium. Conveniunt omnes, ego item venio eum meis condiscipulis; sedeo in loco meo; præceptor ingreditur; inquit de absentibus; deinde sedet in cathedra sua, & jubet pronunciari auctoris scriptum. Pronunciavimus terni clara voce, ut solemus quotidie. Tum jubet ut reddamus interpretationem: aliquot ex rudioribus legunt singuli: nos alii reddimus terni, idque memoriter, præter eum qui verba ipsa auctoris præit nobis ordine. Tandem præceptor exigit *Anglicam* verborum Significationem: doctiores, quibus nominatim id præcepit, respondent: ego quoque jussus ab eo respondeo; laudat illos qui bene responderint; de quorum numero ego (quod sine iustantia dictum sit) unus eram. Postea jubet singulas orationis partes ordine tractari ad rationem Grammaticam. Postremo palam præscribit, quid sit à prandio reddendum: audità horà octavà, præcationem imperat; quâ finitâ, monet ut officium sedulo faciamus, tandem nos missos facit. Eo spectante eximus ordine, & sine strepitu, lætique discedimus, satisne tibi feci, præceptor? M. Imo cumulatissime. D. Placerne tibi ut sub cœnæ tempus idem faciam de reliquis hujus diet actionibus? M. Nihil opus erit. Nam de iis quæ horis pomeridianis aguntur, alias te audivi satis. D. Nunquid vis præterea? M. Estne tempus eundi in aulam communem ad *Psalmorum* cantionem? D. Tempus est. M. Ito igitur.

C O L L. 62. *Pædagogus, Puer.*

A Des Carole? Pu. Adsum præceptor. Pæ. Quid agunt duo condiscipuli tui? Pu. Adhuc docentur a subdoctore. Pæ. Tu verò jamne pronuntiasti contextum Prælectionis in crastinum mane? Pu. Pronunciavi. Pæ. Satisne recte? Pu. Satis gratia Deo. Pæ. Quis te audivit? Pu. Ludimagister. Pæ. Bene habet; sed est, quod monere te velim. Pu. Ego istud audire percipio. Pæ. Sæpenumero cogitandum tibi est, quantum debeas bonorum omnium largitori Deo, qui & ingenium & memoriam tam felicem tibi dederit. Pu. Quid

Quid illi non debeam, qui mihi dedit omnia? *Pæ.* Dic aliquot ejus beneficia præcipua, quemadmodum docui te aliquando. *Pu.* Dedit mihi Cœlestis ille pater corpus, animam, vitam, mentem bonam, parentes bonos, locupletes, nobiles, bene erga me affectos; & qui non modò suppeditant mihi copiosè omnia ad hanc vitam necessaria, sed etiam (quod est longe maximum) me bonis literis, bonisque moribus tam diligenter instituendum curant, ut nihil sit præterea requirendum. *Pæ.* Verè omnia ista dixisti, sed unum prætermisisti, quod est singulare Dei beneficium: Scin' tu quid sit? *Pu.* Sine me paulisper cogitare. *Pæ.* Otiose cogita. *Pu.* Nunc ego reminiscor; sed pro magnitudine rei, nescio quibus verbis id possum exprimere. *Pæ.* Dic tamen quo poteris modo. *Pu.* Cogito etiam atque etiam. *Pæ.* Dic tandem. *Pu.* Innumerabilia sunt Dei optimi maximi erga me beneficia, in corpore, in animo, in externis rebus; sed nullum majus nec dici nec cogitari potest, quam quod Filium suum unicum gratis mihi dederit, qui me miserimum peccatorem & sub *Satanæ* tyrannide captivum, ac morti æternæ destinatum redemit, idque morte sua; omnium crudelissima & maxime ignominiosa. *Pæ.* Satis apte dixisti, & totidem fere verbis quot alias te docueram. Sed nunquid Deus tibi uai hoc tantum beneficium præstitit? *Pu.* Minime vero. *Pæ.* Quibus præterea? *Pu.* Omnibus, quotquot Evangelio fideliter ac vere crediderint. *Pæ.* Agè, profer locum ex *Johannis* Evangelio, in eam sententiam. *Pu.* Sic Deus dilexit mundum, ut Filium suum unigenitum daret, ut omnis qui credit in eum non pereat, sed habeat vitam æternam. Non enim misit Deus Filium suum in mundum, ut condemnet mundum, sed ut servetur mundus per eum. Qui credit in eam, non condemnatur; qui verò non credit, jam condemnatus est, quia non credidit in nomen unigeniti Filii Dei. Hæc est autem. *Pæ.* Hæc tuus, satis; sed cujus sunt verba ista? *Pu.* Ipsius Christi de seipso loquentis. *Pæ.* Quem alloquitur? *Pu.* Nicodemum, qui ad eum nocte venerat. *Pæ.* Faxit ipse Christus, unicus Servator noster, ut magis ac magis in ipsius cognitione proficias. *Pu.* Faciet, spero. *Pæ.* Perge igitur, ut cœpisti, alacriter, quod bene vertat Deus in gloriam sui nominis. *Pu.* Ita precor. *Pæ.* Eamus cenatum.

COLL. 63. *Observator, Puer.*

TU nunquam studes; quando eris doctus? P. Id fiet progressu temporis, Deo juvante. O. Rectè dicis; sed interim laborandum tibi est. P. Atqui ego non sum arator. O. Etiam rides? Quasi *laborare* idem sit quod *arare*. P. Scio non idem esse. O. Cur ergo sic respondisti? Nonne istud ridere est? P. Et ridere non est malum, cum sit naturale omnibus hominibus. O. Pergin' tu nugas dicere? P. Quod dixi verum est, & verum dicere non est nugari. Cur me immerito reprehendis? O. Jure te arguo. P. Quo jure? O. Quia non ignoras *ridere* pro *irridere* usitatum esse; & tamen sic accepisti quasi de risu sum loquutus. P. Si defendo causam meam, quid mali facio? O. Pergis igitur esse pertinax? Profecto sermō notaberis. P. Ne, quæso, mihi irascaris, mi *Martine*. O. Non irascor: sed officium meum facio. P. Sed audi, quæso. O. Quid audiam? Tuas nugas? P. Audi, inquam, nihil mentiar. O. Dic breviter: est mihi alibi negotium. P. Imprimis, cum tu me monuisti, non eram otiosus. O. Quid ergo? Si nihil faciebas, nonne otiosus eras? P. Non eram; pace tua dixerim. O. Qui potest illud fieri? P. Dicam tibi, etsi tute meliùs hoc intelligis quam ego. Nihil faciebam, ut apparebat: sed tamen cogitabam aliquid boni. O. Declara istud mihi. P. Cum tu facis versus, sæpe meditaris diù, quasi sis otiosus, quamvis nunquam sis minùs otiosus. O. Pro ista ætate nimis accutus es. Etiam si tibi (ut ais) otiosus non eras, tamen qui te viderent, possent aliter judicare. P. At solus eram. O. Verum: sed poterant aliquid intervenire. Denique non fateris culpam. P. Si qua fuit culpa, in eo fuit, quod primo aspectu videbar tibi esse in otio, cum revera non essem. O. In eo nihil requiro: sed de irrisione quid respondes? P. Certe nihil dixi irridendi animo. O. Quid igitur? P. Jocabar, crede mihi. O. Quorsum? P. Ut paucis verbis fabulando aliquid ex te addiscerem. O. Non is sum, a quo multa doceri queas. P. Imo tecum multum boni sæpe didici. O. Quid tandem vis concludere? P. Ut mihi ignoscas; quando, ut vides, malo animo nihil peccavi, quod equidem sciam. O. Agè, ignosco, quia videris mihi candidus & apertus, neque adhuc vidi te mendacem esse. P. Ago tibi gratias, *Martine* suavissime.

C O L L. 64. N. O.

ERgòne abis in patriam ? O. Cogor abire, nempe accersitus à patre. N. Nunquamne es reversurus ? O. Non spero. N. Quando profecturus es ? O. Crastino die, ut opinor. N. Siccine igitur me relinquis ? O. Ita necesse est. N. O me miserum ! ubi & quando amicum talem reperiam ? talem studiorum meorum Socium ? O. Ne doleas, esto animo bono, meliorem tibi dabit Deus. N. Ille quidem potest, scio ; at ego vix sperare possum. O. Noli obsecro, te affligere tantopere ; nec enim hac separatione corporum interitura est ; amicitia nostra, quin potius accrescit magis, & absentes corpore, præsentes animis erimus. Quid ? Epistolæ, quas ultro citroque dabimus, quantam vim speras habituras esse ? Quid, quod mutuo illo desiderio amor ipse noster fiet jucundior. N. Verisimilia sunt quæ dicis omnia ; sed interim non lenitur dolor meus. O Ah ! reprime lacrimas. N. Non queo præ dolore. O. Siccine agis, an putas me minore dolore tangi ? Sed quid agas ? divinæ voluntati parendum est. Nunc ipse te collige, obsecro ; ac potiùs ad hilariter cœnandum te para : Pluribus a cœna colloquemur. N. O quam triste divortium.

C O L L. 65. Messor, Valens.

Non meministi præceptorem, tam sæpe monere nos de fugiendis pravis sodalibus. V. Ego vero probe meminî. M. Tamen alicubi satis negligenter uteris ejus moniis. V. In quo videor tibi ea negligere ? M. Dicam tibi modo attentè audias. V. Dic obsecro, audiam attentissime. M. Nunquam vis cavere ab illo impostore ? V. Cur caveam ? M. Ne illius contagione depraveris ; nōsti enim esse pessimum. V. Atqui non sponte sequor ; ad me accurrit undique. M. Nimirum quia novit te habere quod des, & dare libenter ac sæpe. V. Quid igitur mihi faciendum suades ? Dic semel & serio, & quasi animo irato. M. Quid vis amice ? cur me ubique sequeris ? omnes clamitant te esse pessimum, adeo sodales tui esse nolunt. Proinde omitte me posthac, quæso, ne tuâ causa virgis palam cædar. V. Quid si velit aliquid contra respondere ? M. Abrumpe illi sermonem, teque recipe celeriter. V. Ago tibi gratias, quod me tam fideliter monueris.

C O L L.

COLL. 66. G. H.

Visne permanere in ista ignorantia? H. Avertat Deus. G. Quid igitur facies? H. Da mihi super hac re consilium: quaeso. G. Imprimis deum sapissime & ex animo precare? deinde semper attentus esto; hoc est, diligenter audito quicquid docetur, sive præceptor loquatur, sive aliquid reddant condiscipuli tui; postremo, charitatem diligenter cole. H. Quibus modis? G. Neminem neque lædito; neque offendito; nemini invideto; neminem odio habeto; sed contra, omnes dilige tanquam fratres; ac bene omnibus quoad poteris facito. H. Quid illa mihi conferent ad studiorum profectum? G. Plurimum. H. Quomodo? G. Sic enim Deus tibi illuminabit ingenium, memoriam, ac cæteras animi dotes augebit, denique studia tua ita promovebit, ut majores in ea re progressus indies facies. H. Consilium mihi sane das optimum; utinam in Dei ipsius gloriam uti perpetuò valeam, tibi que aliquando referre gratiam! G. Non opto, ut mihi aliud gratiæ eo more referras, nisi ut Deum sæpenumero laudes, studiaque honesta semper prosequeris, atque ita ad divinarum literarum cognitione tandem pervenias.

COLL. 67. Castellanus, Messardus.

Quid egisti per hos quindecim dies. M. Minstravi matri, quæ graviter ægrotabat. C. Ain' tu? M. Sic est profecto. C. Quo laborat Morbo? M. Febre tertianâ. C. An convaleuit? M. Paulatim convalescit, gratia Deo. C. Quis eam sanavit? M. Medicorum summus. C. Quis ille? M. Ipse Deus. C. De hoc nihil dubito; sed cujus operâ? M. Domini *Sarasin*. C. Is habetur maximi nominis in medicinæ professione! M. Id quotidie probant egregiæ curationes ejus. C. Quibus remediis utebatur in curanda matre tua? M. Medicamentis. C. Satis istud intelligo, etiam te tacente. Sed dic planè, quæ fuerunt ista Medicamenta? M. Sine me aliquantisper recordari. C. Sino, dic tandem quæ reminisceris. M. Duo tantum Nomina mihi occurrunt clysters & potiones. C. Quid ista conferunt? M. Eho inepte, ita rogas, quasi ego medicinæ operam dederim. Itaque si cupis amplius scire, quare tute ipse ab iis potius, qui ista profitentur, hoc est, à medicis & pharmacopolis. C. Ne mihi succenseas, oro. M. Cur tu es adeo curiosus? C. Ut ediscam semper aliquid. M.

At vide interim ne voceris percontator. C. Audi tamen item pauca! M. Loquere. C. Quamdiu agrotavit mater? M. Fere duas hebdomadas. C. Interea ubi erat pater? M. Profectus erat *Londinum* ad mercatum. C. Sed tu, quâ horâ rediisti in *Gymnasium*? M. Hodie mane. C. Deditine excusationem præceptori? M. Dedi. C. Quid tibi respondit? M. Factum bene inquit. Tu vero ubi eras? C. Hesterno die rus iveram cum patruo. M. Agè, videamus quid simus reddituri horâ secundâ: nam ego quodammodo nunc novus sum discipulus.

COLL. 68. *Grangerius, Torquetus.*

Visne ire mihi? T. Satis otiose minxi. G. Eamus una, quæso, ut parum fabulemur. T. Tace, inepte, nisi vis accusari. Non est fabulandi tempus; nonne debuisti me ire cum jentaretur? G. Debui, sed oblitus sum. T. Ito igitur solus, cum bona venia præceptoris: ne sis posthac tam obliuiscus. G. Parebo tibi, & meminero.

COLL. 69. *Malognodus, Gassinus.*

Quid cogitas *Gassine*? cave tibi, obsecro. G. Quid mihi cavebo? M. Ne in Morbum incidas. G. Qua ex causa? M. Ex nimia lussus intemperantia. G. Unde apparet periculum? M. Quia totus æstivas, totus sudore mades. G. Rectè & in tempore admones, profecto non sentiebam. M. Desiste, si me audis. G. Audio vero libenter, ac tibi morem gero. Quis enim respuat tam fidele consilium? M. Deterge faciem sudario, & indue te celeriter; ne subitum frigus contrahas. G. Habeo tibi gratiam: nam fere morbis sum obnoxius. M. Quid est causæ? G. Infirmitas meæ valetudinis: vides enim quam imbecillo sim corpore. M. Tanto magis debes tibi cavere. G. Istud probe novi, & parens uterque me mōnet sæpissime. Sed quid agas? naturâ proni sumus in nostram perniciem. M. O mi *Gassine*, non est voluptati serviendum, sed temperantiæ valetudini consulendum est. G. Est in promptu carmen *Catonis* in eam sententiam. M. Teneo; sed de his aliàs. Jam satis indutus es. Non est quod hic morè diutius. G. Vale *Malognode*, monitor amicissime. M. Vin' tu ut domum te deducam? G. Nihil opus est deductione. Ego bellè me habeo, Dei beneficio. M. Mi *Gassine*, cura ut valeas.

COLL. 70. *Robinrianus, Bobuffardus.*

Valde miror cur hodie mane non adfueris. B. Quid miraris tantopere? nihil hic est novi; multi absunt quotidie, imo fere horis singulis. Atque victoria tibi erat in manibus. B. Quid ego curo? Ejusmodi victoria (ut bene dicebat quidam) nihil aliud est quam brevis Gloria. R. Sed interim modesti adolescentes hinc ad studia magis incenduntur; nec tamen inani gloria tumescunt, sed ad honorem Dei referunt quicquid inde laudis accerferit. Istud certe raro contingit: plures enim sunt, qui victoriis abutantur ad privatam gloriam, quam qui divini honoris rationem habeant. R. Verisimile dicis. B. Imo verissimum. R. Sed velim mihi dicas, cur abfueris? B. Scripsi ad patrem literas. R. Cujus nomine? B. Matris. R. Dictavitne tibi ipsa? B. Quid scripsssem, nisi dictasset? R. Quid continebant literæ? B. Longum est tibi narrare. R. Saltem dic earum argumentum. B. Varium erat & multiplex; & quid tuâ quæso scire refert? R. Nihil. B. Cur ergo tam avidè quæris? R. Animi causâ, ut fere curiosi sumus novi aliquid audiendi. G. Nihil aliud quam garris; omitte me. R. Ausculta paucis. B. Agè, ausculto, loquere quid velis. R. Scire cupio ubi sit pater tuus. B. Quasi vero nescias. R. Unde scirem? B. Cum tibi sit notissimus, & cum sis vicini, non potâstem te ignorare. R. Dic tandem quæso. B. Est *Londini*. R. Quando est profecturus? B. Adhinc dies quatuor. R. Quid illic agit? B. Negotiatur. R. Quando rediturus est? B. Finito mercatu. R. Ad quod tempus finietur? B. Roga mercatores; non est meum curare talia. R. Quis igitur curas? B. Ut Deum timeam, parentibus obediam, bonas artes cum pietate discam. R. Nè tu magnificè loqueris, sed dic mihi seriò, potesne res tantas efficere? B. Egone istud mihi assumo? Quin potiùs fateor, ne incipere quidem penes me esse. R. Quid ergò de te fiet? B. Deus ipse spiritu suo in me operabitur. R. Optimè sentis, nihil ex te præterea requirebam. B. Est Deo gratia cui acceptum referro quicquid inest in me boni. R. Istud rectè, & laudo equidem, ne tibi videar nihil aliud quam garrire. B. Cum illud dicerem, jocabar sane. R. Ego sic accepi; sed tu (ut cœpisti) perge discere & sapere. B. Qui mihi dedit fidem, idem (ut spero) perseverantiam dabit. R. Bene spera; & ego idem spero tecum: itaque pergamus vivere inter nos conjunctissimè, ut adhuc fecimus. B. Per-

me quidem non stabit, nisi ope divinâ prorsus ero destitutus. R. Avertat ipse Deus! sed audin' tu horologium? B. Utin ipso tempore sermonem finivimus.

Duo quæ sequebantur Colloquia de consilio Auctoris translata sunt ad finem hujus secundi libri.

COLL. 71. *Ruffetus, Monachus.*

UNde venis? M. Foris. R. Quid prodieras? M. Ut emerem chartam. R. Emistine? M. Emi. R. Quantum emisti? M. Scapum. R. Quanti? M. Quinque quadrantibus. R. R. Cujus formæ? M. Minoris. R. Ostende. M. Vide num bona sit. R. Bona est profecto; in quem usum emitti? M. Inepte quæris? Quis est chartarum usus nisi ad scribendum? R. Imo alius. M. Quis cedæ? R. Ad merces involvendas. M. Intelligebam de charta scholastica, non de emporetica; non enim sum mercator. R. Utimur etiam chartâ ad siccandum recentem scripturam. M. Satis scio; sed charta illa est bibula. R. Et tamen charta est. M. Esto. R. Est ergo multiplex chartæ usus etiam in schola. M. Cogor fateri. R. Etiam dicam tibi alium usum & quidem in schola frequentissimum. M. Quem? R. Non ausim dicere sine præfatione honoris. M. Quid opus est inter nos honorem præfari? non enim verba foetent. R. Dicam igitur, quando ita vis. M. Dic liberè. R. Ad tergendas nates in latrina. M. Illuc non referuntur chartæ puræ, sed jam scriptæ, æque inutiles. R. Quid röm? chartæ sunt tamen. M. At ego de charta pura & nova loquebar. R. Sed interim victus es. M. Sit ita sanè, non me poenitet disputatiunculæ hujus nostræ. Sed jam à lusu disceditur. R. Et nos ergò loco cedamus.

COLL. 72. *Hugo, Brasius.*

HAbesne bonum atramentum? B. Cur istud rogas? H. Ut mihi des aliquantulum. B. Eho, non habes? H. Imo; sed eo non possum scribere. B. Quid obstat? H. Quia nimis spissum est. B. Nescis diluere? H. Non est mihi aqua. B. Dilue vino. H. Multo minùs. B. Quid si aceto dilueres? H. Inde charta perflueret. B. Quî scis? H. Audivi e quodam magistro, qui me docebat scribere. B. Ego vero aliud audiui magis mirum. H. Narra mihi fodes. B. Quid mihi dabis? H. Bonam aciculam. B. Audi igitur quod ego didici ex quodam pedagogo meo, Attramentum, quod aceto liquefactum est,

est, ægrè eluitur. H. Fieri potest; sed interim da mihi parum in usum præsentem. B. Tene atramentarium tuum bene apertum, ego infundam tibi. H. Ecce! infunde. Vah! quam liquidum est. B. Fortasse quia non est gummi satis. H. Sed quam decolor! B. Utere si vis, quale quale est; non enim habeo melius. H. Quid igitur faciam? B. Hem! inepte, non potes penna tuâ bene miscere? H. Miscui satis; quid possum prætera? B. Infunde rursus in cornu meum. H. Admodum propius; estne satis? B. Comprime pennâ linteolum. H. Ita compressi ut fere sit aridum; quid erit tandem? B. Atramentum bonum, aut certe mediocre. H. Bona est mediocritatis regula, ut ex præceptore didiscimus. Sed nunquid ex duabus malis rebus confici potest aliquid boni? B. Ubi miscuero, & tibi rursus infudero, videbis experimentum. H. Ardeo istud videndi desiderio. B. Porrige nunc atramentum tuum. H. Ecce! infunde. Ohe, jam satis est; quæ isthæc est profusio? Plus mihi dedisti quam tibi retinueris. B. Comisce iterum, etiam atque etiam. H. Nunquam posset coquus sua jura & condimenta meliùs confundere. B. Jam tandem facito periculum. H. Dic mihi aliquam sententiam, ut interim discam aliquid. B. *Experientia* (ut vulgo dicitur) *est rerum magistra.* Habes? H. Dicto citius. B. Videlicet jampridem tenebas. H. Quis illud ignoraret, quod est adeò vulgare? B. Nunc videamus. H. Res apparebit meliùs ubi scriptura bene desiccata fuerit. B. Quid vis expectare? Jam siccata est plus satis. H. Oh, vide quam nigra sit. B. Dixine vere? H. Aliquando periculum feceras scilicet. B. Constabit igitur experientiam esse rerum magistrâ. H. Quinetiam hinc experimur ex rerum commixtione bonum fieri temperamentum. B. Jam incipis altiùs philosophari! itaque discedo. H. O longum sermonem de nihilo! B. Nihil me pœnitet alloquin inertî otio torpuissimus.

Colloquiorum Scholasticorum.

LIBER III.

Cui insunt magistri Colloquia cum discipulis:
Admonitio.

*Hæc pueris ita legenda orunt, ut ex duobus legentibus, unus
discipulum, alter præceptorem agat.*

COLL. I. Unus ex Discipulis, Præceptor.

Salve præceptor. P. Salve per *Jesum Christum*. An surrexerunt omnes? D. Omnes præter parvulos. P. Nunquis agrotat? D. Nemo, gratia Deo. P. Quid agitur. D. Alii se induunt, illi jam student gnaviter. P. Adestne vobis hypodidascalus? D. Jamdudum. P. Ite igitur precatum, vosque diligenter commendate Domino Deo per *Jesum Christum*, deprecatorem nostrum! deinde pergite in studiis vestris usque ad horam jentaculi. D. Ita solemus, præceptor. P. Credo equidem; sed quia fere somniculosi estis ac negligentes, idcirco ego vos admoneo sæpius. D. Gratiam habemus, præceptor humanissime. Nunquid vis præterea? P. Dic famulo, ut togam adferat.

COLL. 2. Ludimagister, Discipulus.

Adfuistine hodie conscienciæ sacre? D. Adfui. L. Qui sunt testes? D. Multi ex condiscipulis, qui me viderunt, testari possunt. L. Sed producendi erunt aliquot. D. Producam quum jubebis. L. Quis habuit conscienciam? D. Dominus N. L. Quotâ horâ incepit? D. Septimâ. L. Unde sumpsit thema? D. Ex Epistola Pauli ad Romanos. L. Quoto capite? D. Octavo. L. Adhuc bene respondisti: nunc videamus quid sequatur. Eequid memoriæ mandasti? D. Nihil quod referre possum. L. Nihilne? cogita paulisper, & vide ne turberis; quin esto animo bono. D. Certe præceptor nihil possum semigisci. L. Ne verbum quidem? D. Nihil prorsus.

L. Hæc

L. Hem verbero! Quid igitur profecisti? D. Nescio, nisi quod fortasse interim a malis abstinui. L. Istud quidem est aliquid, si modo fieri potuit, ut malo omnino abstineris. D. Abstinui quoad potui. L. Fac ita esse, non tamen satisfacisti Deo, cum scriptum est, *Declina à malo, & fac bonum*. Sed dic mihi, quaeso, quâ gratiâ illuc iveras potissimum. D. Ut aliquid addiscerem. L. Cur id non fecisti? D. Non potui. L. Non potuisti nebulo? imo noluisti, aut certe non curasti. D. Cogor fateri. L. Quæ res te cogit? D. Conscientia mea, quæ me accusat apud Deum. L. Recte dicis; utinam ex animo! D. Equidem ex animo dico. L. Ita fieri potest; sed agè, quid fuit causæ, quamobrem nihil memoriæ mandaveris? D. Negligentia mea: non enim diligenter audiebam. L. Quid igitur faciebas? D. Identidem dormiebam. L. Ita soles; sed quid agebas reliquo tempore? D. Cogitabam mille ineptias, ut solent pueri. L. An tu adeo puer es, ut non debeas attentus esse ad verbum Dei audiendum? D. Si attentus essem, possem aliquid proficere. L. Quid igitur meruisti? D. Verbera. L. Meruisti profecto, idque largissime. D. Ingenue confiteor. L. Verbo tenus, opinor. D. Imo certe ex animo. L. Fortasse, sed interim para te ad plagas accipiendas. D. Ah Magister, ignosce obsecro. Peccavi fateor, sed nulla ex malitia. L. Atqui tam supina ista negligentia proxime ad malitiam accedit. D. Non equidem inficior; sed tuam imploro clementiam per *Jesum Christum*. L. Quid igitur facies si tibi ignovero? D. Faciam officium meum posthac; ut spero. L. Addendum erat Deo juvante; sed id parùm curas. D. Imo magister, adjuvante Deo, præstabo posthac officium. L. Age, condono culpam tuis lacrimis; tibi que ea lege ignosco, ut promissi memineris. D. Gratias ago, magister humanissime. L. Eris apud me in maxiana gratia, si promissa servaveris. D. Faxit Deus optimus maximus ut possim. L. Faxit precor.

C O L L. 3. *Nathanael Famulus, Magister.*

Magister, nemo est qui doceat in textâ classe. M. Quid hoc rei est, ubi est magister *Philippus*? N. Morbo demetur in lecto. M. Qui scis? N. Nunciavit quidem ex discipulis ejus domesticis. M. Dic hypodidascalo meo. N. Non est in musæolo suo. M. Qui scis? N. Nam ego ter aut quater pulsavi ostium. M. Dic primæ classis doctori, ut mittat è suis aliquem. N. Quid si nolit mittere? M. Abi, inepte an putas

pentas eum esse tam imprudentem, ut recuset? Abi, pro-
pera.

COLL. 4. *Antonius, Magister, Discipuli.*

Magister. M. Hem! quid est? A: Sunt quidam qui te
conventum volunt. M. Ubi sunt? A. Te expectant
in vico. M. Nunc adibo. A. Atqui urgent. M. Præcurretu,
atque eos intromitte in aream; ego te sequar: vos interim
expectate cum silentio. Mox ego adero, ut vos ad coenam di-
mittam. D. O quàm bonum verbum!

COLL. 5. *Camellus, Præceptor.*

Præceptor, quid reddemus cras mane? P. Hodie mane
palam dixi ante e schola missionem. C. At ego non ade-
ram, præceptor. P. Roga condiscipulos. Nam si vellent sin-
guli me interrogare de rebus à me palam dictis, quæso, quan-
do finis esset? Itaque fac sis posthac prudentior. C. Curabo
pro viribus. P. Sed tu ubi eras? C. Prodieram. P. Quid pro-
dieras? C. Ut curarem negotium aliquod, de quo pater ad
me scripserat. P. A quo petivisti veniam? C. Ab hypodi-
dascalo. P. Cur non a me potiùs? C. Quia eras occupatus.
P. Quid agebam? C. Alloquebaris in area quosdam viros ho-
noratos, qui te conventum venerant. P. Abi, nunc recorder.

COLL. 6. *Præceptor, Famulus, Observatores.*

Hecus! Martine. F. Hem! præsto sum, here. P. Accerse
mihi huc quinque publicos observatores quos hesterno
die in hunc mensem elegi; nòstin? F. Optimè, nam egomet
aderam. P. Sunt (opinor) in suo quisque auditorio, festina.
F. Quamprimum rediero. O. Adsumus omnes; præceptor.
Quid tibi placet imperare? P. Satis erat jubere; nec enim
sum imperator nec magistratus. Ego vos huc accercendos
jussi, ut vos officii vestri commonefacerem. Vos igitur atten-
tis auribus atque animis audite. Non ignoratis quanto cum-
rimore Domini hesterno die palam in aula nostra communi
vos elegerim; auspicati sumus a sacris precibus, secuta est
admonitio nostra atque exhortatio ad omnem cœtum schola-
sticum de timore Domini, deque moribus, qui deceant studi-
osos in schola quotidie versantes; deinde, non sine optimorum
adolescentium testimonio vos elegi quinque, quos ad hoc
munus idoneos existinavi: postremò, ventum est ad secun-
dam cum gratiarum actione precationem. Nè igitur putetis

ludam

ludum fuisse aut jocum, actionem illam, in qua nomen Domini tam studiose fuerit invocatum. At licet apud imperitos aut arrogantes hoc munus & vile & abjectum videatur; vos tamen credite cum honorificum tum sanctum esse vestrum illud ministerium. Quod si aliter existimabiris, fieri non potest, ut munere vestro rectè fungamini. Itaque ego vos hortor, quantum possum, & per *Jesum Christum* obtestor, ut cum Dei timore atque reverentia diligentiam præstetis in iis omnibus, quæ intelligetis ad officium vestrum pertinere. A vobis igitur absit omnis favor, odium, gratia, studium vindicandi, & similia, quæ transversos agunt homines, & sincerum corrumpunt judicium. Nè timeatis improborum minas, quibus illi animos adolescentium ab officio solent abstergere. Quam enim habent in vos potestatem? potius eum timete, qui vester est Dominus, qui vitæ ac necis potestatem habet. Illius (inquam) tanti Principis timor vobis ob oculos semper obversetur: incurretis (scio) in aliquot improborum ad dissolutorum odium; sed pluris sit vobis unius Patris vestri cœlestis amor & charitas, quam omnes omnium hominum inimicitia. Estote semper memores verbi illius, quæ Salvator noster & summus præceptor suos discipulos ad constantiam hortabatur: Si vos (inquit) *Odio mundus*, scitote quod, me prius odio habuerit. Vos igitur propter ipsum *Christum*, omnes flocci facite nebulonum minas, offensiones, inimicitias; dummodo gloriæ Dei possitis inservire fideliter. Hæc sunt, de quibus nunc pro temporis brevitate vos admonendos esse existimaui, præter illa, quæ vos in aula hesternæ die audivistis. *Primus Ob.* Maximas tibi gratias agimus, præceptor humanissime, & *Christum* precamur, ut sua dona tibi semper adaugeat. A te verò vehementer petimus, ut (si tibi molestum, non est) præscriptam des nobis hortationem tuam, quæ illam inter nos quandoque relegentes memoriæ tenaciùs infigamus. P. Id ego faciam primo quoque tempore, quandoquidem rem sane honestissimam postulatis. *Secundus Ob.* Optamus etiam à te (si placet) commentariolum scriptum habere de præcipuis officii nostri capitibus, ut firmius certiores quid potissimum sit nobis hæc in re observandum. P. In ipso tempore de hoc admones. & sic ego jampridem in animo habebam: sed me quotidie aliud ex alio impedivit. Dabo igitur ejusmodi commentariolum, quod videlicet contineat quicquid ab observatorum publico-

corum officia pertinebit; id autem describetis ex ipso archetypo meo, quod ideo servare volo, ut cæteris quoque tradere possim futuris observatoribus. Nunc redite in suum quisque auditorium. *Ob. Recta inus, præceptor.*

COLL. 7. *Clericus, Magister.*

Licetne magister, ut ego & patruelis eamus domum? *M.* Quid eò? *C.* Ad nuptias consobrinæ. *M.* Quando est nuptura? *C.* Crastino die. *M.* Cur tam citò vultis ire? *C.* Ut mutemus vestimenta. *M.* Per me licet eatis: hac tamen lege, ut cras huc redeatis cubitum. *C.* Quid si volet patruus ut expectemus repotia? *M.* Non detinebit vos satis scio, dummodo dicatis ei quâ lege dimiserim. *C.* Verum fatebitur. *M.* Abite, & ab omni cavete intemperantia; facietque, ut *Luceat lux vestra coram hominibus, ut glorificetur vester ille cælestis Pater.* *C.* Ita quidem speramus fore, ipso nos in omnibus adjuvante.

COLL. 8. *Laurentius, Magister.*

Licetne exire, Magister? *M.* Quæ tibi est exeundi causa? *L.* Ut quæram in foro aliquem ex nostratibus. *M.* Quid istud opus est? *L.* Mandata illi volo, ut meos admoneat de pane mihi aut adferendo, aut mittendo. *M.* *Ubi panis deficit, omnia sunt illic venalia.* *L.* Istud vulgatum est apud nos proverbium. *M.* Imo ubique pervulgatum, adeo panis mortalium vitæ est necessarius. Sed ad rem: tu nunc prodire vis? *L.* Si tibi placet, Magister, mei negotii occasionem amittam. *M.* Abi, & festina ante prandium redire. *L.* Dabo equidem operam.

COLL. 9. *Beatus, Præceptor.*

Licetne mihi exire unâ cum fratre? *P.* Quid causæ est? *B.* Ut mater emat nobis calceos; deinde ut tonsorem adeamus. *P.* Quid eò? *B.* Refectum capillos. *P.* Quid nunc opus est? *B.* Ut cras (si Dominus permiserit) invisamus patrem. *P.* Ite, & maturè reddite ad studium. Sed heus pueri, adverte mihi à matre testimonium in crastinum diem; aut testem adducite. *B.* Deo juvante, id curabo diligenter. Nunquid aliud vis, præceptor? *P.* Ut meis verbis matrem officiosè salutetur.

COLL. 10. *Albertus, Præceptor.*

PRæceptor, licetne nobis ire ad tonsorem? P. Quid eo?
 A. Ut capillum tondeamus. P. Libenter quotidie exiretis sexies; quin expectate in crastinum diem, ut eatis unâ cum cæteris. A. Atqui propter forum turba erit in constrictina. P. Quid tum? satis habebitis otii ad expectandum. Recipite vos ad studium. A. Ut libet; præceptor.

COLL. 11. *Bergius, Præceptor.*

PRæceptor, accersor à patre. P. Ubi is est? B. In diversorio. P. Quando venit? B. Advenit modo. P. Quis tibi tam cito nunciavit? B. Misit ad me famulum. P. Ubi est? B. Prætoribus me expectat. P. Cur illum non intromisisti? B. Noluit intrare. P. Quid ita? B. Quia (ut ait) festinatione urgetur. P. Voca illum, ut paucis conveniam; deinde abi: sed cura ut quamprimum huc adsis. B. Eo vocaturus.

COLL. 12. *Ludimagister, Ruscinaus.*

Ubi est *Martinus*? R. Ivit ad forum. L. Quid eo? R. Emptum, ut dixit, cingulum. L. Injussu meo exire non debuit, sed hoc nihil ad te. Quis dabit vobis merendam. R. Dixit se hórâ secundâ reversurum, ut det nobis. L. Quid si fallat? R. Id non est moris ejus. L. Nisi ad horam adtuerit, admone uxorem de vestra Merenda: habet enim clavem alteram cellæ penuariæ.

COLL. 13. *Præceptor, Scarrontus.*

DEmiror unde nunc venias? S. Domo redeo, præceptor. P. Cur iveras domum? S. Petiit merendam. P. Quamobrem non attuleras? S. Mater erat occupata. P. Quid tum? debuisti exire injussu meo? S. Non debui, fateor. P. Quid igitur meruisti? S. Plagas accipere; sed ignosce mihi, quæso, præceptor. P. Cur non petivisti eundi potestatem? S. Quia non audebam te interpellare. P. Quid agebam? S. Tenebas libellum quendam, & legebas aliquid. P. Fieri potest; sed vos tamen sæpe me interpellatis ob rem leviolem: nunc igitur para te ad vapulandum. S. Parce mihi, obsecro, præceptor. P. Sine, ut prius cogitem aliquantisper. Age, parco, tum quia ingenue confiteris, tum quod satis studiosus mihi videris. S. Gratias ago maximas; præceptor humanissime.

COLL.

COLL. 14. *Gulielmus, Ludimagister.*

PRæceptor, non restat mihi charta ad scribendum, visne dare codicem? L. Quem in usum? G. Partim ad colloquia, partim ad exemplaria. L. Retulisti in codicem tuum? G. Retuli. L. Ostende. G. Ecce tibi, præceptor. L. Quid istud? retulisti octodecim: vis ergo de majore? G. Si tibi placet. L. Pete a famulo; ac, ne dubite, ostende illi tuum codicem, ut idem in suum referat. G. Audio. L. Audi item: cave abutaris chartâ, ne tibi pater graviter succenseat. G. Faxit Deus, ut bene utar.

COLL. 15. *Grivetus, Ludimagister*

PRæceptor, licetne prodire? L. Quamobrem? G. Ut eam cultellos mensarios. L. Ubi sunt, quos habebas? G. Reliqui domi. L. Quid ita? G. Quia jam obtusi erant & inutiles. L. Habesne pecuniam ad emendos alios? G. Mater dedit mihi. L. Quis erit adjutor ad emendum? G. Gerardus. L. Ite sane, & cavete ne vobis imponatur. G. Cavebimus, deo juvante. L. Omnes quidem juvat, sed eos potissimum, qui ad ejus honorem omnia referunt.

COLL. 16. *Venerus, Ludimagister, Spatula*

PRæceptor, licetne pauca? L. Loquere. V. Nos duo proponebamus, si tibi ita videretur, ite, dum cæteri ludunt, foras ambulatum. L. Quò vultis exire? V. In proxima suburbana. L. Quid autem agetis ambulantes? S. Tractabimus colloquium aliquod. L. Sed de bonis & honestis rebus. S. Hæc temporis serenitas & tam pulchra terræ facies præbebunt nobis honestum aliquod argumentum. L. Nunquam deest Dei laudandi materia, duntaxat veris ejus cultoribus. V. Nunquam profectò; sed ut ad propositum revertamur, permittis nobis, præceptor, extra urbem prodire? L. Nisi mihi perspecta esset vestra perpetua fidelitas, & verus amor literarum, nunquam permetterem; præsertim cum pravi adolescentes me sæpe in hoc genere fefellerint. Vos igitur prodite, & mature ad cœnam revertimini.

COLL. 17. *Isaias, Ludimagister.*

PRæceptor, licetne prodire? L. Quo prodire cupis. I. Ad sartorem. L. Quid eò? I. Petatum femoralia. L. Jamne facta sunt? I. Sunt, opinor. L. Recte opinor dicis, quia res incerta est. I. Atqui promiserat mihi in hunc diem. L. Quid si tallat?

fallat? I. Nihil mirum fuerit. L. Nunc quoque vere loquutus es: nam rarò ad promissum tempus fidem prestant artifices. I. Viso tamen, præceptor, si mihi permittis. L. Nihil impedio. I. Nunquid vis præceptor? L. Imo ut properes, nè desis Prælectioni. I. Bene mones, abeo.

C O L L. 18. *Caius, Præceptor.*

Licetne prodire? P. Quo? C. Domum. P. Hem! tam sæpe ire domum? C. Mater iusserat, ut ego, & frater se adiremus hodie. P. Cujus rei gratia? C. Ut ancilla vestimenta nobis excuteret. P. Quid istud? suntne vobis pediculi? C. Et multi quidem. C. Pur uxorem meam non admonuistis? C. Non ausi sumus. P. Quasi verò illa sit usque adeò difficilis, ancillam habet eà potissimum gratiâ, ut vestram omnium curet munditiem: nec vos ignoratis illud; sed gaudetis matris invisendæ occasionem vobis dari. Vos igitur munete; cras ego curabo, ut vobis excutiantur vestes. C. Sed mater objurgabit. P. Egomet eam placabo; quiescite.

C O L L. 19. *Tornator, Ludimagister, Discipuli.*

Præceptor, licetne cras ire domum? L. Quid eò. T. Peti-
tum panem. L. Non tibi restat? T. Restat quidem, sed
parùm admòdum. L. Quid frater? estne tecum iturus? T.
Jassit pater. L. Quando convenisti illum? T. Die *Jovis*, cùm
venisset in hanc urbem. L. Ubi illum vidisti? T. Apud forum.
L. Nonne mentiris? T. Non mentior. T. Unde probabis? T.
Sunt ex condiscipulis, qui aderant. L. Qui tandem? T. Ad-
sunt *Blasius & Audax*. L. Estne verum, pueri? D. Omnino
verum. L. Qui scitis? D. Vidimus ejus patrem, audivimus
ipsa verba. L. Si ita est, permitto, ut eas domum cum fratre.
D. Vale, præceptor. L. Vos servet Dominus Deus. T. Idem
tibi precamur ex animo. L. Sed heus! quando huc aderitis?
T. Crastino die vespèri, Deo juvante. L. Cura, ut promissi
memineris. T. Curabo. L. Scilicet, ut soles. T. Imò meliùs,
spero. Nunquid vis? L. Ut verbis meis salutem dicas parenti-
bus. T. Faciam libenter; iterum vale, præceptor. L. Vos
quoque valete, & lento gradu ambulate, propter estum Solis.
T. Ita facere solemus.

C O L L. 20. *Magister, Villarianus.*

Quid sibi vult, quod abfueris hâc totâ hebdomadâ? V.
Opportuit me manere domi. M. Quamobrem? V. Ut
matri

matri adessem, quæ agrotabat. M. Quod illi officium præstabas? V. Sæpius ei legebam. M. Quid legebas? V. Aliquid ex sacris literis. M. Sanctum istud & laudabile ministerium. Utinam sic omnes studerent verbo Dei! Sed quid? nihil agebas præterea? V. Quoties opus erat, illi ministrabam cum ancilla. M. Hæccine vera sunt omnino? V. Habeo testimonium. M. Profer illud. V. Ecce! M. Quis scripsit? V. Famulus noster, matris nomine. M. Agnosco ejus manum, quia sæpe ab illo mihi attulisti. V. Licetne igitur redire in sedem meam? M. Quidni liceat, cum mihi satisfeceris? V. Gratias ago, præceptor.

C O L L. 21. *Læcetius, Hypodidascealus.*

PRæceptor, licetne mihi prodire? H. Quæ tibi est prodeundi causa? L. Est mihi eundem ad forum? H. Quid eo? L. Ut emam corium. H. In quem usum? L. Ad calceorum soleas. H. Quis te adjuvabit in emptione? L. Quidam opidanus, cui hoc mandavit pater meus. H. Debueras adivisse me cum cæteris, qui ad forum prodierunt. L. Occupatus eram. H. Quâ in re? L. In scribendis ad patrem literis. H. Quando eas dabis? L. Hodie, si quem in foro nostratium offendero. H. Abi; & memineris ad horam solitam adesse. L. Meminero.

C O L L. 22. *Arator, Ludimagister.*

PRæceptor, tuo permissu horâ primâ prodieram, nunc redeo. L. Curasti negotium tuum? A. Curavi, gratia Deo. L. Factum bene; quota est hora? A. Instat secunda. L. Voca mihi famulum; deinde ito ad merendam cum cæteris.

C O L L. 23. *Eusebius, Præceptor.*

PRæceptor, visne mihi mutuo dare aliquantulum pecuniæ? P. Quid opus est tibi pecunia? E. Ut *Sylvio* satisfaciam. P. Quantum debes illi? E. Assen cum semisse. P. Quo nomine? E. Quia scripsit mihi aliquot colloquia. P. Ostende. E. Vide, si placet. P. Adi hypodidascealum, dic ut det quantum petis. E. Gratias ago, præceptor. P. Non est quod agas; sed refer in codicem tuum. E. Quin jam retuli. P. Factum bene; ostende ipsi hypodidascaleo.

C O L L. 24. *Blasius, Ludimagister.*

Licetne mihi, præceptor, adire tutorem? L. Quæ te causa movet? B. Jusserat ille, ut se hodie convenirem, si lice-

ret per otium. L. Quando jufferat? B. Nudiūstertius. L. Ubi illum vidisti? B. In area, quæ est è regione templi. L. Ac vide nè mentiaris. B. A me absit mendacium. L. Si vis dabo testes ex condiscipulis, qui mecum aderant. L. Qui sunt illi? B. *Dansel & Corderius*: visne ut eos accersar? L. Mane, ego illos conveniam. Sed dic, quid aget tutor operà tuà? B. Ad aliquid scribendum. L. Quà igitur horà vis illum adire? B. Nunc si tibi placet. L. Quando huc redibis? Cùm primùm me dimiserit. L. Nunc abi, atque illi ex me dic salutem plurimam. B. Faciam libenter.

COLL. 25. *Scriba, Magister.*

Præceptor, pater te invitat ad prandium si tibi placet. M. Estne solus? S. Solus (opinor) præter domesticos. M. Excusa me illi, jam enim aliunde invitatus eram. Age tamen illi meis verbis gratias. S. Nunquid vis aliud? M. Nihil, nisi ut maturè ad scholam redeas. S. Mature, juvante Deo.

COLL. 26. *Gasper, Ludimagister.*

Licetne prodire, præceptor? L. Quo? G. Primùm ad sartorem, deinde ad tonsorem. L. Cur ad sartorem? G. Ut curem tibialia reficienda. L. Suntne lacerata? G. Adeo lacerata; ut vix induere possim. L. Cur ad tonsorem? G. Ut illi ostendam ulcus, quod mihi his diebus subortum est in femore. L. Detege, ut videam. G. Vide, quando ita placet. L. Est furunculus. G. Ita conjicebam. L. Cùm apperveris tonsoferi, roga illum ut emplastrum ulceri aptum adhibeat. G. Faciam, quod suades. L. Sed nunquis est, qui tecum prodire velit? G. Imo *Johannes Fluvianus*. L. Quod habet negotium? G. Tonsorem quoque vult adire. L. Ite igitur unà & redite similiter. G. Nunquid vis præterea? L. Ut maturetis redditum, ne merendà vestrà multemini.

COLL. 27. *Franciscus, Ludimagister.*

Præceptor, licetne nobis prodire? L. Estisne multi, qui prodire vultis? F. Ferme omnes. L. Quid hoc sibi vult? F. Est hodie mercatus; Inde sit, ut fere sibi quisque velit aliquid emere. L. Nunc ego sum occupator, quàm ut singulorum prodeundi causam possim cognoscere; adite igitur tabdoctorem, qui cognoscat; & si vacat, vos deducat ipse. G. Gratias agnus, præceptor humanissime.

COLL. 28. *Magister, Theophilus.*

Hodie igitur *Petrum* convenisti? T. Hodie. M. Ubi?
 T. In templo. M. Quotâ horâ? T. Octavâ matutinâ.
 M. Nunquid rogâsti quando sit rediturus in scholam? T. Rogavi. M. Quid ille? T. *Nescio*, inquit. M. Deuisti illum ad reditum exhortari. T. Id ego feci, & multis quidem verbis. M. Bene fecisti: sed quid ille respondit? T. Se adhuc à patre detineri ad fructus colligendos. M. Quid si ad ipsum patrem scribas de statu nostro scholastico? fortasse enim movebitur, ut filium citius remittat. T. Si tibi ita videtur, faciam; idque diligenter. M. Fac igitur primo quoque tempore; sed audi, scribe plenissimè, deinde literas tuas mihi ostende, priusquam des preferendas. T. Sedulò faciam, præceptor.

COLL. 29. *Ferrarius, Magister.*

Præceptor, licetne mihi exire? M. Quo tibi eundum est?
 F. Ad tonsorem. M. Non est tibi aliud negotium? F. A tonsore ire emptum ligulas; illinc me ad sutorem conferre. M. Cur ad sutorem? F. Ut uni ex calceis meis anectat corrigam. M. Ista omnia quando confeceris? F. Intra horæ spatium, ut spero. M. Erunt multi fortasse in tonstrina expectantes. F. Fieri potest; sed si videro diutius mihi morandum illic esse, expectabo in diem Sabbati. M. Estne alius qui prodire velit? F. *Pontanus* ait se velle chartam emere. M. Scisne illi opus esse? F. Scio. M. Ite igitur una; curate diligenter suum uterque negotium; ne sitis cessatores. F. Deo iuvante, cavebimus.

COLL. 30. *Carbonarius, Præceptor.*

Licetne exire? P. Quo? C. Ad sartorem. P. Quid eò?
 C. Ut mihi tunicam faciendam metiatur. P. Quæ tibi est materia? C. Niger panis. P. Ubi est? C. In arca mea. P. Sartor autem quistibi est? C. *Petrus Sylvius*. P. Estne peritus artifex? C. Sic audiui; & est notus patri meo, qui iussit, ut illum adirem. P. Ubi habitat? C. In vico *Zenodachio*. P. Non nimis longe est; cave discurras. C. Cavebo. P. Facile à me veniam impetrant, qui nunquam fallunt. C. Advertat Deus, ut unquam fallam.

COLL. 31. *Luterius, Præceptor.*

Præceptor, licetne pauca? P. Loquere quid velis. L. Cum interdum dicis alicui nostrum, *Ubi est follis?* vel *Cedò*
follē

follem
gener
scire
multa
simus
magis
cupio
mos?
P. Ea
bonita
hoc b
quæso
tamin
quod e
id con
femin
neralis
one ca
piscis,
nosces,
Latine
diligen
Non fu
nos istu
tum vi
Sed qui
Pater t
leat, ne
sed quic
tempor
cœnand
recipian
pellaver
eram.
poteram
P. Abi i

S Alvu
C. 6

follem; non apparet utrūm *follis* sit masculinī, an fœminini generis. P. Non apparet, fateor; quid tum? L. Unde igitur scire possumus? P. Cur me de hoc nunquam rogasti? L. Tam multa tam sæpe interrogamus, ut vereamur ne tibi molesti simus. P. Quasi vero istud unquam præ me feram; contra, eò magis amo vos, quò me rogatis, sapiùs. Quid enim magis cupio, quam ut aliquando vos videam & optimos & doctissimos? L. Habemus gratiam maximam, præceptor humanissime. P. Eam gratiam ego & vos Deo nostro debemus, qui solus sua bonitate utrisque bonam dedit voluntatem. L. Faxit ille, ut hoc beneficio rectè semper utemur in ipsius gloriam. Sed dic quæso, cujus generis est *follis*? P. Masculini. L. At ego potiùs fœminini dixissem. P. Quamobrem? L. Quia tale est *pellis*; quod est in *Rudimentis* pro exemplo positum. P. Non abs re id conjiciebas. Nam *is* finita, quale est *pellis*, magna ex parte fœminini sunt. L. Non igitur omnia? P. *Vix ulla est tam generalis regula, quæ exceptione careat.* *Follis* igitur sub exceptione cadit, quia masculinum est. Sic aliquot alia; ut *ignis*; *piscis*, *axis*, &c. L. Sed unde illa cognoscam? P. Facile cognosces, cùm perveneris ad *Grammaticæ* regulas. Sed interim *Latine* loquentes attentè observa, teque ad eorum imitationem diligenter accommoda. L. Ad istud longum est, præceptor. P. *Non sunt nisi longo tempore præclara ædificia.* L. *Experientia* nos istud docet. At pater meus vellet me annuo spatio doctum videre. P. Ego vero istud unius diei spatio videre vellem. Sed quid agas? oñibus in rebus expectandum tempus est. Pater tuus, quia non didicit literas, nescit quid doctrina valeat, neque quantis laboribus illa comparetur. L. Verum dicis; sed quid illi respondere possum, cùm apud me conqueritur de temporis longi spatio in discendis literis? P. Docebo te inter cœnandum, nunc ito lusum cum cæteris, ut me in musæum recipiam. L. Ignosce mihi, quæso præceptor, quod te interpellaverim. P. Nihil me interpellasti, non enim occupatus eram. Præterea, si te audire mihi molestum fuisset, nonne poteram te in aliud tempus rejicere? L. Tuo jure id poteras. P. Abi igitur.

C O L L. 32. *Castronovanus, Præceptor.*

SALVUS, sis Præceptor. P. Auspicatò advenis: quid nuncias?
C. Erat te pater meus, ut animi causà eamus una in hor-

tos suos suburbanos. P. Ad eam rem nos invitat serenitas, & nunc fumus feriati. Sed quid illic aspectu jucundum videbimus? C. Varias & pulchras arbores cum suis fructibus, item herbarum & florum miram varietatem. P. Nihil est illis rebus hoc tempore jucundius. C. Et est Dei erga nos beneficentia. P. Quam quidem assiduis laudibus prosequi debemus. C. Sed vereor ne patri in mora simus. P. Tantisper expecta dum togam muto, ut sim ad ambulandum expeditior. Jam paratus sum; nunc eamus. Sed estne domi pater? C. Præ foribus nos expectat. P. Bene res habet, vide ut eum decenter salutes. C. De hoc, te docente, sæpe admoniti fuimus.

C O L L. 33. *David, Ludimagister.*

Pater meus tibi salutem plurimam dicit. L. Aia' tu? quando rure rediit? D. Heri tantum. L. Ut valet? D. Optimè. L. Mater vero ubi est? D. Adhuc est in *Gallia*. L. Ubi in *Gallia*? D. *Aureliæ*. L. De illa quid auditis? D. Esse bona valetudine præditam, Dei beneficio. L. Dominus Deus conservat eam. D. Ità precor. L. Dic vicissim patri salutem plurimam verbis meis. D. Faciam sedulo.

C O L L. 34. *Bachodus, Ludimagister.*

Præceptor, licetne pauca? L. Dic liberè. B. Cur non dicimus *hic arbor*, sicut *hic labor*? Item cur genitivum *arboris* non proferimus penultimâ longâ, ut fere in cæteris nominibus terminationis ejusdem? L. Quia loquendi usus aliter probavit. Nec enim ubique locum habet analogia: sed ubi ea deficit, sequendus est eorum usus, qui rectè & purè loquuti sunt. Nam ipsa *Latinitas* usu & auctoritate magis quam ratione constat. B. Da igitur auctoritatem de nomine *arbor*. L. *Arboris excisæ truncus*, apud *Virgilium*. Nonne hie manifeste vides & genus & accentum? B. Video præceptor. Sed suntne alia eodum accentu? L. Imprimis *Græca* omnia, ut *Castor*, *Castoris*; sic *Hæstor*, *Nestor*, & similia. Item hæc duo neutrius generis, *aquor*, *æquoris*; *marmor*, *marmoris*. Sunt & adjectiva quædam; ut *memor*, *memoris*, & ex eo compositum *immemor*. Talia quoque sunt ex *decus* & *corpus* composita, ut *indecor*, *indecoris*, *tricorper*, *tricorporis*. Sed hæc apud Grammaticos annotata facile per te invenies. Nam ista ætas tua majorem indies requirit diligentiam. Huc accedit, quod hæc ipsa, quæ tuo labore & diligentia inveneres, firmiore tenebis memoriâ.

memoriâ. B. Ago tibi gratias, humanissime præceptor, quòd me tantâ humanitate non solum doces, sed etiam admones. L. Bene facis; sed interim volo memineris, soli Deo acceptum referre quicquid boni ex labore meo in te proficiscitur. Frustra enim docendo laboramus, nisi laboribus nostris divinus favor accesserit. Nosti istud Apostoli; *Neque qui plantat est aliquid, neque qui rigat; sed quid dat incrementum, Deus?* B. Essemus profecto ambo stupidiores, si ista ignoraremus, quæ nobis tam sæpe inculcas, tamque diligenter. L. Tanto diligentius vos oportet tum meminisse, tum recordari. B. Sed jam tempus est, ut ad quotidianum pensum te referas. Ego verò interea me abdo in musæolum.

C O L L. 35. *Præceptor, Olivarius.*

Dic *Latine. A Book. O. Liber. P. Liber, Cujus generis?* O. Masculini. P. Qui scis? O. Ex bene loquendi usu & consuetudine. P. Ostende usum. O. Nam quotidie loquentes, sic dicimus, *Hic liber cujus est?* Dicimus item sæpenumero, *Liber meus, liber tuus, bonus liber, & similia.* P. Bene respondisti; sed quis loquendi usum te docuit? O. Tu ipse, præceptor. P. Ergone tenes omnem usum linguæ *Latinae*? O. Si tenerem, non essem discipulus. P. Quid igitur? O. Magister fortasse. P. Abi, responso tuo contentus sum. O. Gaudeo sane. P. Age gratias Deo, qui tibi dedit ingenium & mentem bonam. O. Utinam semper agnoscam ejus in me beneficia! P. Utinam ille favore suo tua studia prosequatur! Quid hoc tibi vult, *Olivari*? O. Quid mihi bene precaris. P. Ergò tu quoque memento bene ex animo precari omnibus, præcipue verò condiscipulis tuis. O. Meminero, præceptor. P. Addendum fuerat, *Deo juvante.* O. Oblitus sum, fateor.

C O L L. 36. *Ludimagister, Daniel.*

Atende, *Daniel*, ut discas *Latina* bene *Anglicè* vertere. D. Attendo, præceptor. L. At diligenter. D. Imò diligentissime, & ex animo. L. Bene facis. D. Propone igitur mihi *Latina*, ut nobis interdum soles. L. *Quid opus est?* *What is needful?* L. *Gallinae.* D. *To a hen.* L. *Ut.* D. *That* L. *Illâ.* D. *She.* L. *Sit.* D. *May be.* L. *Bona.* D. *Good.* L. Recte vertisti. Nunc ad singulas partes hujus orationis responde nominatim. D. Respondebo quoad potero, dummodo mihi præteris. L. *Quid.* D. Est nomen. L. *Opus.* D. *Nomen.* L. *Est.* D. *Verbum.* L. *Gallinae.* D. *Nomen.* L. *Ut*

*D. Conjunctio, in hoc loco. L. Illa. D. Pronomen. L. Sit D. Verbum. L. Bona. D. Nomen. L. Age, dicamus iterum, ut singula paulo plenius intelligas. D. Quid nunc respondebo? L. Indica breviter singularum partium declinatum, ut vos docere soles. D. Præito igitur, ut cœpisti. L. Quid. D. Quid ejus, nomen substantivum anomalum. L. Opus. D. Hoc opus, operis, ut hoc onus, oneris. L. Faleris Daniel. D. Quid ita? L. Quia opus hîc est adjectivum. D. Eho, adjectivum! quomodo declinatur? L. Est indeclinabile. D. Me miserum! nunquam istud audieram. L. Addendum fuit, quod sciam, vel quod meminerim. D. Quamobrem? L. Quia fortasse audieras, sed memineras male. D. Fieri potest; sed perge (quæso) me docere. Quid *Anglicè* significat istud nomen? L. Non solet *Anglicè* verti, nisi junctum cum verbo *Sum, es*. D. Da exemplum. L. Quotidie in ore habes exempla. D. Nunc mihi non occurrunt. L. Nonne soles dicere, & audire ex condiscipulis, *Opus est mihi chariâ, atramento, pecuniâ, & similia?* D. Sæpe dico, fateor, & sæpe audio, sed parùm adverto. L. Nunc igitur adverte, & manda memoriæ. *Opus est mihi pecunia ad libros emendos, I have need of money to buy Books, vel sic, I want money; vel I have to do with.* D. Da item aliud exemplum, quæso. L. *Opus est mihi virgis, ut tua expellatur pigritia, Thou hast need of rods, that thy sloth may be driven away.* D. Fateor equidem, præceptor, sed Deus (ut spero) mei miserebitur. L. Omnium miseretur Deus, qui pie illum invocant. Sed de nomine *Opus* jam satis multa quod ad vos attinet: ad cætera redeo. Est. *D. Sum, es, esse;* verbum anomalum. L. *Gallina.* D. *Gallina* galina, ut mensa, mensæ. L. Ut. D. Non declinatur, quia est conjunctio; *Anglicè, That, to the end that, for that.* L. Illa. D. Ille, generis masculini; illa, fæminini; illud, neutrius. L. Declina in fæminino. D. Illa, illius, illi, &c. L. Sit. D. Jam dictum est. L. Bona. D. Bonus, generis masculini; bona, fæminini; bonum, neutrius; nomen adjectivum. L. Confer ad exemplum. D. *Iustus, iusta, justum, bonus, bona, bonum.* L. Nunc mutuo vos interrogate, ut plenius omnia tractetis.*

C O L L. 37. *Blunderius, Hypodidascalus.*

PRæceptor. H. Quid vis? B. Licetne mihi ire domum? H. Cur ante horam? B. Pater jussit ut nunc adirem. H. Quid eget operâ tuâ? B. Vult me in villam mittere. H. Quid eo? B. Petitum uvas, & eadem opera nunciatum aliquid vil-

lieo

liso nostro. H. Quid si fallis? B. Adferam testimonium, ut soleo. H. Quando redibis? B. Hora prima, ut spero. H. Quam cito? B. Villa nostra non longe hinc est. H. Ito sane.

COLL. 38. D. H.

PRæceptor, placetne audire excusationem meam! H. Quando abfuiſti? D. Hesternodie. H. Quotà horà? D. Prima. H. Quæ fuit causa? D. Accerſitus fui. H. A quo? D. A patre. H. Quis tibi nunciavit? D. Famulus noster. H. Cur me non adivit? D. Quia dicebat ille se urgeri festinatione. H. Suntne tibi testes? D. Adsunt, præceptor. H. Abi, sede in loco tuo, ego interim eos interrogabo.

COLL. 39. Hypodidasculus, Michael.

Cur non venisti citius? M. Expectabam fratrem. H. Ubi est? M. Restitit in foro. H. Cur eum non adduxisti? M. Volebat emere atramentum. H. Imo pyra, mala, aut aliquid è cæteris fructibus. M. Nescio, tamen illud dicebat. H. Cum sitis fratres, cur non habetis domi commune atramentum in ampulla? M. Frater nihil vult habere commune mecum. H. Vult igitur omnia sibi propria? M. Illud est. H. Admone me, cum venerit, ego illum docebo, quid sit fraternitas. M. Faciam, præceptor. H. Abi in locum tuum.

COLL. 40. D. O.

Licetne abesse hora secunda? O. Quid habes negotii? D. Pater eget opera mea? O. Qua in re? D. Ut sibi aliquid scribam. O. Sed interim non reddes quæ præscripta sunt vobis. D. Jam edidici. O. O factum bene! D. Placetne tibi audire me? O. Cras audiam, cum licebit per otium. D. Permittisne igitur ut absim, præceptor? O. Age, permitto; sed ita ut crastino die scriptum adferas testimonium. D. Ego semper tibi adfero, aut à patre scriptum, aut à nostro famulo, patris nomine. O. Recte facit pater. Sunt enim multi, qui me pascunt mendaciis. Nunc abi, & patri dic salutem verbis meis. D. Faciam, Præceptor.

COLL. 41. Magister, Caperonus.

Heus! Caperone. C. Hem! præceptor. M. Quid flet frater tuus? C. Egrotat. M. Qui scis? C. Satis apparet. M. Quo signo? C. Quia vomuit. M. Quid illi dolet? C. Caput & stomachus, ut dicit. M. Cur non recepit se domum? C. Non ausus est. M. Tu vero non audebas me admonere? Agè,

duc illum tu ipse domum usque, & matri narra diligenter, ut ille se habet. Propera; quid cessas? duc eum lento gradu. C. Ducam, præceptor.

C O L. L. 42. *Hypodidasclus, Tiliacus.*

HEUS! *Tiliace*, sequere me in cubiculum; est quod ego te seorsim monere velim. T. Adsum, præceptor. H. Nunquamne mature in scholam venies? T. Non possum venire citius. H. Semper istud dicis: quid impedit? T. Nemo est domi nostræ qui me expergefaceret. H. Nemo? T. Proxime nemo. H. Non habetis ancillam? T. Habemus quidem, sed non curat me excitare. H. Imo; tu (ut opinor) non curas surgere; nonne verum dico? quid taces? responde nunc tandem aliquid. T. Me miserum! quid agam! H. Nihil est quod vereare, fateri verum. T. Quid si confessus ero? H. Ego tibi ignoscam, crede mihi. T. Ah pudet. H. Ne pudeat verum fateri, quaeso, alioquin vapulabis. Pergin' tacere? Heus observator, vise ad matrem ejus & roga. T. Ne mittas, oro præceptor, dicam tibi rem omnem, nihil reticebo. H. Agè, esto animo bono. T. Sic est profectò, ut dixisti. H. Non satis istud est; volo audire sigillatim omnia. Narra mihi plane quemadmodum sese res habeat. T. Cùm venit ancilla me excitatum primum nihil respondeo, quasi serio dormiam; deinde, si magis urgeat, attollo agre caput, sedeo in lecto, thoracem injicio humeris, quasi statim surrecturus. H. Quam pulchrè narras! ita me Deum amet, nunc te magis amo quam unquam, perge. T. Quamprimum egressa est ancilla cubiculo, tum ego reclino caput in pulvinum, ac demitto pedes. H. Etiamne redormis? T. Ego verò redormio bene placideque. H. Quamdiu? T. Donec ancilla secundò veniat. H. Cùm redit, quid tibi dicit? T. Exclamat, vociferatur, insanit. H. Quibus utitur verbis? T. Hem! nebulo (inquit) quando eris in schola? ego dicam præceptori tuo, ut te bene verberet; tu nunquam vis surgere nisi bis aut ter excitatus fueris. H. Bona fide promittis facturum te posthac officium? T. Si unquam recidero, causam non dico, quin palam cadar virgis, idque acerbissimè. H. Belle quidem promittis! sed quomodo præstabis promissa? T. Adjuvante Domino Deo. H. Quà ratione flectes illum? T. Fide, & assiduis precibus. H. Alioqui nihil possis obtinere. T. Credo equidem. H. Non satis est credere, nisi cures efficere diligenter. T. Curabo pro viribus, ac dies noctesque

que i
mor
defin
ad id
mus
opera
to pr
ment
ero; s
citus;
quem
quod n
etiam
excit
Non e
esse, s
condi
præce
vigila
usurp
solum
divisi
bene c
pulis
qui st
T. O
Vehem
T. Q
rabo
accep
redire
tibi g

22

que id unum meditabor. H. Optimè loqueris, dum tamen memor esse pergas. T. Quomodo possem oblivisci? Nunquam desinunt istud monere concionatores; tu vero fere quotidie ad id nos hortaris, & bene facis, præceptor, quia omnes sumus valde negligentes, sed ego primus omnium. H. Da igitur operam, ut tu omnium primus mores istos mutes, ac memento præcipuè semper verax esse. T. Faxit Deus, ut nunquam mentiar. H. O quam felix esses! T. Satis in præsentia felix ero; si tantum me absolveris. H. Faciam quod tibi sum pollicitus; sed eà lege, ut promissi tui memineris, & re ipsâ præstes, quemadmodum nunc mihi recitasti. T. Quid igitur restat; quò minus abeam liber? H. Imò aliquid restat, mane & audi etiam nunc. T. Quamdiu voles, præceptor. H. Inter cætera, excutias oportet istam pigritiam, quæ te in lecto detinere solet. *Non enim decet studiosum adolescentem somniculosum & inertem esse, sed alacrem & experrectum, cujusmodi vides aliquos ex condiscipulis.* Non tenes memorià divinum Petri Apostoli præceptum? T. Quid illud est? H. *Sobrii (inquit) estote & vigilate.* T. O quotiès audieram! sed (proh dolor) nunquam usurpavi. H. Fac ut studiose usurpes in posterum, neque illud solum, sed etiam cætera bene vivendi præcepta, quæ toties audivisti. Quod equidem si diligenter feceris, tibi imprimis bene consultes, jactundus eris parentibus, & mihi, & condiscipulis tuis; denique (id quod est præcipuum) charus eris Deo, qui studia in gloriam sui nominis magis indies promovebit. T. O quantum fructum sentio ex ista admonitione tua! H. Vehementer sanè gaudeo, & tuà & condiscipulorum causà. T. Quid si narras tili meam pœnitentiam? H. Ego verò narrabo primo quoque tempore, ut exemplo tuo discant nihil esse acceptius Deo quam culpam agnoscere, & ad frugem bonam redire, Vale, fili, & adesto horà certà in auditorio. T. Ago tibi gratias ingentes, amantissime præceptor.

Colloquiorum Scholasticorum.

LIBER IV.

Paulo graviora continens, præsertim in Moribus & Christianâ Doctrinâ.

COLL. I. *Erysius, Samuel.*

Obscuro te, *Samuel*, da mini operam paulisper. S. Quid istud est? F. Nescio quid incidit mihi in oculum, quod me habet valde male. S. In utrum oculum incidit? F. In dextrum. S. Vis, inspiciam? F. Inspice, amabò te. S. Aperì quantum potes, ac tene immobilem. F. Non queo à noctu continere. S. Mane, egomet tenebo sinistrâ manu. F. Ecquid vides? S. Video aliquid minutum. F. Exime, quæso, si potes. S. Quin jam exemi. F. O Factum bene! quid est? S. Cerne tu ipse. F. Est mica pulveris. S. Et quidem usque adeò pusilla; ut vix cerni possit. F. Vide quantum doloris adferat oculis res tam exigua. S. Haud mirum quidem. Nullum enim è membris exterioribus oculo tenerius esse dicitur. Inde etiam fit, ut experiamur nihil esse nobis charius. F. Hoc Deus approbat, cum de sua in nobis charitate loquens apud *Zachariam*, (2. cap) sic ait, *Qui vos tangit, tangit pupillam oculi mei.* S. O immensam Dei bonitatem, qui nos tantopere charos habet? F. Nonne mihi rubet oculus? S. Aliquantulum: nempe quia friuisti. F. Credin' tu mihi adhuc dolere? S. Quidni credam, qui toties malem molestiam sum expertus? F. *Experientia est rerum magistra.* S. Ita vulgo dicitur. F. Quid pretii dabo isti medico pro labore? S. Quantum passi sumus. F. Brevis est conclusio, ergò, nihil. Sed tamen habeo tibi gratiam; atque utinam detur referendi locus! S. Quin potius avertat deus. F. Bene correxisti; dixeram imprudenter, at sine dolo. S. Sic accepi: sed interim joculari licet, præsertim ut in *Latina* lingua nos exerceamus. F. Faxit Dominus Deus, ut omnia studia nostra ad gloriam ipsius referantur. S. Faxit, precor.

COLL.

COLL. 2. *Alexander, Carolus.*

ECce! reddo tibi commodatum, & gratias ago maximas. C. Non est quod agas: sed tu satisne ususeras? A. Satis diu usum concessisti, quæ tua est humanitas. C. Quoties opus erit, quæso ne parcas rebus meis. A. Non parcam, quando ita jubes. C. Pergratum mihi feceris. A. Grammam habeo maximam; tu verò nostris utere, si quis usus fuerit. C. Non est quod moneas; satis mea sponte sum impudens. A. Imo verecundus nimis. C. Esto, aliquando tamen senties. A. Ita velim; bene vale. C. Te servet Dominus Deus.

COLL. 3. *Claudius, Quintinus.*

Cur diligenter audire debemus Evangelium? Q. Ut discamus Deum colere ex voluntate ejus. C. Nihil aliud respondes? Q. Quid responderem? nihil enim scio præterea. C. Nonne etiam ut sobrie & justè vivamus? Q. Declara mihi illa duo adverbia, quæso. C. *Sobrie*, id est, continenter: *justè*, id est, in justitia; nempe, ut suum cuique tribuamus. Ita fit, ut *sobrie* ad vitam cujusque privatam pertineat; *justè* autem ad charitatem, quam proximo debemus. Q. Sed audi, mi *Claudi*; nonne cultus Dei omnia illa complectitur? C. Probè sentis, *Quintine*: sed volui experiri, an responsionem tuam rectè intelligeres. Q. Bene fecisti: nam de sincero verbi divini intellectu nihil nimis dici potest; & de hac re quidem tecum pluribus verbis libenter agerem: sed nos hora ipsa admonet, ut discedamus.

COLL. 4. *Observator, Baptista.*

Frater tuus semper in concione aut garrit, aut inepte aliquem incitat; ex quo fit, ut sæpe notandus sit, deinde vapulet. B. Quid vis-faciam? O. Cur non sæpe mones? B. Nunquam desisto monere. O. Perge, precor. B. Nihil est quod mihi preceris: nunquam cessabo, donec (volente Deo) aliqua ex parte se correxerit. O. Sic usurpabis *Catonis* præceptum. *Quando mones aliquem*; nōsti cætera. B. Sed oro te, mi *Nicholae*, ut quoties eum notaveris, id mihi reaucies. O. Nunquam finis esset, adeò frequens est nomen ejus in meis commentariolis. B. Saltem fac me semel certiozem, cum primum commiserit, quo sit accusandus; tum ego dicam patri, cujus verba magis timeo quam verbera. O. Istud non est parvum bonæ indolis argumentum. B. Ità spero quidem. Facis igitur quod rogo? O. Ego verò, atque libens. COLL.

COLL. 5. *Castrensis, Richardus.*

Quid consilii tractabas modo cum Præceptore? R. Scire cupis, illum percontare. C. Cur me celas? R. Ut ne palam facias. C. Non ideo (crede mihi) te rogo; ut id proferam: quid enim proficerem? R. Quamobrem igitur tam cupidè rogas? C. Nimirum, ut mecum tacitus gaudeam, si quid boni audieris. R. Itane paratus advenis, ut à me extorqueas quod mihi uni, idque à præceptore, creditum est? C. Quod mihi dixeris, surdo & muto dictum puta. R. Egone tergum meum in fidem tuam committam? C. Id profectò potes; & quidem sine periculo. R. Nunquam dices sat commode, ut istud mihi persuadeas. C. Dabo fidem me taciturnum. R. Etiam si ter quaterve sanctissime juraveris, *Non prodam.* Proinde tu desine percontari. C. Hem! Ubi est illa nostra amicitia? R. Nescis illud dictum Sapientis. *Quod tacitum esse vis, memini dixeris?* C. Audivi aliquoties; sed quod amico dictum sit, nemini dictum videtur. *Est enim amicus quasi alter idem.* Eadem tibi dicet qui scire ex te vult, & item alius, qui ex illo, atque ita ad aures omnium pervenit. Itaque si me tibi posthac vis amicum esse, me missum facito. C. Non sum imperator, ut te missum faciam. R. Pergin' molestus esse? C. Abire malim, quam tibi molestiam exhibere.

COLL. 6. *D. N.*

Quando vis adire domum? N. Nescio ubi Deo visum fuerit, id enim pendet ex voluntate ejus, non meà. D. Quid si te accersat pater? N. Tunc intelligam Deum sic velle, ideoque parebo. D. Quid si alia fuerit Dei, alia patris tui voluntas? N. De hoc non est meum disputare, sed, ut confido; pater non temere me accerset. D. Ego quoque non aliter sentio; sed volui tantisper tecum fabulari. N. Gaudeo hunc nostrum sermonem non fuisse fabulosum. D. Utinam in scholis frequentiores essent sermones ejusmodi! N. Tum erunt, cum Deus ipse puerorum animos timore sui affecerit. D. Ergo precemur eum, ut id brevi contingat.

COLL. 7. *Antonius, Hieronimus.*

Quà pecunià emisti librum istum? H. Quà censeres, nisi meà? A. Miror unde habueris. H. Quid miraris? An tibi debeo redere rationem? A. Egone exigo? H. Videris exigere. A. Non exigo, inquam, sed sic solemus inter nos familiariter

Lib.
liariter
quid
quen
catu
tem
vene
rim:
quih
meq
cubic
ceter
natur
esse.
H. M
Deo
audic
una p
quid
Libro
cuffe
dit ec
H. Ist
spem
sem,
patri
quide
set, d
ire pr
mih

U
ergo
cæper
viver
se? p
adoles
V. Id
spolia
istac

liariter

liariter & libere fabulari; ut Latine semper condiscamus aliquid. H. Ea res, fateor, plurimum confert nobis ad Latine loquendi facultatem. Sed nemo est tam lenis, quin interdum subirascatur. A. Est ut dicis, sed est brevis puerorum ira. H. Quod autem de pecunia rogabas, eam à patre acceperam. A. Quando venerat? H. Adhinc octo dies. A. Miror quod eum non viderim: H. Non est quod mireris. A. Quid ita? H. Quia vix sesquihoram hinc moratus est. Cum enim de equo descenderet; neque paucis esset alloquutus, Ascendamus, inquit, in tuum cubiculum, ut tecum liberius colloquar. A. Sed, antequam narres cetera, velim scire quid sibi vellet adventus ejus tam inopinatus. H. Falso quodam rumore (ut fit) audierat me ægrotum esse. A. Quid ille, cum præter spem te valentem invenit? H. Mirifice affectus est gaudio. A. Quis dubitat? H. Præterea, Deo optimo maximo maximas egit gratias. A. Libenter hæc audio; perge, quæso. H. Tunc me de valitudine percontatur, una precamur; non sine gratiarum actione; tandem quærit ecquid mihi opus sit. Opus (inquam) pater. Qua (inquit) reeges? Libro (inquam) decem assium. Tum ille promittit è marsupio dedissem, tum mihi in manum dat: & vale dicto, statim concedit equum, atque abit. A. Cur tibi plus dedit quam petiveras? H. Istud inepte quæris. Scilicet, ita lætus erat, quia me, præter spem, bene sanum offenderat; quod si vel coronatum petivissem, tam facile dedisset mihi. A. O quantum debes illi summo patri, qui tibi adeo bonum patrem dederit! H. Ne cogitari quidem potest quantum debeam. Nam etiam si malum dedisset, deberem tamen non parum. Sed quid cessamus auditum ire prælectionem? A. Jam instat hora tertia. H. Parata sunt mihi omnia. A. Mihi quoque. H. Eamus ergo in auditorium.

C O L L. 8. Senerius, Villaticus.

Ubi nunc est frater tuus natu maximus? V. Ivit in militiam. S. Quid ais? in militiam? V. Sic res est. S. Sic ergo valedixit literis? V. Jam pridem literarum satietas eum coeperat. S. Quid ita? V. Nescio, nisi quia volebat liberius vivere. S. Quomodo permisit pater? V. Quid putas permisisse? patre absente, matre invitâ, profectus est. S. O miserum adolescentem! V. Imo vero miserrimum. S. Quid faciet? V. Id quod ceteri qui sequuntur illud vitæ genus: nempe, spoliabit, rapiet, ludet alcâ, potabit, scortabitur. S. Estne istæ militum vita? V. Omnino. S. Unde scis istud? V. Audivi

divi nuper ex patre, cum cœnaremus. S. Quorsum narrabas talia? V. Docebat nos nihil esse cœsius quam Deum timere, qui custodit parvulos, eosque in viam rectam paulatim inducit. S. Et præceptor ipse noster de his rebus sæpe nos admonet. V. Tanto magis debemus esse solliciti, ut parentes charos habeamus & præceptores, quorum operâ Deus ad nostram institutionem utitur. S. Utinam utrisque præstemus quod ipse nobis in sua lege præcepit! V. Ita faxit ille. S. Faxit, præcor.

COLL. 9. *Lucas, Orosius.*

Audio fratrem tuum jam rediisse ex *Germania*. O. Sic est. L. Solusne rediit? O. Non omnino. L. Quis igitur cum illo? O. Quidam civis hujus oppidi, qui fere biennium illic habitaverat. L. Cur iverat frater? O. Missus illuc fuerat a patre, ut *Germanicè* disceret loqui. L. Quam igitur ob rem non fuit illuc diutius? O. Jam non poterat ferre matris desiderium. L. O tenellum adolescentem! quotum agit annum? O. Septimum decimum, si recte mater meminit, ex qua id audiui sæpe. L. Age, quo vultu a patre acceptus est ejus adventus. O. Rogas? pater non sustinebat aspicere; quinetiam nec salutatione dignatus, nec alloquio, jussit eum abire e conspectu. L. Quid præterea? O. Nisi mater cum lachrimis intercessisset, jubebat aparatorem accersi, qui miserum in carcerem conjiceret. L. Atqui non poterat injussu magistratus. O. Nescio; tamen conabatur. L. Quid postea factum est? Cubuitne domi vestra? O. Minime vero. L. Ubi igitur? O. Sororis mœx virum nostin? L. Tanquam digito. O. Ed missus est à matre, dum patris ira deservesceret. L. Quid tandem accidit? O. Egit mater cum propinquis & amicis nostris, ut iratum patrem mitigarent. L. Sic igitur frater tuus cum patre in gratiam rediit? O. Id non fuit magni negotii. Jam enim patrem cœperat pœnitere, quodd sic excanduisse, quodque tam graviter accepisset filium. L. Nempe dies ejus iram lenierat. O. Eâ tamen lege recipit illum, ut promitterat se in *Germaniam* rediturum itarim à vindictâ. L. Vide quam ineptus sit iste in matres nostras affectus. O. Atqui ipsæ matres sunt in causa: cur enim adeo tenerè nos adamant? L. Naturam cogere difficile est. O. In hanc sententiam teneſne verſum ex *Horatio*? L. *Naturam expellas furcâ licet, usque recurret.* O. Sed, quid hoc? dum fabulamur à lusu cessatum est. L. Nihilindè nobis accidit mali: ad disputationes conveniamus jam.

COLL.

COLL. 10. Conradus, Linus.

Ubi fuisti hodie post prandium? L. In horto præceptoris.
 C. Quid illuc iveras? L. Ille me miserat petitum olera.
 C. Quæ tandem olera collegisti? L. Vix enumerare possum
 omnia. C. Saltem quæ occurrunt memoriæ. L. Sed cur istud
 quæris? C. Ut interim recordemur aliqua rerum nomina,
 quæ parvuli didicimus. L. Pulchra est exercitatio; præsertim
 cum aliquid nobis suppetat otii. Audi igitur; collegi alia,
 serpyllum, porros, cepas, nasturtium, cuminum, fœniculum,
 thymum, amaracum, hyssopum, apium, salviam, saturciam.
 C. Herbæ sunt olentes, quas adhuc numerasti. L. Sic institue-
 ram memoriæ gratiâ. C. Perge porro. L. Pauca quædam re-
 stant, ut beta, cichorium, lactuca, oxalis, eruca, brassica, por-
 tulaca; plures non occurrunt. C. Quî potuisti tot meminisse?
 L. Præceptor mihi dederat scriptum catalogum. C. Et nove-
 ras omnes? L. Nôram aloquin eum interrogassem. C. Atqui
 ego non novi omnes, quamvis nomina didicerim. L. Ego tibi
 plures etiam demonstrabo, cum licebit nobis in hortum ire.
 C. Multumne attulisti? L. Plenum calathum. C. Sed de sin-
 gulis quantum? L. Nimis es curiosus: quid vis? De singulis
 attuli quantum opus fuit. C. Tametsi curiosus tibi videor;
 tamen hoc mihi velim respondeas: Scin' tu in quem usum
 præceptor tot olerum genera curaret apparanda? L. Partim
 ut jus bene condiretur, partim ut minuta ex oleribus fieret.
 C. Quàm bene consulebat nobis? L. Optime; sed tamen ea
 non erat causa præcipua. C. Quænam igitur? L. Legistine
 unquam *Moretum Virgilii*? Carmen quidem legi: sed more-
 tum nunquam edi, nec vidi, quod sciam. L. At videbis, spero:
 nam præceptor uxorem docuit conficere, & illa confecit ex
 ejus præscripto. C. An apponetur nobis aliquid in cœnam
 boni? L. Saltem jus carniû pingue, bene conditum, carnes
 optimæ, & minuta ex oleribus. C. Unde scis ista? L. Omnia
 vidi in culina cum jussus essem adjuvare, præcipue in meis
 oleribus repurgandis. C. Quid moretum? non saltem gustabi-
 mus? L. Imò dabitur nobis: nam confectum est, quod satis
 sit omnibus. C. Ista mihi sapiunt magis, præsertim æstate;
 quam carnes ipsæ, aut pisciculi. L. Optarem profectò servari
 carnes in hyemem, ut totâ æstate olera & fructus esitarem.
 C. Atqui (ut accepi) ista minùs alunt. L. Id ego audiavi ali-
 quoties; sed quid opus est tanto studiosis alimento? C. Non

tanto fateor; si tamen parentes nos viderent palidos & macilentos, statim ejus rei culpam assignarent præceptori: nonne sic est? L. Non est dubium; sed quid agas? ferè parentes (præcipue matres) nobis indulgent nimium. C. Vera quidem dicis; sed tu interim matris indulgentiâ libenter frueris. L. Quasi vero tu minùs. C. Nè mentiar, quod tibi ascribo, in me quoque frequenter experior. L. Non possumus parentum erga nos affectum, nisi nostris vitiis, immutare; tantùm cavemus eorum abuti benevolentia: sed imprimis laudamus illum Patrem nostrum benignissimum, qui nobis tales progenitores dedit. C. Ista libens audio; sed nos hora vocat. L. Agè, finem imponamus.

C O L L. II. *Morileus, Dotheus.*

UNde redis? D. E foro. M. Quid emisti? D. Carnem. M. Qualem? D. Vitulinam. M. Ostende, quæso; ferè nova res est hoc tempore. D. Vide. M. Bona videtur mihi. D. Non falleris, opinor. M. Quot sunt libræ? D. Nolunt lanii appendere vitulinam. M. Cur non? D. Propter novitatem. M. Vide astutiam: scilicet quisque vendit quam potest carissimè. D. Rem acu tetigisti. M. Quantum putas pendere? D. Duas libras & paulo ampliùs. M. Quanti emisti? D. Agè, divina. M. Non sum divinus. D. Atqui multi divinant, qui tamen divini non sunt. M. Fieri potest; sed ex quibusdam conjecturis: alioqui divinatio vetita est in divinis literis. D. Divina igitur ex conjectura. M. Emisti totum duobus assibus. D. Paulo minoris. M. Quanti ergo? D. Tenta iterum. M. Viginti denariolis. D. Nolo te diutiùs torquere de nihilo. M. Dic igitur sodes. D. Hoc totum constitit mihi sex quadrantibus. M. Profectò fortuna tibi pulchrè favit. D. Quam mihi fortunam narras? M. Hic mos est loquendi. D. Mos (ut dicitur) tyrannus est pessimus. Atqui utinam bonos mores tam studiose coleremus, quam obstinatè retinemus malos! M. Tunc meliùs se haberent omnia. D. Nos igitur fortunam istam *Ethniciis* & impiis relinquamus. *Fortuna nihil est: solus est Deus, qui favet nobis, solus est adjutor & protector noster.* M. Istud quidem certò scio, fideliter credo, & verè confiteor: sed quid agas? *Sæpe labitur lingua, nihil mali cogitante animo.* D. Oportebat te illud meminisse, *Ne lingua præcurrat mentem.* M. Istud quidem didicimus è septem *Sapientum* dictis; sed non semper occurrunt ejusmodi pulchra dicta; licet ea mandaverimus memoriæ.

memoriæ. D. Tantò igitur magis illa est exercenda, ut nobis cum opus est, suppetat. M. Isto tuo admonitu, discam esse aliàs prudentior. D. Sed audio signum dari; desinamus.

COLL. 12. *Herus, Famulus.*

Fuistine hodie in foro? F. Fui. H. Quando? F. Post concionem sacram. H. Quid emisti nobis? F. Fere nihil. H. Quid autem? F. Butyrum. H. Quanti? F. Quadrantè. H. Tantillum? F. Non ausus sum amplius emere. H. Quid timebas? F. Ne bonum esset. H. Satis prudenter factum. F. Cur istud dicis, here? H. Quia malim te esse hac in re timidior, quàm audacior. Sed nunquid emisti præterea? F. Nihil. H. Eho! nihilne? F. Nihil prorsus. H. Vah, quam parce nobis obsonatus es! F. Quid aliud emere potuissem? H. Quasi nescias quibus cibis oblectari soleam. F. Scio te amare caseum molliusculum, & pyra, & alios fructus recentes. H. Rectè dicis; cur ergo non emebas? F. Caseus ipse carior erat pro nostra pecuniola. H. Quid fructus? F. Alii erant non satis maturi, de aliis ego dubitabam essentne boni. H. Miser, non poteras gustare? F. Atqui istæ mulieres nihil gustare permittunt, nisi te empturum affirmes. H. Nihil mirum; multi enim gustarent animi tantum gratia. Tu igitur esto aliàs prudentior. F. Quomodo? H. Si videris pulchrum aliquem fructum; eme aliquantulum denariolo, ut facias periculum. F. Quid tum præterea? H. Si tibi sapuerit, tum emito amplius; sin minus, relinquito, & aliò te conferto. F. Bona est ista cautio. H. Memineris igitur, ut ipse postea utaris. F. Ego, ut spero, meminerò diligenter. Nunquid vis præterea? H. Ut cures quæ tuæ sunt officii, deinde literis incumbas.

COLL. 13. *Caroletus, Quintinus.*

Adfuisti matutinæ præcationi? Q. Adfui: tu vero ubi eras? C. Iveram ad patrem in cauponam. Q. Quid eo? C. Heri vesperi iusserat, ut se convenirem bene mane. Q. Qui ausus es tam mane prodire, idque inconsulto præceptore? C. Jam heri veniam impetraram, antequam iretur cubitum. Sed dic mihi quid ille à præcatione palam admonuit? Q. *Audivi* (inquit) *esse inter vos, qui sæpenumero Anglicè fabulentur, & nemo interea vestrum mihi quicquam indicat? quod est argumentum consensionis omnium in eodem peccato. Hæc fuit accusationis summa; deinde in eam sententiam multa dixit, quæ* meminisse

meminisse non potui. C. Sed quæ tandem fuit conclusio? Q. *Quamobrem* (inquit) *admonco vos, ut alius alium ad Latine loquendum cohortemini diligenter, & eorum nomina, qui parere noluerint, ad me quamprimum deferatis, ut huic malo remedium adhibeam.* C. Nullum igitur verbum licebit efferre *Anglicum.* Q. Quantum ex verbis ejus colligere potui, non ita rem intelligit. Non enim (ut scis) usque adeò est severus exactor, ut statim puniat, si cui verbum aliquod inter colloquendum exciderit. C. Aliquoties (ut memini) palam dixit, edictum suum ad eos demum pertinere, qui cum *Latine* sciant, tamen semper latibula quærent, ut *Anglice* fabulentur, idque de rebus ineptissimis. Q. Ea est quorundam pertinacia, ut malint sapissime vapulare repugnando præceptis honestissimis, quam laudari atque etiam diligi obsequendo. C. Meministin' audire ex ipso præceptore. *Nitimur in veritatem?* Q. Memini, atque adeò est verissimum: tamen qui doctrinam *Christi* libenter amplectuntur, non studio peccant neque malitiâ. C. Istud præstat verus ille timor Domini. Q. Tales igitur, quoad licet per naturæ infirmitatem; sedulò cavere nituntur, nè quod scientes faciant, dicant, aut cogitent, quo Deus vel minimum offendatur. C. Ergò studeamus & nos id ipsum cavere: studeamus rectè vivere, & Dei nostri parere voluntati; non modò ne vapulemus; sed magis ut illi optimo Patri nostro placeamus. Q. Ita fiet, ut verè simus non *tenebrarum*, sed *lucis filii.* C. Sed de his aliis pluribus: ad disputationes nos recipiamus. Q. Ecce! vocat signum.

C O L L. 14. *Albertus, Tirotus.*

Nunc demum redis à foro. T. Quid demum? Tanta est ad lanienam turba, ut vix accedere potuerim. A. Quas attulisti nobis carnes in diem crastinum? T. Bubulam & vervecinam. A. Estne in foro carniū magna copia? Tanta profecto, ut mirer adeo caras esse. A. Nihil mirum. Ut multa sunt carnes; ita multi qui carnes edunt quotidie. Sed quæ potissimum vidisti carnis genera? T. Vidi bubulam, vitulinam, ovillam, vervecinam, suillam, hædinam, agniam. A. Nihilne amplius? T. Quid velles præterea? A. Nihil erat ferinæ? T. Non queo referre simul omnia, imò etiam ferinam vidi. A. Qualem? T. Cervinam & aprugnam. A. O quam prugna est aprugna! A. O quam ineptus es! T. Quid ita? A. Quia faleris in rerum nominibus. Nam quod in sue domestico dicuntur

citur *arvina*, id in sue *fero* (id est, apro) *callum* vocatur, & est in eo genere durissimum. T. Istud quidem audisse non memini. A. Nunc audisti, manda (si vis) memoria. T. Tu vero? doctor, unde illud dedicisti? A. Domi nostræ ferina caro res est frequentissima. T. Unde vobis tanta est copia? A. Pater habet ruri ferarum multarum vivarium, ex quo interdum solidi apri in urbem afferuntur. T. Quale est vivarium istud? A. Locus est ferè quadrangulari formâ, amplissimus, muris altissimis septus undique, confitus multis & proceris arboribus; inter quas sunt dumeta maximè densa. T. Quales sunt illæ arbores? utrùm urbanæ an sylvestres? A. Sylvestres fere omnes: sed in his potissimum quercus & fagi, quarum glande pascuntur cervi, apri, damæ. T. O quantas meritò gratias Deo debetis, qui vobis largitus est tantam rerum omnium abundantiam! A. Non sumus immemores beneficiorum ejus. Pater enim plurima bona in pauperes erogat; quod tamen tibi uni dictum esse velim. T. Cur ita? A. Quia talia non vult prædicari. T. Tanto magis laudandus, quod *Christi* præceptum verè sequitur, cujus verba apud *Matthæum* scripta sunt. *Cum facis* (inquit) *eleemosynam* & quæ sequuntur. A. Quoto capite? T. Sexto, nisi me fallit memoria. A. Sed hæc hæcenus. Satis enim sumus colloquuti, & jam ad disputandum convenitur. T. Eamus igitur. A. Sequere me, aut (si mayis) præcede. T. Ego neutrum faciam, sed unâ ibimus.

C O L L. 15. *Grimandus, Maverotus.*

Tantum igitur hodie è villa revertisti? M. Hodie tantum, idque paulò ante prandium. G. Atqui dixeras te futurum illuc modo biduum. M. Ita sperabam fore, & sic pater promittebat. G. Quid igitur obstitit, quò minùs redieris citiùs? M. Mater me detinuit, tametsi etiam cum lachrymis eam obsecrarem ut me missum faceret. G. Sed cur te tam diu remorata est? M. Ut se comitarer in redditu. G. Quid vero agebas interea? M. Colligebam fructus cum rusticis nostris. G. Quos fructus? M. Quasi non sunt tibi noti fructus autumnales & ferotini, pyra, mala, juglandes, castaneæ. G. O jucunda exercitatio! M. Non est jucunda solum, sed etiam frugifera. G. Sed hoc malum, quod interim quinq; aut sex prælectionum fructus tibi periit. M. Non omnino periit, spero: curabo pro viribus, ut aliqua ex parte recuperem. G. Quid facies? M. Describam quam potero diligentissimè. G. Quid

tum postea ? M. Ediscam ipsam auctoris orationem. G. Sed sententiam non satis intelliges. M. Ipsa me juvabit præceptoris interpretatio, ut sensum magna ex parte assequar. G. Nec tamen id satis erit. M. Tu (si placet) aderis mihi per otium, ut conferamus unà. G. Libenter equidem faciam. Sed ne istud quidem sufficiet. M. Non habeo quod possim amplius. G. Quanto præstitisset vivam audire magistri vocem ! M. Multo sanè præstititerat ; sed quando id mihi non contigit, nec meà culpà factum est, nihil habeo quod me accusem in hac parte. G. Recte dicis ; fac igitur habeas animum bonum. Nam quod ego tecum pluribus verbis de hac re disputavi, non ideò feci, ut vellem te adducere in desperationem ; sed totum illud profectum est ex meo in te amore singulari. M. Haud mihi dubium istud est ; quò fit, ut majorem tibi habeam gratiam. G. Sed ecce ! vocat nos ad cœnam tintinnabulum. M. Nuncius opportunus.

COLL. 16. *Johannes, Rubutus.*

Salve, Rubute. R. O *Johannes*, auspiciatò advenis ; valesne bene ? J. Optimè, gratia Deo : tu vero ut vales ? R. Rectè sane Dei beneficio : sed quando rediisti domo ? J. Nudiustertius. R. Bene habet, opportune venisti. J. Nempe sciebam instare vacationis terminum. R. Placetne ut otiosè aliquamdiu confabulemur ? J. Maximè dummodo semoti simus ab hac turba clamorosa ludentium. R. Bene mones, recedamus in auditorium illud quod est apertum. J. Quam aptè hic sedemus ? Agè, loquamur libere. R. Suntne perfectæ vestræ vindemiæ ? J. Omnino. R. Quantum temporis posuistis in toto opere ? J. Dies circiter quindecim. R. Tu igitur semper interfuisti ? J. Nullum intermisi diem. R. Quid agebas ? J. Uvas sæpius colligebam. R. Cum verbo *Colligebam* debuisti aliquid addere. J. Quidnam, quæso ? R. *Et edebam*. J. Quid opus fuit ? De hoc nemo dubitare potest. Quis enim fructus bonos & maturos legit, quin edat ex optimis ? R. Profecto rectè loqueris : euge ! responsum laudo. J. Jamne putabas os occlusisse mihi ? R. Istud ne cogitavi quidem. J. Quid igitur ? R. Non expectabam tam promptum, tamque prudens responsum. J. Nihil est quod mireris : Nam, ut est in proverbio, *Sæpe etiam est olitor verba opportuna loquutus*. R. Cui debes hoc proverbium ? J. Magistro *Juliano* : Is enim dictat nobis interdum proverbia ejusmodi, & pulchras sententias ex bonis auctoribus

auſtoribus. R. Optimè vobis conſulit ; ſed quibus horis ſolet id facere ? J. Nonnunquam à cœna, ſæpius autem cum in auditorio nihil habemus reddere. R. Utinam ſic omnes facerent, dummodo non eſſent impedimento quotidianis ſcholæ exercitationibus. J. Bene ſubjunxiſti iſtam exceptionem per adverbium *Dummodo*. Sunt enim quidam pædagoꝑi, qui ſuis diſtatis & privatis leſtionibus ſic onerant pueros ſuos, ut non poſſunt in ſchola ſatisfacere. R. Inde fit, ut ipſi præceptores interdum conquerantur de talibus pædagoꝑis. Sed quid agimus ? redeamus ad ſermonem inſtitutum. J. Placet. R. Fuistiſne ſemper occupatus in uvīs colligendis ? J. Opus illud in paucis diebus abſolvitur, propterea quod ita, magnus operariorum numerus ad id locari ſolet. R. Quid deinde fit ? J. Calcantur uvæ, vinum hauritur è cœpis majoribus, eadẽ operâ diffunditur in dolia : deinde uvæ ipſæ nondum expreſſæ ſubjiciuntur prælo in torculari ; poſtremò exportantur & abjiciuntur vinacea. R. Atqui non curabas iſta. J. Imo curabam, aliqua ex parte : nam agendis omnibus interarem, maximè ut ſollicitarem operarios. R. Eras ergo illic tanquam præfectus, & quaſi magiſter operum. J. Imò etiam revera magiſter operum & præfectus : pater enim me præfecerat. R. Quam gaudebas iſto magiſterio ! Quam pulchrum erat videre te cum tua gravitate aliis imperantem, alios adhortantem, alios denique arguentem ! J. Profeſſò ſi vidiffes me, dixiffes alium eſſe quam in ſchola diſcipulum. R. Ut video, non eras otioſus. J. Imò, ut bonus pater-familias, adhibebam ſæpenu- merò manus operi, ut ipſos operarios meo exemplo inſtigarem. R. Non abs re (ut apparet) pater te huic muneri præfecerat. J. Nempe aliis in rebus expertus erat meam diligentiam. R. Abſit tamen verbo jaſtantia. J. Ego ſic intelligo ; ſed libere ſic loquor, quia cum familiari meo, R. Sed pergamus, Quanta eſt vobis vini copia ? J. Mediocris, qualis fere hoc anno ubique eſſe dicitur, tametiſi vinum rubellum habemus affatim, album non item. Verum quicquid eſt, contenti ſumus, & de manu Domini cum gratiarum actione recipimus. R. Quot impleviſtis dolia ? J. Plus minus quadraginta : ſed ſunt alia aliis majora. R. Papæ ! Non tibi videtur magnus proventus ? J. Satis quidem ; ſed non pro ratione anni ſuperioris. R. Quid refert ? quantò minor eſt quantitas, tantò etiam pluris vendetur. J. Sic fere ſolet evenire. Sed nonne tibi videor ſatis

narrare de vindemiis? Quid præterea desideras? R. Quoniam sic abundamus otio, volo etiam aliquid ex te audire de fructibus arborum. Est enim quasi altera vindemia. Nonne habetis multos? J. Plenistabulatis, quæ est Dei benignitas. R. Quando collecti sunt? J. Quo tempore vinum faciebamus familia colligebat. R. Quæ sunt vobis ejusmodi fructuum genera? J. Mala, pyra, castaneæ, juglandes: sed malorum & pyrorum multa est varietas. R. Quid cotonea? Non etiam habetis? J. Imò habemus, sed ea sub malorum genere continentur, unde & alio nomine appellantur mala cydonia. R. Quid autem attulisti huc rediens? J. Nihil nisi quasillum uvarum selectarum; sed singulis posthac hebdomadibus mihi afferentur plenis faccis mala, pyra, castaneæ. R. Interia da mihi, quæso, aliquot ex uvis tuis. J. Eamus in cubiculum meum, illic dabo tibi. R. Equidem paratus sum, eamus. J. Illic etiam agemus de repetendo ultimo in diem *Luna* colloquio: nam, ut opinor, id præceptor imprimis exigit.

COLL. 17. *Eustachius, Boscomellus.*

AUdivi patrem tuum venisse hodie in Gymnasium. B. Verum audivisti. E. Quà venerat gratià? B. Ut pro meis alimentis præceptori numeraret pecuniam, simul ut me illi commendaret. E. Nunquamne te commendavit? B. Ino sæpissimè. E. Quid sibi vult ista commendatione tam frequenti? B. Amore vero me prosequitur. E. Quid tum? B. Ideo cupit me diligenter erudiri. E. Quid si commendet, ut sæpius vapules? B. Ea est fortasse causa; sed quid inde? non propterea me diliget minùs? E. Unde istud colligis? B. Quia *pauca tam necessaria est correctio quam alimentum*. E. Verum quidem dicis, sed pauci ita judicant. Nemo enim est quin panem quàm virgam malit. B. Illud est naturale omnibus; quis negat? sed tamen *patienter ferenda est pœna, præsertim justa*. E. Hæc habetur in libello morali sententia; *Quod merito pateris, patienter ferre memento*. Sed, quid si pœna sit injusta? B. Ea quoque patienda est nihilominus. E. Cujus causa? B. Propter *Jesum Christum*, qui mortem injustissimam, eamque acerbissimam tulit pro peccatis nostris. E. Utinam id nobis in mentem veniret quoties aliquid patimur! B. Præceptor id nos sæpe monet, quoties occurrit occasio: sed *surdus narratur fabula*, ut est in proverbio. E. Ergo demus operam, ut simus posthac diligentiores. B. Ita facit Deus.

COLL.

COLL. 18. *Grandinus, Thomas.*

CUr non interfuisti hodiernæ concioni? T. Occupatus eram in scribendis literis. G. Non poteras differre negotium? T. Urgebat tabellarii festinatio. G. Atqui præceptor docet nos, omnia postponenda esse Dei negotiis. T. Docet quidem, neque id mihi dubium est? sed nunquam sumus adeò perfecti, quin sæpe Deum terrenis istis postponamus. G. Istud malum est. T. Pessimum verò; semper homines sumus, nisi Deus nos spiritu suo immutaverit. Sed dic, quæso, fuitne frequens auditorium? G. Non admodum pro more solito. T. Unde fit istud? G. Ignoras populum nunc esse occupatum in vindemiis? T. Non ignoro; sed non possunt homines divinis rebus unicam horam impendere! G. De hoc non est meum tibi reddere rationem; hoc tantum dico, *Turpe est doctori, cum culpa redarguit ipsum.* T. Papæ! quantum colaphum impegisti mihi! Vale: verbum non amplius addam. G. Esto igitur aliàs prudentior.

COLL. 19. *Molinaus, Cerarius.*

TU igitur cras (ut audio) discessurus es. C. Cras, si Dominus permiserit. M. Eho! cur tam citò? C. Urget me pater. M. Imo tu urges patrem. C. Itane tibi videtur? Quomodo patrem urgere possum? M. Assiduâ missione literarum. C. Tantum semel scripsi instare vacationem scholasticam. M. Quando misisti literas? C. Hebdomade superiori. M. Quo die? C. *Veneris.* M. Quid facies domi? C. Instat vendemia interim colligendi sunt fructus arborum. M. Poteras expectare dimissionis diem. C. Nescio quando sit futurus. M. Spero fore ad finem proximæ hebdomadis. C. Sed istud non est in nostro situm arbitrio. M. Ne in præceptoris quidem. C. Cujus igitur? M. Solius Dei, qui hominum consilio suo nutu gubernat. C. Atqui *Satanus* videtur interdum gubernare. M. Quantum Deus ipsi permittit. Sed ista sapientioribus relinquamus. C. Tutius est: monet enim Proverbium. *Ne sutor ultra crepidam.* M. Sæpe istud ex præceptore audivimus. C. Idem quoque non semel docuit nos illum *Pauli* sententiam, *Noli altum sapere, sed time.* M. Illud etiam frequenter habet in ore, *Altiora te, nè quæsis.* C. Sed audin' tu ad cœnam signum dari? M. Adhuc pulsat aures meas tintinnabulum.

Ium. C. Eamus in aulam, nè desimus precationi. M. Cras ante discessum te salutabo.

COLL. 20. *Petrinus, Croteranus.*

Quo ludi genere hodie te exercuisti? C. Juglandium! H. Ecquid lucri fecisti? C. Imò perdidisti. P. Fortuna igitur tibi adversa fuit. C. Nescio quæ fortuna; tantum scio, meà culpâ accidisse; sed ita volente Deo. P. Cur Deos id voluit? C. Ut hinc discam ferre graviora cum acciderint. P. Quasi vero Deus lusiones puerorum curet. C. Curat profecto, quin etiam *nihil sit in rerum natura sine Divinâ providentiâ*. P. Siccine philosopharis? Quisnam te ista docuit? C. Non tute audivisti toties ex concionatore nostro? P. Fieri potest ut audierim; sed quid agas? fluxa est mihi memoria. C. Nimirum, quia illam non exerces. P. Quomodo exercenda est? C. Primum diligenti attentione, hoc est, diligenter advertendo ea quæ audivimus, aut legimus; deinde eadem sæpe repetendo; denique docendo alios ea quæ didicimus. P. Ista nobis sæpius inculcantur à præceptore; sed (me miserum!) quam supina est hæc mea negligentia? C. Sic sumus omnes, nisi spiritus ille Dei nos excitet. P. Quid igitur faciam? C. Expergiscere; mi *Petrine*, toto animo, totisque viribus ad Deum aspira, illum assidue & pro affectu precare, vigilans esto, pravos fugito, versare cum bonis, tum moribus facillimis effice, ut eos tibi familiares reddas. P. Quid tandem consequar? C. Rogas? Si te istis moribus assuefeceris, Dominus Deus suâ clementiâ tui miserebitur, brevique animum tuum immutatum senties. P. O quam opportunus hic mihi congressus fuit! Obsecro te, mi *Croterane*, ut sæpius colloquamur. C. Per me non stabit, quoties utrique licebit per otium. P. Gratias ago maximas. C. Non est quod agas, recipiamus nos in auditorium.

COLL. 21. *Ægidius, Massuerius.*

Cur hinc dispergebas pisa? M. Quando? Æ. Post prandium. M. Id faciebam animi causa. Æ. Sed pisa illa unde habueras? M. Acceperam è conchula, ubi reposita erant ut crastino die coquerentur. Æ. Debuisse animi causâ malum facere? M. Non putabam id esse malum. Æ. Annon est malum conculcare panem pedibus? M. Istud ego nollem facere. Æ. Cur nolles? M. Quia panis est nobis maximè necessarius. Æ. Et pisa ipsa, & cætera quæ eduntur, Deus in

usum
liben
vellet
nis et
M. N
fecist
meru
anim
dem
præc
ejus
culpa
bo,
sed r
tidie
tum
cubi
Æ P
que p
nisti
ut p
assue
nost
fore
audi

Q
V. C
eder
cere
Qui
dicit
Qua
mul
mih
cupi
laut
piaz
mz

usum

usum nostrum creavit. M. Non ignoro illud; quin etiam pisces libenter vescor, si bene cocta & condita sint. Æ. Præterea, velle ne abuti rebus tuis? M. Minime. Æ. Tanto minus alienis debes. M. Istud satis intelligo. Æ. Ergò non rectè fecisti. M. Non rectè fateor: non tamen animo malo. Æ. Cur igitur fecisti? M. Mea ineptia me ad illud incitavit. Æ. Quid inde meruisti? M. Plagas. Æ. Rectè dicis, sed (opinor) non ex animo. M. Imo certe ne me accuses oro. Æ. Quandoquidem sponte fateris, non accusabo: sic enim velle se dixit præceptor sapissime. M. Quid ille dixit? Æ. Ut de rebus ejusmodi levioribus neminem ad ipsum deferamus, qui modo culpam libens agnoverit. M. Istud ergò beneficium tibi dabo, mi Ægidi. Æ. Nihil velim mihi debeas hoc nomine, sed mecum precare Deum, ut à malo nos liberet. M. Quotidie in schola quater aut quinquies palam precamur. Æ. Quid tum? M. Præterea privatim, quoties cibus sumitur, quoties cubitum itur, quoties cubitu surgitur. Nonne satis hæc sunt? Æ. Præter illa, sæpe monet præceptor, ut interdum pro se quisque precandi causà secedat aliquò in secretum locum; meministi? M. Memini probè: sed (ut scis) difficile videtur esse, ut pueri secretis precibus assuescant. Æ. Et tamen paulatim assuescere optimum fuerit. M. Progressu temporis Deus ipse noster ad eam rem nos incitabit, atque assuefaciet. Æ. Ita fore sperandum est; si tamen in verbi ejus tum lectione, tum auditione sedulò proficiamus.

C O L L. 22. *Varro, Casrinouarus.*

Quid est quòd hodie tam citò à patruo redieris, præsertim cum fuerit convivium? C. Quid illuc fecissem diutius? V. Cœnam expectasses, ut ederes de prandii reliquiis. C. Satis ederem in prandio. Præterea, jussit patruus ut domum reducerem præceptorem, quem ego ad convivium deduxeram. V. Quid frater tuus patruelis? Cur in ludum vobiscum non rediit? C. A matre retentus est in unum aut alterum diem. V. Quamobrem? C. Ut illi refarciantur vestimenta. V. Illa est mulierum cura. Sed agè, quoniam nunc otiosi sumus, narra mihi (quæso) aliquid de convivio. C. Quid de illo ferre cupis? V. Primum, qui convivæ fuerint? deinde, quàm lautum & opiparum convivium. C. Convivæ fuerint hi præcipui, quatuor Syndici, Subpræfectus urbis, & alii duo primæ notæ è Senatorum numero. V. Nòstipe? C. De facie quidem:

quidem : sed eorum non teneo nomina. V. Nulline præterea ? C. Duo ex patris mei familiaribus. V. Quotus accumbebat præceptor. C. Quotus esset non observavi : sed erat in media fere mensa, è contraria parte mei patris. V. Tu vero ? C. Hui inepse, qui istud roges ! Egone homunculus cum tantis viris epularer ? Satis hoc mihi honorificum fuit, quod ministrarem. V. Nullane erant mulieres ? C. Nullæ præter uxorem patris, quæ quidem sedebat in mensa extrema. V. Quid illa tam remota ? C. Sic voluit ipsa, ut identidem commodius surgeret propter ordinem ministerii. V. Quid filius ? C. Juxta matrem assidebat. V. Habeo de conviviiis ; nunc expecto de convivio. C. Onus mihi valde magnum imponis ac difficile, maxime propter memoriam : sed quando (ut dixisti) plusculum etii nacti sumus hoc pomeridiano tempore, dabo equidem operam ut aliqua ex parte expleam desiderium tuum. V. Pergratum mihi feceris. C. Ea tamen lege, ut par pari referas, si quando dabitur occasio. V. De hoc nihil est quod dubites. Incipe. C. At ego interea sedere volo, quia longa est narratio. V. Ramus sub purgulam, ut in umbra commodius fabulemur. C. Audi nunc jam. V. Quia (ut ais) longa est narratio, dic mihi primum, quotà horâ accubitum est ? C. Fere decima. V. Quotà resurrectum ? C. Paulo ante meridiem. V. Sedebantne omnes commodè ? C. Commodissime. V. Nunc ad rem aggredere. C. Accipe igitur mensæ præludia. V. Appone, cum voles. C. Imprimis apposita sunt tenella crustula, mellita opera pistoris cum aromatite. V. Optimum sane exordium, & ad conciliandos animos aptissimum. C. Omitte quæso istas interpellationes, ne mihi perturbetur memoria. U Posthac non interpellabo, nisi si quid opus erit requirere. C. Sequuntæ sunt pernae salitæ, hilla infumata, lucanica, linguae bubulæ sale quoque & fumo indurata. Atque hæc ad excitandam appetentiam, & sitim acuendam. V. Quasi vero non satis acueretur Solis æstu & fervore. C. Sic docti solent facere convivatores. V. Ist hæc audio libenter, præsertim cum exprimas omnia propriis & significantibus verbis. Perge porro. C. Eodem ordine interpolata sunt acetaria e lactucis capitatis, avium intestina frixa, minutalia e vitulina, cum ovorum vitellis integris. Et hæc hætenus de præludiis, qui missus primas fuit. V. Nihil interim bibitum est ? C. Indigna homine quæstio. Quis enim vino hic parceret ?

ceret ?
suffici
expedi
runt,
verve
vitelli
juscula
fuisse,
rant,
missur
colum
verve
incru
misi)
frixæ,
In ten
partes
dem n
cres, p
viatile
nem q
est. V
V. Nu
fercul
ipse m
rides e
muria
quant
imped
C. Ta
patru
us re
plac
præco
tina,
occur
entia,
quinq
iores
pauci

ceret? Vix tres, & quidem strenuissimi, fundendis potibus sufficiebamus. Sed de potibus agam posterius; sine me cibos expedire. V. Agè, sino. C. In secundo missu hæc fere fuerunt, artocrex, pulli gallinacei elixi cum lactucis, bubula, vervecina, vitulina, suilla recens & salsa, jus carniū ovorum vitellis croco & omphacio suavissime conditum, aliquot item jacula ex oleribus. V. Hic plus opinor fabulatum, quam esum fuisse, quia scilicet assa expectabantur. C. Vix mensam attigerant, cum illa tollere jussi sumus. Venio igitur ad tertium missum, in quo assa hæc fuerunt exposita, pulli gallinacei, pulli columbini, anserculi fartiles, & suculi, item cuniculi, armi vervecini; postremò, ferina duorum generum, opera pistorio incrustata. V. Quid præterea? C. Quid? Hem pene prætermisi) duæ perdices interjectæ cum lepasculo, fabæ virides frixæ, & pisa cocta cum filiquiis. V. Nihilne piscium? C. In tempore admones. Erat trutta ingens, quæ divisa fuerat in partes quatuor præter caudam; prægrandis item lucius ad eundem modum quadripartitus. Taceo minutos pisces & mediocres, partim elixos, partim assos, aut frixos, item caneros fluviatiles; magna omnia numero: sed hæc magis ad ostentationem quam ad necessitatem; de iis enim fere nihil gustatum est. V. Unum mihi videris prætermisisse. C. Quid illud est? V. Nulline erant intinctus? C. Imò singulis propemodum ferculis addita erant scitissimi saporis embammata, quæ coquus ipse miro artificio concinnaverat. Nec verò defuerunt cappe-rides ex oleo & aceto, mala, citrea; olivæ conditivæ cum sua muria, acetum rosaceum, succus oxalidis. V. O quot & quanta gulæ irritamenta! C. Adde etiam, corporis & animi impedimenta. V. Sed quis, quæso, fuit ultimus actus fabulæ? C. Tandem, cum jam nec carnes nec pisces ullus ederet, jubet patruus apponi bellaria; in quibus hæc fuerunt præcipua, caseus recens pinguis, itemque vetus multiplex, scriblitæ, placentulæ, oryzi in lacte cocta & bene saccharata, persica præcocia, ficus, cerasa, uvæ, pastæ, caryotæ, tragemata ferotina, salgama multorum generum, & alia quæ nunc mihi non occurrunt. Tanta denique fuit omnium esulentorum affluentia, ut mensa ipsa vix sustineret. Quid quæris? quater aut quinquies mutati sunt orbes & quadrulæ. Cibos crassos & du-riores magna ex parte integros in culinam referiebamus; adeo pauci attingebant, propter delicatiorum copiam. V. Quid confert

confert tanta cibariorum abundantia & diversitas? C. Ad gravandum stomachum, & morbus complures generandos. Sed quid agas? Sic fere hoc tempore vivitur. V. Qui talibus vitis convivia faciunt, certare videntur de copia, de apparatu, de splendore & lautitia. C. Et tamen extant inter hujus civitatis leges quædam (ut audiui) sumptuariæ. V. *Silent leges inter convivia*; ut obiter è *Cicerone* detorqueamus aliquid. C. An putas omnes convivas illa sumptuum immanitate delectari? V. Non puto, nisi forte sint *lurcones*, aut *asoti*, aut *Apiciani* (ut ita dicam) *ventricolæ*. Cæterum quid est causa? C. Rogas? Convivorum non modò stultitia, sed etiam infania. V. *Maxima pars hominum morbo jactatur eodem*; ut ait *Horatius*. C. Sed nos hanc censuram omittamus juxta proverbium, *Ne futor*, &c. V. Redeamus igitur ad propositum. Quale vinum appositum est? C. Si de colore quæris; album, nigrum, fulvum, sanguineum, deque singulis coloribus vina multiplicia. Si de bonitate; omnia fere generosissima: sed imprimis commendabant illud vini genus ex *Burgundia*, quod vulgò vocatur *Ambrosium*. V. Unde hoc petabatur? C. E patruï cella vinaria. V. Habetne multum ejusmodi? C. Duos cados vini *Helvetii*, duos autem albi limpidissimi. V. Quis fuit prandii exitus? C. Ubi videt patruus convivas omnes pene defessos edendo, bibendo; colloquendo: tunc vinum infundi jubet singulis, omnes ad extremum potum invitat. Hinc ordine tolluntur omnia, insternauntur mensis latiora mantilia ex lino tenuissimo, datur aqua odorifera manibus leviter abluendis; ego & patruelis de more, Deo gratias agimus; ipsi verò patruus clara voce gratias agit universo cœtui. Tandem primus Syndicus, convivarum nomine, satis accurato sermone, publice agit gratias convivatori, simul objurgat eum, quòd tam munifico & sumptuoso apparatu convivatus fuerit. Imò (inquit patruus) *mibi quæso ignoscite, quod vos pro dignitate non satis ampliter traxiaverim*. His dictis surgunt è mensa universi, magna pars vix dicto statim discedit; cæteri manent stantes & colloquentes in aula. V. Quid vos interet, qui ministraveratis ad mensam? C. In culinam ad prandium nos recepimus, corpus illic otiose & ex animi sententia curavimus. V. Ubi erat interim præceptor? C. Patruus illum seorsum vocaverat ad alloquium. V. Credo, ut te, & filium suum de meliore nota commendaret. C. Illud est verisimile. V. Nescis quæ fuerat

causa

causa
minùs
Atqui
V. Ea
ego te
fuerat
Deo g
gamus

T
1

P. O
Ille D
Omni
Qui m
Condi
Pa. C
Est m
P. Se
Nanq
Pa. M
mus.
tuum.
meret
esse fo
Pa. I
eorum
Salter
quid
comm
Pa. D
velim
lum f
Rhet
ex pr
nos o
Pa. A
nunc
Quar
prehe

causa tanti convivii ? C. Quid meâ scire refert ? V. Tanto minùs igitur meâ. C. Restè colligis, & sic expectabam. V. Atqui non sum Dialecticus. C. Tibi est naturalis Dialectica. V. Eandem habent rustici. C. Sed agè, dic mihi seriò ; nonne ego te tractavi magnificè ? V. Tali convivio nunquam interfueram. C. Gaudeo stomacho tuo satis esse factum. V. Est Deo gratia, qui dedit nobis otium tam jucundum. C. Surgamus tandem : nam audio pueros à lusu discedere.

C O L L. 23. *Pastorculus, Pajarus.*

Thyre qui patula resides sub tegmine mori :

Tunc hîc solus eris, tam latus tamque supinus ?

P. O Melibæe, Deus nobis hæc oîa fecit ;

Ille Deus magnus, qui nostrum fecit in usum

Omnia, dans propriam cunctis animalibus escam :

Qui mare, qui terras, & quod tegit omnia cælum

Condidit ille opifex rerum, qui Summus habetur.

Pa. Carmina mitte loqui, nunc me liquere Camæna :

Est mihi mens alibi, cupio certare merendâ.

P. Sed tamen hac mecum poteris residere sub umbra.

Namque hic (ut cernis) locus est satis amplius utrique.

Pa. Mittamus ergò versiculos & ad merendas nostras confereamus. P. Per me non stabit ; scrutemur peras ; agè, explica tuum. Pa. Expecta parumper ; dic mihi priùs, quid habes in merendam ? P. Panem. Pa. Quasi verò sine pane merenda esse soleat. P. Ne panem quidem pauperes semper habent.

Pa. In tempore admones, ponendæ erunt reliquæ nostræ in eorum corbulam. P. Quid si reliquiarum nihil fuerit ? Pa.

Saltem restabit panis, & hoc satis erit. Sed dic tandem, nunquid habes obsonii ? P. Etiam dubitas ? Mater mea nunquam committeret, ut me in scholam mitteret sine aliquo obsonio.

Pa. Dic ergò quid est ? P. Divina. Pa. Non sum vates, nec velim hanc merendæ horam in nugis terere. P. Saltem periculum facies quàm valeas conjecturis, qua de re jam aliquid in Rhetoricis audivimus. Pa. Aut caseus, aut caro est residua ex prandio. P. Neutrum. Pa. Dic sodes, ut accingamus nos operi. P. Ne te diutiùs torqueam, sunt pyra præcocea.

Pa. Ain' tu ? Res nova ; nondum hoc anno videram. P. Vide nunc. Pa. Quam matura sunt ! P. Cur non addis etiam.

Quam bona ! Pa. Sed nondum gustavi. P. Satis acutè me reprehendis. Accipe, & gusta. Pa. Papæ ! quam mitia ! quam

boni

boni succi! P. Nonne meritò maximas gratias agere debemus Deo nostro, tam benigno Patri, qui nobis indignis tot bona, tamque varia largitor? P. Qui non facit, is profecto est ingratiſſimus. P. Agedum, vescamur bonis ejus cum gaudio & gratiarum actione. Pa. Jamdudum esurio. P. Sed tu nullum habes obsonium? Pa. Vide frustum crassum vetusti casei. P. Edamus primùm pyra, caseo claudemus stomachum. Pa. Sed maturemus, nè fortè horas nos opprimat. P. Neutrū cessare video certè quod ad me pertinet, non queo comesse citiùs. Pa. Nè tamen ita devores, porcorum more. Ecquid pudet? P. Quia dicebas esse festinandum. Pa. Maturemus dixeram, non autem festinemus. P. Ego non adeò scrupulosè inter hæc verba discrimen facio. Pa. Vult tamen præceptor, ut propriè loquamur, quantum per ingenii captum licebit. Nam bene loquendo bene etiam scribere condiscimus. P. Contra, diligenter scribendo consueſcimus etiam rectè loqui. Pa. Hæc duo inter se conjuncta sunt. Sed, heus! otiosè inquam) edamus; satis habemus temporis. P. Nonne tota hæc hora ad merendam libera est? Pa. Hodie quidam libera: sed tamen desinamus, nè panis deficiat nobis, & nihil reliqui fiat properibus. P. Eamus ergo ad puteum, ut aliquantum potemus. Pa. Hem! Verborum proprietate semper abuteris; istud *bibere* est, non *potare*. P. Quodd mihi non parcas, habeo finè gratiam. E prava institutione prima hæc vitia contraxi. Pa. Verissime igitur *Quintilianus* dixit, *Hæc ipsa magis perti- naciter hærent, quæ deteriora sunt: meministi?* P. Memini; sed interim juva me, ut hauriamus aquam e puteo. Pa. Enitere validiùs, nimium me laborare finis. P. Tanto bibes jucundiùs. Pa. Bibitum satis est; recipiamus nos in aulam, nè precationi desinus, & actioni gratiarum. P. Tu præcede, dum urinam illuc eo redditum.

C O L L. 24. *Leonardus, Pellio.*

DEmiror tuam negligentiam. P. Qua in re tandem. L. Quodd te non cures diligentius. P. Ego verò me curo fortasse nimis. Satis edo, bibo, dormio; quæ est Dei erga me benignitas: præterea pesto capillum, lavo manus, faciem, dentes, oculos, & hæc mane præcipue: quinetiam, cum tempus postulat, corpus exerceo; relaxo animum, & ludo cum cæteris. Quid vis ampliùs? L. Mittamus ista; non ea sunt quæ in te reprehendo. P. Quid igitur? L. Circumspice vesti-

menta

menta tua; à calce ad verticem nihil integrum invenies; omnia sunt lacerata & obsoleta. Ista professio nequaquam vestrum genus decent; si saltem curares vestitum tuum sarcinandum, aut quoquo modo instaurandum. P. Loqueris tu quidem quæ libet: quod si parentes haberes tam procul remotos; fortasse non esses elegantior. Si mihi pecunia suppeteret, non paterer me usque adeò pannosum esse. L. Nec idèò tamen careres negligentia. Cur enim non petis alicunde mutuum? P. Unde peterem? L. Si non alicunde, certè à præceptore posses. P. Quid si dare nolle? L. Nemini denegat ex discipulis domesticis, siquidem videt opus esse. P. Id ego non ignoro; sed sum verecundior, quam ut audeam ex eo petere. L. Ah! rusticus est iste pudor. P. Malo tamen verecundus esse quàm impudens. L. *Verecundia* (ut dixit quidam) est bonum in adolescente signum; sed ubique adhibenda est mediocritas. P. Ego eo sum ingenio, ut semper vereor offendere quempiam. L. Ingenium laudo, sed est *modus* in rebus. Nam ille offendendi metus habere locum debet in rebus turpibus aut certe indecoris; hîc verò nihil tale video. Est utilitatum in hominum societate, ut alii aliorum opera indigeant. Quis igitur mihi vitio dabit, si quid ab amicis commodato petam aut mutuum? P. Nemo reprehendet, nisi forte rebus ejusmodi abuti velis. L. Tu verò (quantum ego te novi) abuti nolle. P. Apage istum abusum! L. Quid ergò jam obstat quò minus petas, præsertim ab homine facillimo, tuique (ut apparet) amantissimo? P. Agè, petam; sed per epistolum, quod ut reddas, tibi dabo. L. Reddam profectò libentissime, teque isti commendabo diligenter. P. Equidem non parvam tibi gratiam habeo, quòd me tanti feceris, ut ad hanc fiduciam hortaveris. L. Nunc restat, ut scribas quod dicis epistolum, reliqua mihi committas. P. Bene vertat Deus, quod cœpimus. L. Nè dubites, res prosperè succedat.

C O L L. 25. *Clavellus, Quercetanus.*

Nescis quid mihi his diebus in mentem venerit? Q. Quid istud, quæso? C. Cogito in gymnasium me recipere. Q. Quid in gymnasium? Habitandi causâ? C. Non ut inquilinus habitem; sed ut vobiscum vivam in mensa præceptoris. Q. Utinam istud ex animo ac verè diceres! C. Ex nostra mutua consuetudine atque amicitia deberes satis intelligere, me nihil apud te neque simulare, neque dissimulare solitum. Q. Plane istud jampridem intelligo; sed audito ex te isto verbo, me ra-

puit

puit affectus in eam exclamationem, ita prorsus oblitus eram mei. C. Non aliter dictum tuum accipio: sed ad rem. Pater quidem non cogit me, sed ut vultu & verbis ejus satis video id illi placere maximè. Q. Nempe hoc illud est, novit pater tuus vir prudentissimus, *liberalia ingenia cogi nolle, duci facile*. Sed tamen non dubito id fieri divini instinctu numinis; tu vero quid judicas? C. In eadem sum sententia, præsertim cum ego quoque in eam partem sponte propendeam. Q. Magnum argumentum, istud esse ex Deo consilium. C. Id ego crediderim: nam qui ad eam rem coguntur à parentibus, fere quævunt subterfugia quibus detrectent imperium. Q. Ego (ut fatear ingenue) aliquando id in me sum expertus; ante scilicet quam ingressus essem. Quid enim censes? Audiebam ex istis *Satanæ* mancipiis tot maledicta, tum de præceptore, tum de disciplina; ut mihi viderer carcerem aut piltrinum ingredi veriùs quam gymnasium. Quod si tu quoque in aliquam ejusmodi pestem incidisses, non dubium est, quin ille manibus pedibusque obnixè conatus esset abstergere te ab isto tam sancto proposito. C. Nemini adhuc palam feceram. Q. Quod mihi dicis, non est palam facere. C. Satis scio, sed mihi istud excidit e *Reverentia*. Nunc pergamus ad reliqua. Q. Quid restat, nisi ut Deum preceris, & pergas gnaviter in sententia? Audies de quotidiano victu in nostra mensa, de præceptoris & hypodidascali familiaritate in audienda prælectionum repetitione, de facilitate præceptoris in ipso convictu, de illo à cœna placido studiorum certamine, de libertate colloquendi per otium de honestis, de libera inter nos reprehensione. C. De his (inquam) omnibus satis multa narraſti mihi alias, quæ quidem valde placent omnia, mihi tamen nihil videtur utiliùs, quàm illa perpetua *Latine* loquendi exercitatio. Quis enim major est studiorum fructus? Quid honestius? Quid jucundum magis, præsertim ubi alius alium sine odio aut invidia libere reprehendit? Quid, quod victi in earum rerum certamine pudore tantum puniuntur, victores etiam præmio donantur? Omnes denique *vestræ* excogitationes vel auditu ipso me delectant mirifice. Q. Quanto magis illud diceres, si videres ista; si dum geruntur interesset! C. Ego (Deo volente) interero. Q. Utinam prope diem! C. Ita spero quidem; unus tamen restat mihi scrupulus, quo me facile (si voles) liberabis. Q. Faciam bona fide si potero; sed interim vide ne nodum in scirpo quæras, ut antea

vidiamur

Lib.
vidim
Suspe
ob id
ubi ea
me ne
hoc o
ita tan
quara
quæqu
impro
istos i
nostra
plures
tione;
Omnia
tur ani
ti vide
torem
appare
prude
palam
ex ipso
tanta
coerce
more,
ror eg
tiam,
Multò
Vidi ab
in gym
imò tri
or, ut
longiùs
extra p
dicam
odiosa
valde p
foret c
quies?
studior

vidimus in *Terentio*. Agè, qui tandem scrupulus iste est? C. Suspecta est mihi vestra disciplina scholastica: non quod velim ob id incepto desistere, sed ut alacrius veniam, & jucundius ubi ea de re te audiero. Q. Nisi tu is esses, qui (ut ego novi) me nec vanum nec mendacem existimas, equidem malletm de hoc omnino tacere, quam ea tibi referre quæ sentio. C. Quid ita tandem? Q. Quia difficile est ea verisimilia facere quam alioqui verissima cum de his vulgus hominum pessima quæque dicat & judicet. C. Quorsum istud, quæso? Q. Nam improborum mendaciis aded male audit nostra disciplina inter istos idiotas, ut mirum sit unum aliquem habitare in schola nostra velle, tametsi (quod est opus Dei) quod pejus audimus eò plures ad nos conveniunt. C. Nihil opus est tam longa insinuatione; dic mihi plane omnia: ne timeas, non me absterrebis. *Omnia percepi atque animo mecum antè peregi*. Q. Adverte igitur animum, dicam brevissime quicquid alicujus esse momenti videbitur. Imprimis illud vellimus tibi persuadeas, præceptorem esse nobis multò humaniorem, quam in schola palam apparet. Tam enim familiariter versatur inter nos, quam prudens pater solet inter liberos. Cur igitur (inquies) est palam tam severus? Respondeo, Quia sine tali severitate (ut ex ipso audiui; cum aliquando familiari cuidam narraret) tanta turba scholastica, tamque variis moribus prædita, nec coerceri, nec in officio continere posset. Suo enim quisque more, suo quisque arbitrato vellet vivere. C. Quinetiam miror ego mecum sæpissimè tantam esse in tota schola reverentiam, tantum silentium, tantam denique modestiam. Q. Multò magis mirarere, si unquam vidisses scholas paganicas. C. Vidi aliquando, atque consideravi diligenter. Plus est silentii in gymnasio nostro sexcentario, quam quadraginta puerorum, imò triginta in istis scholis trivialibus. Sed perge quæso, vereor, ut sis orator *Asianus*. Jam enim incipit oratio tua quasi longius aberrares. Q. Atqui etiam interpellas ipse. C. Nihil extra propositum dixi; sed nunc proseguere. Q. Vis in summa dicam tibi? Disciplina hæc domestica, licet paucis improbis odiosa videatur; bonis tamen & studiosis propter utilitatem valde placet. Nam si domo res esset dissoluta, quid nobis tutæ foret contra lascivorum & petulantium insultus? quæ nobis quies? quæ studiorum tranquillitas? Itaque disciplina ipsa veritatis studiorum amatoribus est perfugium, & quasi propugnaculum nam

non secus ac nautis portis in tempestate. Denique quisquis est inter nos pacificus, & ad recte semper agendum paratus, is à disciplina tutissimus. Nec verò id agit præceptor, ut nos plagis & verberibus trahat in literarum studia; sed nos potius inducere nititur his maxime rebus, honesta & liberali tractatione, benevolentia, humanitate, facilitate morum beneficiis, denique virtutis & studiorum amore. Ex quo fit, ut major pars nostrum sic affecta sit, ut illi ex animo parere studeat, cum caveat offendere eum tanquam parentem diligat, observet, revereatur. C. Alioqui discipulorum officio non fungeremini. Q. At sunt quidam verberones, qui nec Deum timent, nec parentes, nec verbera, qui & literarum studia oderunt *cane pejus & angue*, ut verbis utar *Horatii*: talibus inquam severa interdum adhibetur disciplina; quia videlicet necessitas cogit. C. Sat habeo. Nunc enim video quorsum spectat vestræ disciplinæ severitas. Q. Nimirum, ut mores bonos tueatur, malos autem ut corrigit, aut expellat. C. Ego disciplinam istam sane desolucor, tantum abest ut reformidem. Te autem mi *Quercetane*, amo equidem de ista loquendi libertate, quâ mihi stimulos acriores addidisti. Q. Ego vero immortales gratias ago Patri Cœlesti, qui tibi mentem bonam dederit & sincerum iudicium. C. Vale igitur, & me (si Dominus permiserit) expecta in proximam hebdomadem. Iterum vale, & inceptum nostrum tuis precibus *Christo* commenda etiam atque etiam. Q. Precor tibi noctem quietam, & somnium placitum.

C O L L. 26. *Florentius, Basilus.*

Quid est, quod ita te tristem video? B. Me miserum vix sum compos animi, ita sum timore percussus. F. Quid (inquam) istud est? B. Præceptor nos deprehendit. F. Quâ in re? furtione? B. Ah! minime gentium. F. In quo igitur? B. In secreta computatione. F. Indignum facinus! B. Hæu me miserum, me miserum! quid agam? F. Ah! nè te afflites tantopere. Qui aderant tecum? *Flavianus & Forensis*. O perditos qui me huc impulerunt! F. Ubi id factum fuit? B. In cubiculo *Flaviani*, qui utinam hodie è lecto non saretisset. F. Quomodo tandem deprehensi estis? Non erat obseratum cubiculum? B. Imò erat, sed (ut scit) præceptor claves habet omnium conclavium; præterea, putabamus illum in con-
si P. l. 1.
pium hodiernum fratrum accessisse, alioqui pessulum obdisteramus ostio. F. Utcunque res habet, Deo Volente accidit.

B. Sic

B. Sic omnino sum persuasus; sed fere ita solemus nostra omnia, five bona, five mala, vel prudentiæ nostræ attribuere, vel imprudentiæ. F. Qua occasione computationem istam exceperatis? B. Illi duo (quod satis nôsti) non sunt convictores. F. Quid tum? B. Domo allatæ fuerunt eis ad victum nescio quæ cupediæ; quæ utinam in viâ periissent. F. Sed noluit Deus: perge. B. Et quia illos interdum per otium doceo, heri post cœnam, ad istos epulas me invitarent in hodiernum jentaculum. F. Tibi infausum jentaculum; sed quid? eratne vinum? B. Imò plus satis erat vini. Habent enim vini doliola in cella præceptoris. F. Quid præceptor ubi vos sic epulantes vidit? annon excanduit gravissime? B. Nihil prorsus commotus est; sed subridens, *Volo* (inquit) *esse de isto symposio, si placeat*. F. O molestam convivam! Quid vos? B. Attoniti omnes obmutescimus. Nam, eo dicto, statim se proripuit. F. Omnia signa video hic esse pessima. B. Quis ita non judicet? F. Opportet præceptorem aliunde rem oltecisse. B. Suspectus est mihi quidam, qui nos indicaverit. F. Quem suspicaris? B. Dicam tibi post rei exitum. F. Quod invenietis huic malo remedium? B. Nescio; valde stupemus omnes, tametsi duo illi convivatores mei nihil videntur esse solliciti; habent enim in promptu causam. F. Quid tandem causari queunt? *Iveramus jentatum*, inquit; *quia manè, cùm cæteri jentarent, eramus cum parentibus, qui heri nobis attulerant alimenta*. F. Istud quidem est aliquid; sed non tamen sic pœnas evadent. B. Cur non? F. Quia id fieri debuit in triclinio palam, non autem clanculum in cubiculo. Illud etiam causam gravabit: quòd te (cum scis convictor) quasi ad crapulandum adduxerint, quòd quidem ipsi præceptoris est maxime odiosum: tua tamen causa est longe pessima. B. Cedò igitur quid faciam mi *Florenti*. F. Agè, conferamus consilia, quibus (si fieri potest) absolvaris. B. Nihil est quod à me expectes in eo genere; (neque enim consilii locum habeo, neque ullam remedii copiam:) sed tu, (obsecro) explica vires ingenii tui ad me citò juvandum. Animus pender mihi: instat pœna; satis vides, ea (nisi quid impediat) post cœnam exigetur. F. Id nequaquam fiet. Cum enim crimen publicum non sit, non erit pœna publica. B. Sive publice: sive privatim id futurum est, non differetur. F. Rectè judicas. B. Id causæ est, quamobrem est nunc ad opem tuam confugerim: quòd si me deseris, actum est: dabo pœnas gravissimas.

simas. F. Ad Deum potius confugiendum fuit; sine quo nulum valet consilium, à quo item salus omnis & petenda & speranda est. B. Res est manifesta satis, & ego priusquam te adirem, non prætermisi præcandi officium: sed tamen vult ille pater clementissimus, ut iis utamur auxillis, quæ nobis offert ipse, & quasi in manum dat. Quare te oro, per nostram arctissimam necessitudinem, consilio tuo nunc mihi succurras. Hic non est cessandi aut tartandi locus; huc igitur vires tuas intende; hanc causam suscipe, obsecro. F. Quandoquidem sic instas, ut vim adferre quodammodo videaris, dicam ex animo & verè quod sentio. Nôstin' præceptoris ingenium? B. Novi (opinor) ex parte aliqua. F. Ergò memoriâ tenes, nihil esse illo clementius, iis quidem quos videt submissos esse, & culpam ingenuè confiteri; superbis autem & contumacibus vix aliquid potest ignoscere. B. Egomet ista non semel observavi. F. Scin' igitur quid facias? B. Dic mihi quæso. F. Dum tua res adhuc integra est, tibi suadeo, ut hominem solus adeas in musœum, & orationem habeas in hanc sententiam: "En ego præceptor humanissime, graviter peccavi, fateor; sed (ut scis) prima est noxa, quam admiserim. Nunquam enim antea quicquam admiseram, quod flagris dignum videretur. Quamobrem, elementissime præceptor, hanc primam culpam (si tibi placet) pristinae integritati meæ condonabis: quod si unquam posthac recidero, causam non dico, quin plectar severissimè. Hæc aut simili oratione illum (ut spero) exorabis. B. O consilium prudens & opportunum! F. Utere, si tibi videtur. Tale certe est, quale mihi dari vellem in ejusmodi malo. B. Sed unum restat, de quo sum sollicitus. F. Eho! quid restat? B. Non potero tam breviter & commodè dicere in conspectu præceptoris quàm tu nunc dixisti. F. Non debes adèò de verbis meis esse sollicitus, modò teneas sententiam. B. Propemodum teneo. P. Bene habet; scribe nunc crasso modo ut poteris; deinde conferamus unà: postea edisces ad verbum diligenter. B. Hoc nihil est neque tutius; neque certius: sed quo tempore censes illum adiri posse opportunè? F. Cùm primum videbis eum à prandio se recipere in bibliothecam: aut si forte (ut solet) ambulatum in horto solus iverit; tunc illum statim sequere. B. Quo tum utar exordio? F. Non opus est alio, quam quo apud illum uti solemus omnes. B. Quid est illud? F. Præceptor, licetne pauca? B. Bene

veritat

ver
isti,

S

mœ

men

fit ne

serit

Quo

lebat

G. E

salvu

allev

tatur

usque

rare

men

inter

Sed

tame

temp

modi

male

mus,

Nihil

firmi

habet

tienti

nosco

audi

illud

negot

Quan

liber

A. Ce

nino.

ma.

ego t

gari d

vertat Deus omne concilium tuum. Nunc eo scriptum quod dixisti, deinde te revisam. F. Matura: nam instat hora prandii.

C O L L. 27. *Ambrosius, Gratianus.*

Subtristis mihi videris, *Gratiane*, quid rei est? G. Dies noctesque de patre absente cogito, & ob eam rem interim mœrorè conficior. A. Quamdiu absuit? G. Quatuor abhinc menses. A. Nihil ad vos interea scripsit? G. Ex quo discessit ne verbum quidem audivimus. A. Fieri potest, ut scripserit: sed aut literæ interciderunt, aut fuerunt interceptæ. G. Quod dicis verisimile est. Nam antea, ubicunque esset, solebat nobis scribere. A. Nonne hâc æstate iverat *Lutetiam*. G. Eo certe consilio tunc sese in viam dederat. A. Confido saluum esse. G. Ego quoque non diffido; sed non ideo meus allevatur dolor. A. Quid ait mater? G. Fere semper lamentatur: inde fit, ut mihi duplicetur ægritudo. A. Sed tamen non usque adeo te macerare debes; potius enim de illo bene sperare oportet, quam te sic macerare. Quid enim sunt quatuor menses? Quotula est pars eorum, qui tot annos domo absunt, interim jactati per varios casus, per tot discrimina rerum! G. Sed quid me consolantur aliorum casus & pericula? A. Vide tamen, ne sis nimium delicatus, qui patris desiderium tantillo tempore ferre non queas. G. Ferrem equidem æquo animo; modò illum bene esse saltem intelligerem. A. Cui potest esse male, qui in Deo spem omnem collocavit? Sive enim vivimus, sive morimur, Dei semper sumus; ut Divus Paulus ait. G. Nihil dubito istud esse verissimum; sed ea est carnis hujus infirmitas. A. Quid faceret igitur, qui in Christo spem nullam habet? G. Nescio. A. Sed cave tamen, ne istâ tuâ impatienciâ Deus ipse offendatur. G. Delictum meum subinde agnosco, & supplex imploro veniam. A. Facis, ut debes. Sed audi quæso, quid mihi nunc in mentem venerit. G. Quid illud est? A. Quid si pater tuus navigaverit in *Britanniam*, negotiandi causâ? Illic enim nunc est libertas maxima. G. Quam libertatem dicis? A. Evangelium, quod illic auditur liberrime. G. Ain' tu Evangelium nunc esse in *Britannia*? A. Cætera res est. G. Atque Idolatriam profligatam? A. Omnino. G. O auditu jucunda evangelia! A. Imò jucundissima. G. Sed unde scis ista? A. Unde sciam, rogas? Miror ego te adhuc ignorasse quod in ore est omni populo. G. Mirari defines, si scias ubi nos habitemus. A. Ubi quæso? G.

In angulo totius urbis remotissimo. A. Atqui putabam vobis esse domicilium in vico ad *Molardum*. G. Jam ante migraveramus quam peregre pater esset profectus. A. Quod igitur ignorabas, nunc habeto certissimum, utque magis credas, hoc audi præterea; Major pars *Britannorum*, qui ob Evangelium in hanc urbem, tanquam ad asylum, sese receperant, in patriam remigrabant jam ante dies quindecim. G. O mi *Ambrosi*, quantum me isto nuntio de *Britannicis* rebus hodie recreasti! qualem adhibuisti meo dolori medicinam? A. Sic solet Deus noster suis adesse in extremis angustiis. G. Mirum, nisi pater est in *Britannia*. Jampridem enim sæpius quærebat, quod non esset tutus illuc accessus ad mercaturas obeundas. A. Quinetiam *Britannus* quidam homo neque levis neque nugator, narrabat his diebus patri meo, si literas certas illinc accepisse, in quibus hoc erat inter cætera, omnes undique ob *Christi* nomen profugos in ipsa *Britannia* excipi humanissime tractarique benignissime. G. Quid est igitur, quod amplius dubitemus? A. Nulla (ut audis) restat ea de re dubitatio. G. Tantum superest, ut imprimis Dei optimi maximi bonitatem extollamus, quantâ possimus laude & gratiarum actione, deinde sedulo atque assidue precemur, ut sua beneficia non modo confirmet, sed etiam indies magis ac magis augeat. A. Igitur mi *Gratiæ*, memineris patris salutem, ipsi Deo per *Christum* sæpiissime commendare, idque votis & precibus ardentissimis. G. Utinam ille suo spiritu sic afficiat animum meum, ut ex imo pectore ejusmodi preces effundere valeam, quas ipse dignetur exaudire! A. Votum sanctissimum, modo (quod quidem credo) ex animo profectum. G. O mirabilem consolatorem Deum nostrum! O quantum valet in adversis rebus veri amice consilium & consolatio! A. Sed quo nunc is? G. Domum recta propero, ut hæc matri quamprimum nunciem atque ejus animum omni expleam gaudio. A. Faxit Deus, ut illa serio exhilaretur. G. Ita Precor.

C O L L. 28. *Dissimangaus, Jonas.*

Salve *Jonæ* optatissime. J. Salve & tu vindemiator jucundissime. D. Quomodo te habet schola? J. Optime. D. Jamne redierunt multi? J. Vix quarta pars nunc abest. D. Quid agitur? J. Docetur, legitur, scribitur, repetitur. D. Ita sunt generalia, & quotidiana; sed quid sit in nostra classe? J. Idem quod in cæteris, & quod fiebat ante vacationem. D.

Ergone

Ergo
dies,
exerc
diebu
incep
sexta
pro
Unic
spera
mibi
in luc
morit
nihil
Ovid
sensu

D. T
bas n
versa
sunt
injur
J. No
ego
die n
ferio
ven
expe
tate
sumu
cund
afflu
prof
rusti
& cr
quasi
bene
dicit
tunt
Sunt

Ergone jam seriò habentur prælectiones? J. Jam abhinc octo dies. Nam quid aliud fieret? D. Solebamus per aliquot dies exerceri in iis repetendis quæ antea didiceramus. J. Tribus diebus totis nihil aliud actum est. D. Quid? probatio jamne incepta est? J. Hui! incepta! propemodum finita est; cras sexta classis interrogabitur. D. Me miserum! exclusus sum à prænio. J. Etiamne præmium sperabas? D. Quidni sperarem? Unicuique sperare licet, præsertim studioso J. Malim ego nihil sperare. D. Quid ita? J. Nam si nihil contigerit, nulla erit mihi frustratio, neque molestia, sin consequatur aliquid, id ego in lucro dubitabo. D. Nunquamne legisti, *Vivere spe vidi, qui moriturus erat?* J. Imò verò legi, & memorià teneo; sed hoc nihil ad propositum. D. Cur non? J. Quia illic loquitur Ovidius de spe illa quæ in rebus adversis retinenda est quem sensum expressit Cato noster hoc disticho;

Rebus in adversis animum submittere noli;

Spem retine: Spes una hominem nec morte relinquit.

D. Tu igitur nihil speras? J. Spero vitam æternam. D. Dicebas modò sperandum esse in adversis rebus. Quæ tibi sunt adversa? J. Ea quæ me oppugnant quotidie. D. Quæ tandem sunt illa! J. Propria caro, *Satan*, & improbi homines, qui me injuriis afficiunt. D. Ex quo tempore factus es Theologaster? J. Nec sum Theologus nec Theologaster; sed quod dico, id ego didici è sacris concionibus. D. Laudo equidem; sed age, dic mihi seriò; estne acta classis nostræ probatio? J. Jam tibi seriò dictum puta. D. Dolet mihi non interfuisse. J. Citius venisses: quid agebas? D. Mater me coegit viademix exitum expectare. J. Credo; sed tu tua voluntate coactus es. D. Ut fatear ingenue, libenter expectavi. Sed quid agas? *Homines sumus*, ut aiunt. J. Imò pueri. D. Sed vix credam quam sit jucundum rusticari, præsertim ubi tanta est omnium fructuum affluentia. J. Estne vobis magnus vini proventus? D. Tantus professò, ut majorem vidisse non meminerim. J. Quid aiunt rustici in hac tanta ubertate? D. Nihil aliud quam potationes & crapulas crepant; quinetiam vino jam perinde abutuntur, quasi aqua fontana sit. J. Ea est stultæ plebis dementia, ut Dei beneficiis nunquam rectè uti sciat. D. Scilicet istud est quod dicitur, *Nunquam sapiunt stulti nisi in angustiiis*. J. Ergo plectuntur merito. D. Quid quod admonitiones etiam irrident. J. Sunt qui nullam omnino ferre possunt; quin bene & comiter

etiam monentibus irascuntur. D. Audi aliquid gravius; fuerunt, qui mihi verbera minarentur, cum eos humanissime admonuerem. J. Istud mihi novum non est: nam & quidam mihi aliquando pugnum intentavit, quod nisi veritus essem rei patris auctoritatem, profecto vapulâssem acerrime. D. Sed omittamus eos, qui cæci sunt, nec tamen se tales esse intelligunt. Jactant se probe callere quid sit evangelium; cum reverà Evangelio adversentur. J. Si verbi divini Ministros & Pastores suos non audiunt, qui putas fieri posse, ut nos audiant? H. Sequamur ergo quod præcepit Christus, *Nolite sanctum dare canibus*. J. At sunt quidam simplices & benevoli, qui auditione verbi divini mirum in modum delectantur; hi sunt quos docere est jucundissimum. D. Quàm gaudeo quoties in tales incido! ut ego illos complector libenter! J. Nec immerito: nam ubi eos docueris, tum demum frueris laboris tui fructu, non sine voluptate maximâ. D. Sed nos quid cogitamus? Non vides ut nox fere nos oppresserit? J. Discedamus igitur, & cras (si Dominus permiserit) pluribus verbis agemus una de studiis alacriter repetendis.

COLL. 29. *Rufinus, Sylvester.*

Pater tuus (ut accepi) rediit è Gallia. S. Rediit sane. R. Quando? S. Die Luna vesperi. R. Adventus ejus non tibi molestus fuit? S. Quid? molestus! Imo vero jucundissimus: sed cur istud rogas? R. Quia forsitan, illo absente, liberiùs vivendi est tibi potestas, Nescio quam mihi libertatem narres. R. Potandi, ludendi, cursitandi. S. An igitur putas me nihil aliud agere, dum pater abest? R. Sic fere solent omnes. S. Dissoluti quidem. Nam, quod ad me attinet absente patre sic vivo, ut eo presente. Non poto, sed bibo quantum satis est; ludo, cum tempus postulat; non discuro, sed cum bona matris venia in publicum prodeo, cum aliquid habeo negotii. R. Etiamne matri tantopere subditus es? S. Æque ac patri. Quid enim putas? Nonne de utroque æquale est præceptum Domini? R. *Honora (inquit) patrem tuum, & matrem tuam*. S. Quid Ethnicus ille auctor *Distictorum Moralium*?

Dilige non agrâ charos pietate parentes:

Nec matrem offendas, dum vis bonuseffe parenti.

Quid Paulus noster? *Filii (inquit) obedite Parentibus in Domino*. Nonne parentis nomine pater & mater continentur? D.

Istud

Istud à Latinis observatur auctoribus. S. Quinetiam, si quod esset reverentiæ discrimen videtur optimo jure plus deberi matribus; ut quæ dolores tantos ac labores propter nos pertulerunt. R. Novi ego ista, & quæ dixisti placent mihi omnia. S. Cur ergo mihi repugnabas? R. Ut eâ quasi repugnantia nobis accerferem sermonis materiam. Nam (ut tute nôsti) præceptor sæpe nos exhortatur, ut nostrum otium ejusmodi sermonibus impendamus. S. Bonum sane otium, quod honesto in negotio consumitur. R. Huc pertinet illud *Africani* Apothegma, qui dicebat, *Se nunquam minùs otiosum esse, quam cum otiosus esset*; ut ex *Cicerone* didicimus. Sed jam tempus monet ut huic sermoni finem imponamus. R. Rectè mones; fortasse enim tuâ causâ cœna tardatur domi. S. Plura (si Dominus permiserit) in proximo congressu. R. Precor tibi noctem prosperam. S. Et ego tibi placidam per membra quietem.

C O L L. 30. *Nomenclator, Desiderius.*

Non satis mirari possum, te non esse diligentiorē. D. Qua in re videor tibi negligens? N. Quod mane fere nunquam ades in tempore, atque inde fit; ut pene quotidie noteris in catalogo. Cur tu es adeo somniculosus? D. Mea sic fert natura. N. Corrige naturam istam; hoc est naturæ vitium. Quid tidi profuit *Catonis* nostri dictum? D. Quodnam, quæso? N. *Plus vigilia semper, nec somno deditus esto.* D. Ne plura; ego probe memini. N. Nihil prodest meminisse; nisi ad usum tuum accommodes. D. Utinam & hoc, & alia præcepta salubria tam facile ad bene vivendum usum transferamus, quàm ea facile ediscimus? N. Ut verum fatear, præcipere quàm præstari multò est facilius, sed tamen eniti debemus, ut vel monitis vel precibus proficiamus aliquid, & indies evadamus meliores. D. Qui id non facit, ejus salus desperanda est. Sed nihil difficilius emendatur, quàm naturale vitium. N. Omnia fere vitia nobis sunt naturalia; & nisi Dei bonitas servaret nos; essemus omnes sceleratissimi. D. Quid igitur faciendum? N. Fortiter cum vitiis nostris pugnandum est. D. Quo duce? N. Ipso Deo. D. Quibus armis? N. Divinis & spiritualibus. D. Ubi tandem inveniuntur? N. In epistola Sanctæ Pauli ad *Ephesos*. D. Quoto capite? N. Sexto. D. Quid si per me locum non intellexero? N. Non omnino intelliges, satis scio: sed præceptor erit consulendus. D. Quid si mecum adfueris? N. Adesse volo, certum est: verum captanda

tanda erit opportunitas. D. De hac igitur aliàs consilium capiemus. N. Quando istud erit? D. Proximo die *Mercurii*, si tibi ita videtur. N. Quotâ horâ? D. Post meridiem primâ, N. Placet sententia. D. Nunc igitur discedamus.

C O L L. 31. *Trapezina, Raimundus.*

Licetne malum malo rependere. R. Cur istud quæris? T. Ut sis respondere possim, qui hac in re mihi contradicunt. R. Breviter interrogasti, respondebo brevissime; *Non licet.* T. Cur non? R. Quia vetuit *Christus* & post eum Apostoli. T. Quid igitur faciendum est? R. Malum bono compensandum. T. Annon satis est bonum bono rependere? R. Non satis *Christiano* quidem. T. Quamobrem? R. Nam *Christianum* oportet *Christum* præceptorem imitari. T. Quid fecit *Christus* in eo genere? R. Sanavit eum, qui ipsi colaphum impegerat; precatus est pro iis, qui ipsum in crucem sustulerant; alia item multa fecit ejusmodi. T. Nihilne igitur facit, qui gratiam pro gratia rependit? R. Tantum facit, quantum faciunt *Ethnici*. T. Quid illi faciunt? R. *Amicos diligunt, & reserunt gratiam illis, à quibus acceperunt.* T. Nihilne amplius? R. Nihil; nam quid amplius expectes ab iis, qui verum Deum non noverunt? T. Quid faciunt inimicis? R. Quibuscunque modis eos possunt persequuntur. T. Estne *Christiano* peccatum? R. Si non licet (ut jam tibi probavi) concludere id peccatum esse? T. Atqui (ut vulgo dicitur) *vim vi repellere licet.* Quam sententiam novus quidam Poeta etiam latius interpretatus est his verbis.

Pellere vim vi jura sinunt & vulnere vulnus.

Quid ad hoc respondes? R. Istud quidem permittant *Ethnicorum* leges; sed lex divina longè aliter loquitur. T. Quid est divina lex? R. Idem quod Dei verbum. T. Quicquid ergo sit contra Dei verbum, estne peccatum? R. Proculdubio peccatum est. T. Potestne ista probare ex divinis literis? R. Quidni possim? nihil facilius. T. Adfer mihi, quæso, sententias. R. Non credis id, quod est omnibus in confesso? T. Indè verò indubitanter credo. R. Quid igitur opus est testimoniis? T. Ut contradicentibus certo respondere possim. R. Recte intelligis: sed quia non possis ex tempore memorie mandare, expecta dum tibi describam in chartula, in qua etiam sit locorum annotatio, ut possis quibus voles etiam digito demonstrare. T. Optimum ex tempore consilium! quanto istud mihi

Lib. I
mihi co
manum
R. Cra
Ameri
Domini

V
mihi d
incurr
huc tu
nondum
audire
De hoc
jussu pa
nec alie
plectira
lum fa
igitur
mali:
nim n
animo
serame
causa
propos
impos
dem a
inone

E
O. Qu
mus.
ego n
iogu
tantop
causa
tus est
est. C

mihi commodius fuerit ! sic enim per otium ediscam ut ad manum habeam quoties erit opus. Sed quando mihi dabis ? R. Cras (si libet) huc ad me revertere. T. Quotâ horâ ? R. A meridie prima. T. Sat habeo, interea vale. R. Te servet Dominus Deus.

C O L L. 32 Grimondus, Blevetus.

VIS emere hoc cingulum ? B. Cur emerem ? Unum mihi satis est, tu verò cur vis vendere ? G. Quia sunt mihi duo. B. Nec tamen licet ut vendas, nisi vis in pœnam incurrere. G. Quid vetat me vendere res meas ? B. Nihil adhuc tuum habes. G. Eia ! nihil ? unde probas istud ? B. Quia nondum es tui juris : sed sub patris potestate : denique vis audire breviter tibi istud non licere ? G. Maxime velim. B. De hoc lex est scholastica, cujus hæc est sententia ; *Pueri injussu parentum, nec vendant aliquid, nec emant, nec permutent, nec alienent quovis alio modo. Qui contra fecerit, verberibus plectitur.* G. Istud ego non ignorabam ; sed volebam periculum facere, an constans esses in observandis legibus. B. Tu igitur es simulator. G. In hac simulatione nihil video esse mali : num tu interpretaris malè ? B. Minimè verò : nihil enim nocuisti mihi. G. Quid si nocuissem ? B. Tulissem æquo animo, ut *Christianum* decet. G. Utinam adversa omnia sic seramus propter *Christum*, qui nihil non tulit salutis nostræ causâ ! B. Feremus certè, si exemplum ejus semper nobis proponamus ob oculos. G. Difficile id quidem est. B. Imò impossibile, nisi illius Spiritu semper adjuvemur : quod quidem assiduis precibus est impetrandum. G. O quam suavi sermone tantillum otii contempsimus !

C O L L. 33 Sartor, Odetus.

ECquid hodie precatus es domi ? O. Cur quæris istud ? S. Quia non interfuisti matutinæ præcationi. O. Qui scis ? S. Observavi. O. Arqui tu non es observator. S. Non sum. O. Quamobrem igitur observabas ? S. Quia es mihi charissimus. O. Quid tum ? S. Dolebit mihi si vapulabis. O. Quid ? an ego notatus fui ? S. Etiam dubites ? O. Cum recitaretur Catalogus, nemo me excusavit ? S. Nemo, quod sciam. O. Si me tantopere amas (ut dicis) cur tute non excusasti me ? S. Quid causæ dixissem ? O. Commentus esse aliquid. S. Ergò mentitus essem. O. Quid inde ? S. Sed ex verbo Dei mentiri veritum est. O. Fateor : sed erat leve mendacium. S. *Nihil leve judicandum*

*candum est, quo Deus offenditur. O. Negare id non possum; sed levia ista facile remittet nobis propter Jesum Christum, qui est deprecator noster & advocatus. Nam quotusquisque non peccat quotidie sæpissimè? S. Profectò nullus quin etiam vix precamur, aut aliquid boni operamur, in quo non insit aliqua peccati species. O. Quid ergo futurum esset nobis, nisi Deus facile ignosceret? Unde & quotidie precantes dicimus, *Remitte nobis debita nostra*. S. Nihil dubitare debemus, quin remittat, si errata nostra serio & vere agnoscamus, si ex animo petamus veniam, si fidem habeamus nobis ignosci. O. Quid igitur restat? S. Illud restat, ut neque delectemur peccatis, neque in eis persistamus; neque malitiose, scienter, & de industria peccatum committamus. Nimis enim multa sunt, quæ per carnis infirmitatem peccamus, & etiam per ignorantiam. O. Nihil dubito de peccatis illis, quæ ex carnis imbecillitate perpetravimus; qualis fuit *Petri* abnegatio. Sed qui sit, ut peccemus per ignorantiam? S. De hoc *Pauli* exemplum habes; qui scribens ad *Timotheum*, in priorè Epistolâ palam proficitur se, quamvis Ecclesiam Dei persecutus fuerit, tamen veniam esse consequutum, quia ignorans id fecerit. O. Isto exemplo mihi abundè satisfecisti (nam & ego id legisse memini:) sed scin' tu quoto Epistolæ capite id scriptum sit? S. Equidem non soleo vexare memoriam in retinendis capitum numeris: mihi hoc tempore satis esse videtur aliquot sententias quasi raptim annotare, quas memoriæ mandare liceat, si quid interdum opii suffragari possim ex quotidiana studiorum præsentium occupatione. O. Utinam ego quoque id facere possem! S. Quid impedit? O. Vix ego queo satis præceptorum facere in exercitationibus scholasticis; tantum abest, ut aliis studiis aliquid temporis impertiri concedatur. S. Satis profectò quotidie sumus occupati; sed hæc tamen ferenda sunt, quamdiu nobis opus esse, ipsi Deo, & parentibus nostris visum fuerit. O. Ego propterea libenter fero, ac tolero omnes ejusmodi labores. S. Quâ spe toleras? O. Quia futurum spero, ut primi sint gradus, quibus ad majora aliquando perveniam. S. Sed de his alias pluribus: nunc agamus quod instat. O. Quid istud est? Audin' tu ad cenam signum dari? O. Bonum signum nuntias; jam sentiebam esuriem. S. Nimirum, quia merendam prætermisisti. O. Utinam eâ tam facile semper abstinere possem; quam hodie carni libenter! S. Ego vero non libenter carebo, nisi occupatus necessario negotio.*

COLL.

S Alve
Soco
Imò res
Equide
tum ist
P. Qua
Ob iam
Nec ign
naturâ
plura c
quæ m
attinet
genero
Scilice
mire a
esse; v
tibi se
cherri
" Do
" eni
" suâ
" run
" & c
" exh
" glo
bar ar
per in
conce
Istud
accide
nibus
Invis
studiu
tas qu
fas;
illam
um a
lam A
culi

C O L L. 34. Phrygo, Stephanus.

Salve, ambulator optatissime? S. Et tu salvus sis cessator occupatissime. P. Satisne recte vales, mi *Stephane*? S. Imò rectissime, quæ est Dei optimi maximi benignitas. P. Equidem ex animo gaudeo tibi que vehementer gratulor redditum istum incolumen. Ubi fuisti hoc toto anno? S. In *Italia*. P. Quam ob causam animum induxeras illuc proficisci? S. Ob samam regionis. de qua tam multa ubique prædicantur. Nec ignoras quàm simus rerum novarum cupidi. P. Sic est naturâ comparatum: sed quid illic invenisti? S. Certè multo plura quàm ex fame audiveram. P. Sed multa (credo) vidisti quæ minime velles. S. Nempe scelera: sed, quod ad regionem attinet, terra est longè fertilissima, omni optimorum fructuum genere valde abundans, præcipue vino præstantissimo. P. Scilicet, ea potissimum res tibi aridebat. S. Ut verum fatear, mire afficiebat palatum; nam quale dicas hoc nostrum vinum esse, villum verè dicas, si cum illo compares. P. Inde ergo tibi se offerebat pulchrum Dei laudandi argumentum S. Pulcherrimum. Sic enim sæpe cogitabam; "Quam bonus es, Domine Deus, qui nos amavisti usque ad delicias! Non enim solum ea creasti nobis ad victum, quæ terra sponte suâ producit; sed etiam tot genera rerum delicatissimarum, quæ (si moderate sumamus & cum gratiarum actione) & corpus suavissime nutriunt, & ipsum animum mirifice exhilarant. O! quibus verbis, quibus operibus satis digne glorificemus nomen tuum Domine? Denique sic afficiebat animo, ut nihil magis cuperem, quàm divinas laudes semper in ore habere: sed (proh dolor!) aliis atque aliis subinde conceptis cogitationibus ignis ille paulatim exstinguebatur. P. Istud apud me non est novum: nam sæpe tale quid mihi solet accidere. S. Ea est naturæ nostræ inconstantia. P. Horis ferè omnibus istud experimur; sed quid tandem egisti in tua *Italia*? S. Invisi animi gratiâ, aliquot urbes celebriores: alicubui etiam studui aliquamdiu. P. Quas urbes invisisti potissimum. S. Multas quidam vidi in transitu: sed paucas contemplatus sum otiosas; nimirum, *Genuam*, *Florentiam*, *Venetias*, denique *Romam* illam, quæ olim *mundi caput* dicebatur: nunc autem est omnium abominationum fons & origo. P. Vidistine magnam illam *Bestiam*? S. Vidi obiter, cum per vicos (opinor) spectaculi gratiâ portaretur. P. Sed (ut ad rem) in quibus tandem oppidiis

oppidis commoratus es studiorum gratiâ? S. Roma rediens, transivi *Bononiam, Bataviam, Mediolanum*. In eorum oppidorum singulis menses circiter tres versatus sum in vario literarum genere. Volui enim è singulis paucula quasi degustare. P. Quid autem vidisti novi in tot celeberrimis oppidis? S. Rogas? ferè omnia mihi nova videbantur: sed longum foret tibi omnia narrare præsertim nunc, cum mihi est aliquò properandum. P. Quò tandem? S. Ad patrum, qui me ad cœnam invitavit. P. Nolo igitur te remorari diutius: sed quando licebit nobis magis otiose confabulari? S. Cras à prandio, si volueris. P. Ego verò id percipio. S. Ad horam igitur primam expecta me in cubiculo. P. Fiet, hora est ad mcrendam opportuna.

C O L L. 35. *Magister, Hypodidasclus.*

Quid? quod hisce diebus inter nos egeramus satisne cogitasti? H. Etiam atque etiam cogitavi. M. Ecquid placet tibi conditio, quam obtuli? H. Maxime. M. Quid mensa, seu convictus? H. Nihil in ea re desiderio. M. Quid restat igitur? H. Ut (si tibi non molestum est) præscribas mihi quas operas à me tibi præstare velis. M. Id vero est æquissimum: accipe igitur præcipua officii tui capita; quorum hoc primum est:

Quotidie mane diligenter curare, ut omnes domestici mei discipuli maturè cubitu surgant pro ratione temporis, cum hyberni, tum æstivi: ubi surrexerint, ea curent, quæ ad cultum & munditiem corporis pertinent: postremo, ut adfint privatæ nostræ precationi.

Secundùm, Ter quotidie in aulam deducere, mane scilicet, & ante horam undecimam, ac tertiam pomeridianam. Illic (nisi egomet adero) expectare, donec aliquis ex doctoribus adfuerit; interea curare recitandos catalogos, & precationem dicendam: Item observare sedulo, num quis ex ipsis doctoribus absit ab auditorio suo, si quis aberit, mihi statim renuntiare, aut ejus partes agere.

Tertiùm, Manere cum pueris domesticis, quoties non docenter in scholis; interea minores ad lectionem & scripturam instruere, cæterorumque repetitione audire, quantum tempus & opportunitas patietur: omnes denique in officio retinere, admonere, arguere, objurgare, virgis etiam, ubi opus fuerit, castigare.

Quartùm,

Quart
deducer

Quin
vare, n

dieis ad

Sextu
dabo, ch

at parvi

referre.

Septi

poris P

libroru

cultus

presert

Osta

præter

Non

in pri

Had

que et

Forum

ipse, q

bus ep

H. Eg

meria

simul

poris

duos

nobis

domi

majo

quiri

scripi

bere,

Q

Me n

Quia

Hof

Quartum, Feriatis diebus eos ad sacras conciones ordine deducere, ac domum similiter reducere.

Quintum, Quoties ludere permissum erit, subinde observare, ne quid præter officium & bonos mores vel factis vel dictis admittant!

Sextum, Suppeditare illis ex pecunia quam tibi in manus dabo, chartam, pennas, atramentum, & alia quædam duntaxat parvi pretii necessaria; eaque omnia in expensorum codicem referre. Id autem *Mercurii* & *Sabbati* potissimum diebus fieri solet.

Septimum, Quæ ad eorum libros, vestimenta & curam corporis pertinebunt non negligere; hoc est, interdum ab illis librorum & vestimentorum rationem exigere, valetudinis & cultus corporis rationem habere, & alia ejusmodi (in pueris præsertim minoribus) curanda & observanda.

Octavum, Docere pueros tam in classe mea, tum in cæteris, præter tres superiores; siquando necessitas postulabit.

Nonum, Interdum (si opus fuerit) me, & domi & foris in privatis negotiis adjuvare.

Hactenus audisti quæ mihi abs te præstari velim officia, quæque etiam ab aliis domesticis hypodidascaleis exigere soleam. Forum tamen omnium non adeo severus exactor fuero, quin ipse, quoties per otium licebit, aliqua tibi remittam in quibus ego quasi vicarii partes agam. Intellexisti hæc omnia. H. Ego vero diligenter omnia, sed unum te oro; ut ad memoriam renovandam, des mihi eorum commentariolum, & simul cogitandi ac deliberandi spatium. M. Quantum temporis postulas? H. Diem unum naturalem. M. Ego vero duos integros dabo. Interea (ut cœpisti) nullo tuo sumptu nobis perges convivere & commorari tam libere, quam si esses domi tuæ. H. Istud non sine humanitate facis; quo fit, ut majori beneficio me divincias. M. Habebis à prandio quod requiris commentarium, cum primum mea tibi manu conscripsero. H. Quid si mihi dictares? M. Malim egomet scribere, ne quid forte inter dictandum excidat. H. Ut libet.

COLL. 36. *Quæstor, Benignus.*

QUam doleo me non interfuisse mane repetitioni vestræ! B. Cur non venisti in Ludum citius, ut fere soles? Q. Me miserum! non surrexi in tempore. B. Quamobrem? Q. Quia nemo me expergescit. B. Quis te solet excitare? Q. Hospes noster, aut ejus ancilla; sed absente illo, ancilla sæpe ob-

obliviscitur, aut certe negligit. B. Ubi erat hospes? Q. Sub auroram prodierat ad sua negotia, ut postea rescivi. B. Quid hospita? nihilne curat? Q. Quid putas eam curare? quotidie, ex quo surrexit, semper intenta est partim curandis filiolis, partim cæteris domesticis rebus. B. Nullosne habes contubernales scholasticos? Q. Prorsus nullos. B. Ah puer infelix! qui neminem habes, quocum de studiis conferas? Q. Ob eam rem mea est miserrima conditio, quantum ego judico. Non enim possum arbitrio meo studere propter tantam mercatorum turbam, qui domum illam frequentant, & mihi toto die obstrepunt. B. Non habes tibi cubiculum? Q. Quid mihi prodest habere? Est enim ita conjunctum gradibus & cochleis, ut ne felis quidam aut ascendat, aut descendat, quin feriat aures meas aliquis strepitus. B. Magna profectò molestia. Q. Illa verò multa major, quod supra meum cubiculum est amplissimum conclave, ubi merces asservantur: unde fit, ut horis omnibus aliquæ graves sarcinæ vel importentur, vel exportentur. B. O Deum immortalem! quomodo illic potes vivere? Q. Quid ais, vivere? equidem non vivo, sed languco potius: neque unquam mihi videor esse liber, nisi cùm sim in schola tecum una, & cum cæteris nostris condiscipulis. B. Quam doleo vicem tuam! Q. Utinam liceret mihi tecum habitare in his ædibus scholasticis! B. Nihil esset mihi jucundius: sed quid impedit? Q. Patris vetus amicitia cum illo hospite meo. B. Deberes patrem admonere de studiorum tuorum incommodis. Q. Sæpe quidem monui, & coràm & per literas. B. Quid ille respondit? Q. Frustra monetur; quasi *surdo narratur fabula*. B. Quid ita? Q. Quia nunquam in dicendi ludo versatus est: ideoque in studiorum ratione nihil intelligit. B. Ego tamen, si mea res ageretur, omnem moverem lapidem, ut voti compos efficerer. Q. Quid si præceptor ipse ad patrem meum scriberet. B. Nunquam istud illi persuaderes. Q. Cur non? B. Quia non vult ambire quempiam, ut discipulorum turbam sibi compareret: abhorret enim ab omni tum ambitione, tum avaritia. Q. Quid igitur mihi faciendum suades? B. Unicum habeo consilium. Q. Ne mihi obsecro, reticeas. B. Ea res per amicos tentanda est. Q. Idem mihi quoque aliquando in mentem venerat, sed nunquam ausus sum experiri. B. Quid dubitas? Q. Vereor, ut hoc parum succedat. B. Rei exitus in manu Domini: sed quid tentare nocebit? Q. Tentemus

(are)

sanè,
ego n
pecta
rum p
tiles.

ce, qu
nis am
ut plu
mone
comm
Docet

pus re
nus p
actum
ante d
tibi pr

Q. Q
Q. No
mihi
res ip

Q. Pl
diar p
in div
Deo, i
mihi

tempu
Quid
admo
rit, cr

perge
visti
omnia
confid

S
discel

sanè, nihil enim mali (ut confido) inde potest accidere. At ego nescio quâ ratione hic utendum sit. B. Dic mihi non expectas ut brevi pater in hanc urbem veniat? Q. Spero venturum propediem. B. Quando igitur? A. Ad calendas *Quintiles*. B. Optime est. Scin' igitur quid sit opus facto? Q. Doce, quæso. B. Fac singulatim convenias duos aut tres ex paternis amicis præcipuis, qui sunt viri graves & honorati: nempe; ut plus valeat eorum austeritas apud patrem tuum. Q. Bene mones: quid illis dicam? B. Narrabis diligenter omnes incommoditates studiorum tuorum. Q. Nihilne amplius? B. Docebis insuper quonam modo tibi provideri possit, ut tempus redimas; quod apud istum hospitem tam misere hætenus perdidisti; & nisi eo remedio tibi mature consulatur, actum esse de studiis tuis & eorum progressu. Denique; ne ante destiteris monere, orare, obsecrare, donec persuaseris, ut tibi promittant se acturos esse serio cum patre tuo negotium. Q. Quid si recusabant? B. Vix fieri potest, ut recusent omnes. Q. Non est verisimile, præsertim cum sint mei amantissimi; & mihi patris nomine gratificentur adeò libenter. B. Ad hæc res ipsa urgebit eos, nempe tanta studiorum tuorum jactura. Q. Pluribus verbis opus non est. Auxilio Dei fretus aggrediar primo quoque tempore. B. Sed interim memor esto, ut in divinas preces dies noctesque incumbas. Q. Ipso volente Deo, id curabo pro viribus. Satis enim scio nullum consilium mihi esse profuturum, nisi quoad ille juverit. B. Sed jam tempus est, ut domum te recipias, nè forte hospes offendatur. Quid cessas? Q. Cogito, nè quid prætermiserim, de quo esses admonendus. B. Si quid alteruteri nostrum præterea occurrerit, cras otiosè tractabimus. Q. Vale igitur, mi *Benigne*, & perge, quæso, me tuis precibus adjuvare, quemadmodum juvisti optimo consilio tuo. B. A Domino Deo profecta sunt omnia, qui ut consilium dedit, sic dabit effectum. Q. Ita fore confido. Iterum vale. B. Vale *Quæstor* suavissime.

C O L L. 37. *Atbanasius, Benjaminus.*

Siccinè, me insciente, abiit pater tuus, ut mihi non liceret vit eum convenire? B. Cur à prandio non venisti in discipulorum ejus? A. Quia putabam tantum cras illum esse discessurum. B. Ego quoque idem arbitrabar; sed noluit oc-

casione

caſionem prætermittere, quæ ſe ex tempore obtulerat. A. Ad-
huc ille meminit *Catonis* diſtichon illud,

*Quamprimùm captanda tibi eſt occaſio prima;
Nè ruruſus quæras, quæ jam neglexeris antè.*

B. Illud opuſculum ſic memoriâ tenet, ut in eo videatur æta-
tem contriviſſe. A. Vide quanta viſ ſit memoriæ in iis, quæ
rudibus annis didicimus. B. Ea eſt *Quintiliani* ſuper hac re
ſententia; cujuſ verba (ut opinor) meministi. A. Memini;
ſed (ut ad rem) quæ fuit patri occaſio, ut ante diſceſſerit
quam inſtituerat? B. Quidem *Lugdunenſes*, quibuſcum ad
mercatum huc venerat. A. Aderasne, cùm profeſtus eſt? B.
Præſtolabor illum in diverſorio. A. Unde ſcières mutâſſe con-
ſilium de profeſſione? B. Eram in prandio, cùm inter ipſos
convenerat, ut (expeditis quibuſdam reliquis in urbe negotiis)
equos ſub horam ſecundam conſcenderent. A. Quod ſuper eſt,
ſatiſne ex animi ſententia rem ſuam fecit? B. Ita feliciter, ut
me ob eam rem ad divinas laudes vehementer hortatus fuerit.
A. Tu nunc igitur (opinor) bene nummatus rediſ. B. Mene
rides? A. Cur ego id facerem? B. Pro tua libidine. A.
Quaſi verò animi gratiâ ſoleam irridere cæteros. B. Atqui
ita putabam. A. Longe aberras. Nam aliud eſt *jocari*, aliud
irridere. Alterum caret vicio eſtque inter amicos ſatis frequens:
alterum eſt vitioſum, atque odio dignum; utpote quod ex con-
temptu fere proficiſcitur. P. Ignosce igitur mihi. A. Non
gravis eſt culpa. Sed dic, rogo; nihil tibi pecuniæ dedit pater?
B. Ne petivi quidem. A. Tamen ſponte dedit. B. Ahquan-
tulum. A. Quantum igitur? B. Perpuſillum. A. Dic, ſo-
des. B. Cur tam avide inquiriſ? A. Ut amicorum more tibi
gratuler. B. Nihil eſt gratulatione dignum. A. Fateſte tandem
quid ſit. B. Soli aſſes quinque. A. Hui! tantillum? O ſtulte,
qui non petieris duos aut tres ducſſes argenteo! B. Non
auſus ſum. A. Quid verebare? B. Ut plane denegaret; atque
ægre ferret quod peterem. A. Nunquam id feciſſet, modò
petendi cauſam addidiſſes. B. Credo equidem; ſed quid
cauſæ attuliſſem? A. Rogas? nonne ſunt res ſexcentæ, quib-
us indiget uſus ſcholaſticus? B. Multæ ſunt, fateor. A. Tu
vero adeone abundas rebus omnibus, ut tibi deſit nihil? B.
Imo deſunt plurima; ſed quibus facile caream. Præterea ſa-
tis novit pater quæ mihi opus ſunt, tum ſtudioſorum cauſâ, tum
ad victum cultumque corporis. A. Novit quidem, ſed alia
multa

multa sunt illi & curanda & cogitanda. B. Credo esse illi præcipuam liberorum curam. A. Sed nimis ab eo remotus es. B. Sine me pervenire quò volo. A. Age, sino. B. Novit etiam pater me nondum esse idoneum ad rectè tractandam pecuni-
am. A. Cur non? An tu ad eam rem non satis ætatis habes atque prudentiæ? B. Istinc absum longissimè. Itaque pater dedit præceptori in mandatis, ut omnia mihi suppeditet ad usum vitæ & studiorum necessaria: ad quam rem præbet illi quantum satis est pecuniæ. A. Esto. B. Ergò, si quid à patre peterem, me statim ad præceptorem remitteret; fortassis etiam irasceretur, & me graviter objurgaret. A. Facile est objurgationem pati; modò ne sequantur verbera. B. Facile est, credo; sed iis duntaxat, quos neque pudor movet, neque ulla parentum reverentia. Ego autem ipsa verbera ferre malim, quam patris irati objurgationem. Ex quo fit, ut sedulò caveam, ne quid illi præbeam causæ ad irascendum; id enim sub quinto præcepto Divinæ Legis continetur. A. Facis, ut pium decet adolescentem. B. Ejus rei laus non mihi, sed soli Deo tribuenda est. A. Nempe à quo profisciscitur quicquid nobis inest boni. B. Faxit ille, ut quæ bona inspirat nobis, ea sequamur animo promptissimo. Sed ut ad rem redeam, seriòne reprehendebas, quòd nullam pecuniam à patre rogàssem? A. An ego te vellem ad fallendum patrem inducere? B. Mihi quidem, non sit verisimile; me tamen ipsum fefelisti. A. Quomodo? B. Quia seriò loqui videbaris adeo aptè vultum verbis ipsis accommodabas. A. Sed quid censes de hac nostrâ confabulatione? B. Argumentum satis apertum dedisti nobis in hoc otio nostro vespertino. A. Ecquid habuit sermo noster quod reprehendisset observator, si fortè (ut solet) nos observasset ex insidiis? B. Nihil, ut opinor. A. Profecto verum est, quod sæpe nobis præceptor inculcat. B. Quid illud est? A. Latine linguæ copiam & facultatem comparari his potissimum rebus, sepe scribendo, fabulando, legendis auctoribus, *Anglica Latine*, aut *Latina Anglice* vertendo. B. Ergò his rebus diligenter nos exerceamus, adjutore Domino Deo, in cujus manu sita sunt studia nostra omnia. A. Idem faxit, ut ejus erga nos beneficia vero cultu dignisque laudibus perpetuo celebremus.

B. Hoc opus, hoc studium parvi properemus & ampli;

Hæc sit votorum summa, suprema, precor.

A. Sed audi horologium. B. Nos opportunè admonet; itaque desistamus. A. Alioqui Solis occasus nos hic opprimit.

C O L L. 38.

Honoratus, Vimianus, Pratenſis, Pædagogus.

Quod caret alternâ requie, durable non est:

Hæc reparat vires fessaque membra levat. Ovid.

V. Nec me offenderet lusus in pueris; est & hoc alacritatis signum. Quintilianus.

P. Nulla res est, quæ perferre possit continuum laborem.

Pæ. Video quorū spectant ista; nimirum ut vos ambulatum ducam: sed eandem cantilenam semper fere recantatis, ut solent nostræ aviculæ. H. Quid ergo vis dicamus, præceptor?

Pæ. Dicite posthac suam quisque sententiam ex *Novo Testamento*. V. Euge! nihil erit nobis facilius: habemus enim in promptu multam earum copiam. Vis ergo præceptor, ut jam nunc incipiamus? Pæ. Sane velim; quando (ut ais) tanta est vobis copia. V. Quis incipiet? P. Tunc *Honorate*, vis honoris tui causâ hujus rei specimen edere? H. Id ego libenter faciam; sed Dei honoris causâ. Pæ. Laudo istud verbum, Divinus enim honor & gloria omnibus in rebus est præferenda. Eia! incipe si quid habes. H. Nisi abundaverit justitia vestra plus quam Scribarum & Phariſæorum, non potestis ingredi in regnum cælorum. Matth. quinto capite.

V. Deposito mendacio, loquimini veritatem quisque proximo suo, Ad *Ephes.* capite quarto.

Pr. Filii obedite parentibus in omnibus, hoc enim placet Domino. Ad *Colossenses* tertio.

Pæ Euge! bonum specimen, videte ut progressus respondeat, hoc est, ut pergatis in posterum diligenter. H. Qui nobis principium dedit, dabit item successus prosperos. Pæ. Ita sperandum est. Parate vos, ut prodire maturemus. H. Mox aderimus paratissimi. Pæ. Sumite suum quisque pallium, ut prodeatis honestius. Sed heus, pueri! Pr. Quid vis præceptor? Pæ. Videte ut *Psalmos* etiam adferatis: alicubi in umbra cantabimus. Pr. Ità fiet ambulatio nostra jucundior.

C O L L. 39. V. M.

Fuistine hodie in Gymnasio? M. Ubi ergo fuisset? ut verò quid agebas? V. Eram domi occupatus. M. Id evenit præter morem tuum: soles enim abesse rarius. V. Quam possum

possum
V. Ergo
rem?
Ludin
M. Va
diem
& mu
tare
nos ho
cet m
musæ
quod p
hil est
mus a
mus.
ad ri
me e
muta
cana
cūm
ego;
Maro
tum
bus a
est, q
lacu

28

29

possum rarissimè : quid autem actum est ? M. Nihil prorsus. V. Ergone remissionem habemus ? M. Certò. V. Quamobrem ? M. Propter mercatum hodiernum. V. Quis dedit ? M. Ludimagister ; permissu tamen rectoris. V. Quid concessit ? M. Vacationem ab omni munere scholastico. V. An in totum diem ? M. A mane ad occasum usque Solis ; tametsi diligenter & multis quidem verbis admonuit, ut in otio de negotio cogitaremus, nè cras in ludum veneremus imparati. V. Quid igitur nos hoccine abutemur otio ? M. Id verò ætatem nostram decet minime. V. Tu ergò quid paras facere ? M. Me recipere in musæolum, nisi forte tibi magis placet ut in sesquihoram aliquid prodeamus deambulatum. V. Egone recusarem ? imò nihil est, quod nunc magis velim. Nam & nos interea tractabimus aliquam sermonem literarum, & simul corpus exercebimus. M. Eamus igitur extra muros. V. Quonam ? M. Usque ad ripam lacus. V. Valde istud mihi arridet ; sed tu (si placet) me expectabis. M. Quamdiu ? V. Tantisper, dum crepidas eo mutatum calceis. M. Ubi vis expectari ? V. Ad portam Franciscanam. M. At vide, nè me fallas. V. An ego amicum falerem, cum sciam etiam inimico servandam esse fidem ? M. Abi, festina : ego, dum te operior, aliquid interim legam. V. Salve Marcelle ? M. Quis iste salutator ? V. Ecce ! redii. M. Eho ! tum cito ? mihi videris volasse. V. Nimirum affectus ipse pedibus alas addidit. M. Eamus nunc, ducente Deo. V. Solus Deus est, qui suos ducit ac reducit. M. Maturemus : satis longe hinc lacus abest. V. Tantò melius prandebimus, perge.

F I N I S.

BO

H

re

Ha

de

Se

Fl

E

ad

T

E

a

B

S

b

n

z

c

c

t

BOOKS Printed by and for SAMUEL FAIRBROTHER, and are to be Sold at his Shop in Skinner-Row, opposite the Tholsel.

Human Prudence : or, the Art by which a Man may raise himself and his Fortune to Grandeur : 2 Parts. The 12th Edition, Corrected and very much Enlarged.

The Relative Duties of *Parents and Children, Husbands and Wives, Masters and Servants*, consider'd in Sixteen Practical Discourses: With Three Sermons upon the Case of Self-Murther. By *William Fleetwood, D. D.* (late Lord Bishop of *Ely.*) The 3d. Edition, Necessary for all Families.

Seneca's Morals, by way of Abstract. To which is added, a Discourse under the Title of an *After-Thought*. By Sir *Roger L'Estrange, Knt.* The 14th Edition.

Physico-Theology: or, a Demonstration of the *Being and Attributes* of God, from his Works of Creation. Being the Substance of Sixteen Sermons preached in *St. Mary-le-Bow-Church, London*; At the Honourable Mr. *Boyle's Lectures*, in the Years 1711, and 1712. With large *Notes*, and many curious *Observations*. By *W. Derham, Canon of Windsor, Rector of Upminster in Essex*, and F. R. S. The Eighth Edition. Large 8vo.

The *Gentleman Instructed* in the Conduct of a *Virtuous and Happy Life*. In Three Parts, Large 8vo. Written for the Instruction of a young Nobleman.

To which is added, a Word to the Ladies, by way of Supplement to the First Part. The Ninth Edition published at the Request of several of the Nobility and Gentry of *Ireland*.

A Collection of several Statutes and Clauses of Acts made and passed in this Kingdom, and in *Great-Britain*, relating to His Majesty's Revenue of *Ireland*. Published by *William Edgar*, late Examiner of the Customs, and by Order of the Chief Commissioners and Governours of His Majesty's Revenue of *Ireland*.

A Dialogue between a *Popish* Priest, and an *English* Protestant. Wherein the Principal Points and Arguments of Both *Religions* are truly Proposed, and fully Examined. By *Matthew Pool*, Author of the Annotations on the Bible, and *Synopsis Criticorum*.

All the ingenious Miscellanies Prose and Verse, commonly known by the Name of Dr. *Swift's* Miscellanies, Printed on a New Letter and good Paper in a Neat Pocket Volume, to which are added several scarce and valuable Miscellanies never before Printed either in the *English* or *Dutch* Editions.

Mr. *Bonnell's* Life and Character, 8vo.

Walker's Epictetus, English Verse, 12.

Duty of Man, 8vo. New Testament, Large 12.

Week's Preparation, 12. 2 Parts.

Preparatory Office for the Lord's Supper.

Garretson's English Exercises, 8vo.

Hool's Terminations.

Law Quibbles, or a Treatise of the Evasions, Tricks, Turns and Quibbles, commonly used in the Profession of the Law, to the Prejudice of Clients, and Others.

ay
on
ty

of
t-
e-
or
f-
of

g-
d
d
ne

e,
f-
r
-
e

.

.